

Vážení spoluobčania, čitatelia, Podhorodčania!

Vraví sa, že všade žijú ľudia. Naša obec je toho príkladom. Keď sa obzrieme okolo seba, zistíme, že žijeme na rovinke, na strmom kopci, pri vode, pod lesom či pod skalou. Rodný kraj, kde sme sa narodili a prežili detstvo a mnohí aj dospelosť, to je vzácne miesto. Spájajú nás s ním spomienky prepletené s nostalgiou.

Básnici, spisovatelia a hudobní skladatelia písali o takýchto miestach básne, romány a piesne. Na rozdiel od nich Vám ponúkame celkom obyčajné slová, ale o to úprimnejšie, aby ste prostredníctvom knižky, ktorú držíte v rukách, precítili vlastný vzťah k obci, hrdosť a lásku k rodičom, prarodičom, k ľuďom, s ktorými ste sa stretávali a stretávate dodnes.

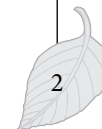
Napriek tomu, že nie som rodeným Podhorodčanom som veľmi pyšný na dielo, ktoré v našej obci vytvorili a zanechali nám predkovia i na prácu, ktorú v súčasnosti odvádzajú jej obyvatelia. Predkovia v minulosti budovali, súčasníci v prítomnosti zvelaďujú kolísku svoju i svojich najbližších. Pre potomstvo rokov budúcich.

Možno sa bude niekomu zdať, že naša obec nemá históriu. Ak otvoríte knižku na ďalších stranách objavia sa pred vami fakty, príbehy a zaujímavé udalosti. Som presvedčený, že doteraz nepoznané. Prejdete sa vekmi, aby ste spoznali kúsok zeme pod Hradným vrchom a život ľudí so všetkými jeho prejavmi – ohľaduplnosťou, toleranciou, kresťanskou láskou, ľudským prístupom človeka k človeku, pomocou, ale aj zlom, prekážkami, krutosťou, nelútostným osudom, živelnými pohromami či vojnami.

Z histórie našej obce vychádza aj poloha nášho obecného erbú a vlajky ako poznávacích znakov. Obidva symbolizujú ľudí tu žijúcich v minulosti a symbolicky budú reprezentovať našu obec aj v rokoch budúcich.

Verím, že kniha vám veľa napovie, mnohým veľa pripomenie. V našich domácnostiach i vo vašich, ktorí bývate za hranicami nášho chotára, nech je prameňom poznania, inšpiráciou, najmä však zdrojom hrdosti a úcty na všetkých, ktorí tu žili a pracovali, ktorí tu žijú dnes.

Emil Osif, starosta obce

GEOGRAFIA OBCE

... okolo kóty 342 m n. m. ...

Obec Podhorod' leží na východnom okraji Vihorlatských vrchov. Západná časť chotára tvorí severovýchodnú hranicu ochranného pásma Chránenej krajinej oblasti Vihorlat. Tvoria ju výrazné kóty – Diel (*Ďil*) v nadmorskej výške 858 metrov nad morom, Starý čerteš (788m n. m.), Hôrka (599), Sokol (*Sokolovec*)

(628) a Lysá hora – všetky na západnej strane chotára. Východnú hranicu obce tvoria ďalšie väčšie a menšie vršky - Paprtný (*Paportnovoj*, 621 m. n. m.), Veľký Osojík (526), Malý Osojík (441) a Borola (*Borolo*, 443) napravo od štátnej cesty z Choňkoviec. Od Ruského Hrabovca nás oddeľuje Stežna. Z niektorých miest, napr.: Hradného vrchu (393), *Paportnovoho* alebo *Mihalikovoho* môžeme za jasného počasia dovidieť až na pohorie pri slovensko-maďarskej hranici v okrese Trebišov.

V katastrálnom území obce je **prírodná rezervácia Lysá**. Nachádza sa asi 1,5 km juhozápadne od obce a asi 0,5 km severne od štátnej cesty Choňkovce-Podhorod'. Rozloha chráneného územia je 3,95 ha. Na Lysej rastú vzácne a ohrozené druhy húb, lišajníkov, dub mnohosemenný, kosatec trávolistý a ďalšie rastliny teplomilnej flóry. Na tomto unikátnom území platí zákon vstupu i ťažby dreva. Na opačnom konci chotára, na Stežnej, rastú iné vzácnosti, ako napr.: prasličkovka pestrá, hrachor hladký pravý, vstavač obyčajný, cesnak hranatý, papraď plevinatá a datelinovec bylinný. Na flyšových podkladoch pri potokoch v porastoch liesky a zriedkavejšie aj v bučinách vo vyšších polohách rastie chránená prilbica moldavská (*Aconitum moldavicum*). Výnimočné postavenie medzi rastlinami CHKO Vihorlat má snežienka jarná. Rastie roztrúsene na celom území, avšak jej masový výskyt zaznamenali ochrancovia prírody južne od obce (*v Maďarskom lese*). Z drevín sú zastúpené buk, dub, breza, jelša, hrab a z nepôvodných borovica, smrekovec a smrek. Vysadené porasty často poškodzuje zver (najmä borovicu), v mladinách ich zase potláčajú pôvodné dreviny buk a hrab rýchlym rastom a hustým zápojom.

Okrem úžitku z dreva obyvatelia (a nielen z našej obce) chodia do lesov zbierať maliny, černice, v minulosti aj lesné jahody, teraz častejšie huby, predovšetkým dubáky, kozáky, ale aj kuriatka, rýdziky, kvočky (nájdu

ich len takí hubári, ktorí poznajú stále miesta). Pred rokmi chodili naši otcovia a starí otcovia na lieskovce, šípky a dávnejšie aj na trnky.

Chotár našej obce navštevuje aj veľká plejáda živočíchov. Motýle, žaby, plazy, jastraby, kukučky, datle, vrabce, lastovičky, sýkorky a iné vtáky, netopiere, líšky, zajace, srny, jelene a divé svine tu žijú pravidelne a vari sa z Vihorlatských lesov a Bukovských vrchov na hranici s Ukrajinou občas k nám zatúlajú aj iné, napr.: medveď alebo vlk.

V posledných rokoch hniezdi v obci aj rodina bociana bieleho. Pravidelne vyvádza 2-3 členné potomstvo. Bociany sa stali pozoruhodnou zvláštnosťou v tomto nie príliš úrodnom kraji.

Z geologického hľadiska patrí Podhorod' do pieninského bradlového pásma s vápencom a vložkami pieskovca a vápencového pieskovca. Ich vek spadá do obdobia kriedy a paleogénu. Charakteristickým znakom tejto stavby sú vápencové jednotky v severnej časti obce (Hradný vrch), východne a západne od neho sú zložením podobné Kamenky, Hôrka, Veľký Osojík, Malý Osojík a Paportnovoj. Podobne ako Lysá je aj **Podhorodský hradný vrch** evidovaný ako **prírodná pamiatka**. Vystupuje z horského pásma ako bradlový tvrdoš s výrazným geologicko-morfologickým významom. Jeho pôvodná rozloha nebola veľká, len 2,03 ha. Územie tejto vápencovej skaly sa zmenšilo po II. svetovej vojne, keď slúžila ako kameňolom. Pamätníci sa isto rozpomenú, že cesta na Ruský Hrabovec viedla tesne popri potoku popod skalné bralo.

Pôda v Podhorodí nie je výnimočná. Podložie tvoria prevažne horniny mladších treťohôr reprezentované andezitmi rôznej minerálnej sily, najmä v horskej severozápadnej časti. Severovýchodnú časť môžeme charakterizovať flyšovými sedimentami s pieskovcovo-ílovcovými súvrstviami. Aj preto sú naše pôdy hnedé v lesoch i poľnohospodárskom fonde.

O nižšej kvalite pôd svedčia aj najnovšie údaje, v ktorých štát uvádza ceny pôdy na Slovensku. Priemerná cena poľnohospodárskej pôdy k 30. júlu 2004 v slovenských korunách za štvorcový meter bola v Podhorodí takáto:

poľnohospodárska pôda	- 1,30 Sk
orná pôda	- 1,95 Sk
lúky a pasienky	- 1,18 Sk

„Škodoradostným potešením“ pre nás môže byť vari to, že ďalších sedem (7) obcí - Baškovce, Beňatina, Hlivišťa, Horňa, Inovce, Ruská Bystrá a Ruský Hrabovec - sú na tom ešte „horšie“.

Katastrálne územie našej obce nie je veľké. Chotár má celkom 1661 ha, z toho je 523 ha poľnohospodárskej pôdy a 25 ha tvorí zastavaná plocha. Takmer 950 ha predstavujú lesy. Vody odvádza rieka *Kadňanka*, ktorá má štyri hlavné pramene medzi Dielom a Hôrkou. Okrem toho sa do rieky vlieva asi 10 menších potôčikov zo západnej a východnej strany obce. Spojenie dvoch potokov v strede obce pri obydlíach Pochaničovcov a Drenkovcov spôsobovalo v minulosti veľa problémov. Pri zvýšených hladinách stúpala voda na sútoku až na úroveň mosta, preliala sa cez brehy, zaplavovala cestu, dvory a záhrady. Nevyregulované potoky často menili svoje korytá a spôsobovali piesočnaté nánosy čím dvíhali hladinu vody. Od 70. rokov sú brehy už upravené a v poslednom období aj ich korytá čistené (aspoň v časti od kameňolomu po sútok s Kadňankou).

Keď zoberieme do úvahy, že podnebie závisí od nadmorskej výšky, expozície svahov, konfigurácie terénu, ročného obdobia a cirkulačných pomerov a všimneme si aj existenciu prevažne bukového lesa, potom Podhorodčania žijú v prostredí s priemernou ročnou teplotou 7,1 °C, priemernou júlovou teplotou 17,1 °C, s priemerným počtom dní s teplotou nad 8 °C 150 a priemerným ročným úhrnom zrážok 870 mm.

Napriek tomu, že obyvateľ obce by mohol riečiť, „však naša obec je celkom obyčajná, taká ako ostatné, ničím sa nevyznačuje,“ opak je pravdou. Okrem už spomínaných prírodných a historických znakov, o ktorých sa ešte dočítate na ďalších stranách knižky, je tu ešte jedna zvláštnosť. Podhorod' je obcou, vody ktorej tečú na dve svetové strany a končia v jednom

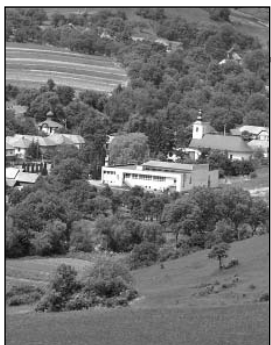
mori. Potoky z východných a západných svahov odvádzajú vodu južným smerom. Za Rozdilom, ako vravia domáci, alebo Stežnou, tečie rovnomerný potok (*Stežná*) na sever a po necelých 12 kilometroch sa vlieva do Ublianky. Tá sa vlieva do rieky Uh a ten po území Ukrajiny sa po krátkom úseku na našom území pod obcou Stretávka vlieva do Laborca, spolu potom do Latorice a napokon do Tisy. Všetky rieky napokon do Dunaja a to znamená, že potok Stežna takouto okľukou končí svoju „tečúcu púť“ v Čiernom mori.

*Noc sa prehodila za kopec
a slnko vstáva
spoza opačného konca*

Zdroje:

Ing. I. Vološčuk, CSc., - Ing. J. Terray, Vihorlat CHKO, Bratislava, 1987
Obecná kronika obce Podhorod'
Mapy CHKO Vihorlat, Michalovce

NA HRADE A V PODHRADÍ

... v rokoch dávnych ...

Výhodné polohy v povodiach potokov a riek osídľovali naši predkovia od paleolitu až po stredovek. Usadzovali sa tam, kde boli náleziská nerastných surovín, vhodná pôda alebo aj stáda poľovnej zveri. Môžeme preto predpokladať, že prví obyvatelia našej obce sa zaoberali poľovníctvom, pretváraním lesov na poľnohospodársku

pôdu a chovom domácich zvierat. Ak budeme uvažovať o trvalom osídlení v našej obci od mladšej doby kamennej (5. - 4. tisícročie pr. n. l.), zistíme, že u našich predkov sa mení podstatne pomer človeka k okolitému svetu a začína sa jeho trvalý vzťah k poľnohospodárstvu a trvalému pobytu v krajine.

Prvých usadlíkov historici zaraďujú k bukovo-horskému obyvateľstvu, ktoré po sebe zanechalo priemyselné výrobky zo štiepaného kameňa a hladeného kameňa (sekerky), ale aj žarnovy, čo dokumentuje ich vzťah k poľnohospodárskej výrobe. Postupne, v dobe bronzovej, rástol nielen stav populácie ale aj jej záujem o lov divjej zveri a chov domácich zvierat (koza, ovca, ošípaná, hovädzí dobytok).

Podobne by sme mohli hovoriť aj o ďalších historických obdobiach, ale posuňme sa o niekoľko storočí bližšie k nám, do nášho letopočtu. Jeho začiatok je spojený s veľkým sťahovaním národov (5.-6. st. n. l.), slovanským obdobím (5.-10. st. n. l.) a aj valašskou kolonizáciou územia. „Dediny valašského pôvodu zemepisne ležali medzi výbežkami Popriečného a Vihorlatu,“ usudzuje prof. Ferdinand Uličný vo svojom diele Dejiny osídlenia Užskej župy. Keď budeme vychádzať z tohto faktu, zaradíme trvalé osídlenie a vznik obce Podhorod' práve do rámca valašskej kolonizácie, o čom sú doklady aj z nasledujúcich rokov. Napríklad, valašskí prisťahovalci a usadlíci od 14. stor. spestrili a obohatili tunajšie poľnohospodárstvo a valašský chov oviec, kôz a hovädzieho dobytku.

Niekoľkostočlenné čriedy oviec pásli na horských planinách. Od prelomu 15. a 16. stor. sa postupne venovali aj obrábaniu pôdy, a tak sa poroľníčili. Časť mužov sa venovala drevorubačstvu. V 16. a 17. stor. si vybudovali vodný mlyn a pílu. Prof. F. Uličný tvrdí, že „Podhorod' založili nepochybne usadlíci v II. polovici 14. storočia podľa zákupného, valašského práva,

prípadne sa valasi usadili v už jestvujúcej dedine.“ Tieto posledné slová jeho teórie potvrdzuje skutočnosť, že obec Podhorod' existovala už v II. polovici 13. storočia, o čom sa presvedčíme o niekoľko riadkov ďalej. O valašskom pôvode obce svedčí skutočnosť, že v roku 1414 „valasi z Uble a Podhoroda vnikli do Koňuša, trýznili a zohavili tam žijúcu poddanskú rodinu a stojace domy podpálili“ (Nagy, Sztaray II, Varsík, Uličný). Valašské korene našej obce potvrdzujú aj údaje zo 16. stor., v ktorom sa už obyvatelia venovali roľníckej práci. Kým v daňovom súpise port z r. 1427 nie je obec zapísaná, lebo dediny s valašským obyvateľstvom vtedy neboli povinné vyplácať dane kráľovi, tak v roku 1567 podľa súpisu dane tu hospodárila jedna domácnosť na celej usadlosti a päť domácností na polovičných usadlostiach. Za usadlosť sa považovalo množstvo polí a lúk patriace k jednému domu s dvorom, záhradou a záhumním. Išlo o taký majetok poddaného sedliaka, ktorý zabezpečoval výživu jednej rodiny a predpísané feudálne dávky. Tento majetok nebol zákonom, čo sa týka rozsahu, vymedzený, ale závisel od pôdných a klimatických podmienok. Usadlosť bola dôležitá v daňovom systéme, pretože v roku 1336 bola zavedená daňová jednotka porta (brána) a tá sa vzťahovala na bydlisko – dom – dvor. V podmienkach našej obce v spomínanom 1567 roku daňovníci platili od 3,5 porty. O dvadsať rokov neskoršie, v roku 1588 dve domácnosti hospodárili na celých a jedna na polovičnej usadlosti, takže boli zdanené od 2,5 porty. V hodnotenom roku tu žili aj dve želiarske domácnosti. Želiari nemali usadlostnú pôdu, bývali však spravidla vo vlastnom dome s dvorom a záhradou. Mnohí zase bývali u cudzích, živili sa nádennou prácou, chovom dobytku, furmanstvom alebo remeslami.

V Podhorodi žila aj tretia sociálna skupina – sluhovia –, ktorí nemali dom, vlastnú domácnosť, bývali u cudzích, pracovali za stravu, ošatenie a malú mzdu. V starších daňových súpisoch sa neuvádzajú, pretože neplatili dane.

V poslednej štvrtine 16. stor. sa do dediny nasťahovali viaceré rodiny a obec sa tým výrazne rozšírila. V roku 1599 v nej stálo 34 obývaných poddanských domov a dom šoltýsa. Šoltýsom bol majiteľom pôdy poverený gazda, ktorý za podiel na založení osady mal právo na dražbu majetku, napr. mlyn, pílu, dedičské richtárstvo a na určité obdobie bol oslobodený od feudálnej renty. Na konci 16. stor. bolo Podhradie, ako ho vo svojej literatúre nazýva prof. F. Uličný, veľkou dedinou, najväčšou na panstve Tibava. V Tibave v uvedenom roku bývalo poddanské obyvateľstvo len v 22 domoch, v Choňkovciach a Beňatine v 30 domoch. V našej obci

žilo tradične takmer poddanské obyvateľstvo zväčša rusínskeho pôvodu. V 17. a zač. 18. stor. väčšina poddaných dedinu opustila alebo vymrela. V dôsledku toho roku 1715 hospodárilo v Podhorodí 14 sedliackych a jedna želiarska domácnosť, v roku 1720 už 17 sedliackych a dve želiarske domácnosti. K dedine vtedy patrili aj vodný mlyn.

Naša obec patrila do veľkého celku panstva Michalovce, predtým Revište. Majiteľ panstva Revište Peter, syn Sobieslava, vydal dcéru Katarínu za Jakova (Jakub) z rodu Kaplon v roku 1244 a vytvoril sa tak nový šľachtický majetok - michalovské panstvo. Ich synovia boli koncom 13. stor. významní hodnostári – Jakov a Andrej – boli županmi Zemplínskej a Užskej stolice a postupne, dedične i kúpou v roku 1290, získali rozsiahle kompaktné územie od Starého až po Tibavu a na majetku si postavili vlastné hrady a hrádky nad obcou Vinné, Podhorodom a Choňkovcami a kaštiele a kúrie v Michalovciach, Tibave a i. Naša obec spolu s Beňatinou boli najsevernejšími dedinami panstva Tibava a zároveň okrajovými obcami Užskej župy.

Obec Podhorod' mala v rôznych obdobia rôzne názvy. Nezaškodí si vari pripomenúť, akiste aj vzhľadom k moci, ktorá v štáte vládla, že sa názov obce menil takto:

- od začiatku - Wárallya (po slovensky Podhradie)
- od roku 1786 - Podhradza
- od roku 1808 - Pudhorodje
- od roku 1920 - Podhradie
- od roku 1927 - Podhorod'

Niektorí autori zaoberajúci sa dejinami Užskej župy uvádzajú, že naša obec mala aj iné názvy. Hadžega píše Podhragya, Korabinský okrem Wárallya uvádza aj Podhrazza a Lipszky zaznamenáva hneď tri pomenovania - Wárallya, Podhradce a Predhorodje. V čase maďarskej okupácie južnej a východnej časti Slovenska bola obec od 19. 3. 1939 do 24. októbra 1944 premenovaná na Tibavaralya. Po oslobodení Sovietskou armádou sa vrátila k pôvodnému názvu - Podhorod'.

V písomnostiach z 15. - 17. stor. sa obec Podhorod' vyskytuje len pod názvom Varalya, Warallya v zmysle Podhradie. Maďarský názov, ktorý používali šľachtici i úrady dosvedčuje, že naša dedina vznikla pod blízkym hradom. Aj preto sa teraz venujme hradnému vrchu.

V období stredoveku došlo v našej obci k typickým zmenám pre túto dobu. Po tatárskom vpáde v roku 1242 začal uhorský kráľ Belo IV. (1235-

1270) osídľovať aj územie východného Slovenska a súčasne dal možnosť stavať kamenné hrady. Práve do tohto obdobia zaraďujeme aj najvýchodnejší ale zároveň aj najmenší hrad na Slovensku v našej dedine. Postavili ho, pravdepodobne, v II. pol. 13. stor. na ochranu priesmyku, obchodnej cesty z južného na severný Zemplín a na ochranu majetku páni panstva Tibava, ku ktorému naša obec patrila. Aj preto sa v historických analóh často spomína ako Tibavský hrad.

Terén vápencového vrchu, na ktorom hrad stál, predurčil aj jeho poloha a veľkosť. Bol dlhý 40 m a široký 13 až 15 m oválno – elipsovitého tvaru. Pozostával z kruhovej čelnej veže, postavenej v smere prístupu v juhovýchodnej časti. Mohutná veža s vonkajším priemerom 11 m sa zachovala iba v prízemnej časti, ktorá bola v interiéri (priemer 3 m) zastropená valeňou klenbou (zachovali sa aj jej nábehy). Prízemie bolo s poschodím spojené úzkou 120 cm širokou schodišťovou chodbou. Z tejto veže sa dodnes zachovali len zvyšky v prízemnej časti. Zo severovýchodnej strany bol priamo k veži a k obvodovému opevneniu pristavený palác s vnútornými rozmermi asi 9 krát 7 metrov. Neveľké nádvorie hrádku, ako ho niektorí historici označujú, bolo obohané pomerne silným kamenným múrom, v základoch až 250 cm širokým. Jediný možný prístup do hradu bol z východnej strany, pričom sa prístupová cesta vretenovito stáčala až k čelnej veži. Samotná brána bola osadená medzi obvodové opevnenie a masívne nárožie paláca, kde sa v terénnom zlome dodnes zachovala asi 3 m široká preluka. Pri prieskume boli v areáli hradu objavené keramické fragmenty z 13. -14. stor. Problematický je však nález 25 rímskych mincí, ktoré v roku 1946 odovzdal do zbierok Slovenského národného múzea v Martine J. Dudík. Údajne boli nájdené v plátenom vrecúšku na nádvorí hrádku. O tom, že Tibavský hrad v Podhorodí nemal veľký strategický význam svedčí aj to, že už v roku 1419 sa spomína ako spustnutý. Neskôr ho majitelia, ktorí sa často striedali, aj opravili, ale v roku 1715 bol takmer úplne rozbúraný.

Neveľkú starostlivosť o „pevnosť“ na Hradnom vrchu môžeme pripísať aj skutočnosti, že severne od obce Choňkovce na pozdĺžnom horskom chrbte zvanom Borola, na kóte 443,3 m.n.m. si vybudovali michalovskí, či tibavskí, šľachtici hrádky podobného typu. Nádvorie hrádku bolo neveľké (17x13 m) a hlavný hradný objekt mal obdĺžnikový tvar – na našom území ojedinelý – s vnútornými rozmermi 19 x 5 m a múrmi z lomových kameňov v hrúbke 135 cm. Stavba bola z oboch čelných strán zakončená nepravidelnými polygónmi, teda múrmi v podobe mnohouholníka, s dĺžkou strán 215, 170 a 240 cm. Stamadiál získaný archeologický

materiál, hlavne črepy, datuje Vojtech Budinský – Krička do 14. a 15. storočia. Archelógovia usudzujú, že „hrádok nad Podhorodom je starší ako južnejšie ležiaci hrádok na Borole a že ho dali postaviť koncom 13. stor.“ (Slivka - Vallášek).

Oblasť, v ktorej sa naša dedina nachádza, bola už od praveku pre ľudí zaujímavá. Historické dokumenty potvrdzujú, že v praveku sa na Starom Koňuši nachádzalo hradisko s rozlohou 7,8 ha obyvateľov gávskej kultúry a následne v 10. -11. stor. valové opevnenie. Podľa výskumu V. Budinského-Kričku súviselo s podobným na horskom výbežku Vihorlatu nad obcou Kusín a malo rozlohu 6 ha. Historici sa domnievajú, že hradisko z novšej doby súviselo so snahou Brekovského hradného panstva plniť úlohu centrálno-správneho postavenia v oblasti a opevnenie z praveku azda poskytlo útočisko Slovienom pred náporom staromaďarských kmeňových družín do Medzibodrožia. Pamätníci z našej obce a aj obecná kronika uvádzajú, že stopy po príbytkoch prvých osídlencov v našom chotári objavili pod Dielom (môžeme predpokladať, že išlo o podobné hradisko ako na Starom Koňuši) a že nevelká obec existovala aj na Stežnej. Jej obyvatelia sa zrejme presunuli za výhodnejšími podmienkami do našej dediny alebo severnejšie do Uble. Prvé správy o obci Ruský Hrabovec totiž pochádzajú až zo 16. storočia.

*Kúsok modrého neba
tam, nad obzorom,
je môj*

Zdroje: Ing. I. Vološčuk, CSc.-Ing. J. Terray, Vihorlat CHKO, Bratislava, 1987
M.Slivka – A. Vallášek, Hrady a hrádky na východnom Slovensku, Košice 1991
Prof. F. Uličný, Dejiny osídlenia Užskej župy, Prešov, 1995

POVEŠŤ O HRADNOM PÁNOVI

... o láske a žiarlivosti ...

Keď si starý Imrich Michalovský, pán hradu Tibavy, dovedol do domu mladú, krásnu manželku, jeho srdce sa naplnilo mladistvými túžbami. -Ešte aj to slniečko jasnejšie svieti, - tešil sa kladúc svoju striebornú hlavu do lona mladej krásavice. - Ale iba v našich srdciach,- usmiala sa zasnená manželka, hladkajúc jeho vlasy,

akoby chcela z nich zotrieť biely sneh, ktorým ich život tak hojne posypal.

Bolo práve stred leta. Zďaleka dolietal k manželke spev žencov, ktorí si spevom uľahčovali ťažkú prácu. - Aký je život krásny ! - roztúžil sa starý hradný pán, keď zdvihol svoju hlavu a uprel túžobný pohľad na anjelskú tvár svojej manželky.

A dni zapadali do večnosti ako ťažké kamene do vody. Míňali sa nenávratne a každý bol krásny, hoci každý vyoral do tváre starého hradného pána novú a novú vrásku. No manželka kvitla a čím viac dní zahynulo v mori večnosti, tým viac ruží sa rozvinulo na jej tvári. Ale po dlhých mesiacoch šťastia v duši starého manžela sa čosi zrútilo.

- To nie je možné! - zvolal, stojac vzpriamený pred svojou manželkou.

- A predsa je to tak, - stála ona na svojom, zapýriac sa po uši.

- Áno, - doložila po chvíli, - som matkou - matkou tvojho dieťaťa.

No manžel naraz skočil k nej, hľadiac na ňu s nenávisťou a skríkol na ňu hlasom, v ktorom sa skrývala nenávisť i urazená mužskosť i pokorenie.

- Oklamala si ma, ponížila si ma! Len kde som mal oči? Kde?

- Ale milý! - zvolala ona zúfalo a vrhla sa mu k nohám.

- Falošnica! - vrhol jej hroznú urážku do tváre a prudkým krokom od nej odišiel.

Manželka sa bolestne rozplakala. A plákavala potom často, lebo manžel si ju od tohto dňa nevnímal. Chodil zachmúrený, pomalým, ťažkým krokom, akoby na pleciach nosil bôle tisíc ľudí. Slnce mu už prestalo jasne svietiť a deň sa mu premenil na tmavú noc.

A keď leto uletelo, keď sa olovený plášť zimy spustil na krajinu, a keď sa slnce znovu usmialo na prebúdzajúcu sa matku zem, roztopilo pancier zimy, manželka porodila zdravého, krásneho syna. No manžel už nebol manželom. Víchor žiarlivosti skmásal z neho všetko, čo bolo v ňom ľudské.

- Nech si ide za milencom, nech si ide za otcom! - odkázal jej, keď ho prosila, aby sa prišiel pozrieť na svoje dieťa, aby aspoň s ním mal zľutovanie.
- Bože, pomáhaj mi! Neopúšťaj ma! - prosila nešťastná žena, počujúc ukrutnú odpoveď toho, komu darovala svoju mladosť, svoju krásu.

A dni bez slnca a radosti zapadali do večnosti ako predtým dni jasu a radosti. Keď v mladej matke pohár bolesti už pretekal, zrodilo sa v nej smelé odhodlanie.

- Ujdem z tohto pekla! - rozhodla sa a pod ochranou noci, tisnúc na srdce svoje milované dieťa, vykročila smerom k bráne, aby odišla a nikdy sa nevrátila.

Práve si zhlboka vydýchla a uľahčila si, keď ju ktosi surovo schytil za plecía, pritiahol ku sebe a divo sa zachechtal.

- Teda ťa mám, Ty...! - chechtal sa.

- Teda ty v noci beháš za milencom, chachacha...

Prekvapená žena nevládala povedať ani slovo, akoby jej mocná ruka bola stisla hrdlo.

- Chachacha! Nevieš povedať ani slova? Mám ťa, ale s milencom už chodiť nebudeš! - skríkol a v tej chvíli sa vynorilo z tmy niekoľko postáv, ktoré podišli k žene, zviazali ju a zavliekli do najtemnejšieho hradného väzenia.

- Ale neboj sa, ty ... - pohrozil jej rozzúrený manžel, - dlho tu nebudeš! Postarám sa ti o lepšie bývanie! Vieš ty, ako sa zamurúva? Počula si o tom?

Nešťastnej žene sa až teraz uvoľnilo hrdlo, zdesene vykrikla: - Bože! Som nevinná! Nevinná! Nikdy som ťa neoklamala! Otcom dieťaťa si ty, Imrich! Ty, prisahám!

Ale on už nepočul tento zúfalý výkrik, bežal do svojej komnaty, akoby sa povodeň valila za ním.

Na tretí deň sa otvorili dvere väzenia. Svetlo padlo dovnútra ako božie požehnanie. Vystrela k nemu ruky, akoby videla nadzemské zjavenie. Doneslo jej kúsok života, kúsok radosti. No radosť sa rozplynula ako hmla, keď sa na prahu zjavil Imrich Michalovský. Z očí mu sršal hnev a nepričetná pomstychtivosť.

- Pod! - rozkázal, nepozerajúc jej do tváre.

Nešťastná žena ťažkým krokom vykročila za svojím manželom. Chodba bola dlhá, vlhká, ale Michalovskej sa zdala byť so svojím slabučkým svetlom krajšia ako najsvetlejšia komnata hradu.

Michalovský kráčal pred ňou zhrbený, pomaly, ťažko, akoby o každom kroku uvažoval, či ho má spraviť... Odrazu sa obrátil a pozrel jej s nenávisťou do tváre. - Tu budeš odpočívať! - povedal duto a ukázal na úzky žlab,

vytesaný do steny.

- Bože! Imrich môj, maj zľutovanie, som nevinná, nevinná, - rozplakala sa žena ukonaným, slabým hlasom, boľavým plačom.

Tento plač sa zakváčil i do jeho tvrdého srdca a pripomenul mu dni šťastia. Tvárou mu šibol akýsi jasnejší lúč a v očiach sa mu zažal mäkkší svit. No iba na chvíľu. Potom sa tvár znovu skrivila v znetvorenú grimasu! Stisol päste a zareval: - Nie! Zhyň, ty beštia!

Michalovská sa mu hodila k nohám, objala mu kolená a bozkávala ich.
- Nechaj ma žiť, Imriško, rozpamätaj sa na naše šťastie ...

Michalovský sa nehol, stál ako socha. Meravým pohľadom pozeral na žlab v stene. V duši Michalovskej sa zažal ohníček nádeje.

- Dnes, zdá sa mi, je Veľký piatok. Nezabíjaj ma práve dnes ... dovoľ mi zájsť ešte do kostola ...

Michalovský sa zamyslel, zvrátil obrvy. -Dobre! - povedal napokon.
- So mnou a so sluhom Antonom pôjdeš do kostola. Oslobodil sa z jej objatia a vykročil pred ňou. Šli do kostola, ona v prostriedku, Michalovský po pravej strane, Anton po ľavej.

V kostole bolo chmúrne, ticho. Michalovského žena kľučí pred oltárom a jej ústa šepcú modlitbu: - Bože! Osvieť ho! Ty vidíš najlepšie, že som nevinná! Pomôž ...

Uletela hodina, druhá, i tretia, no Michalovského žena ešte vždy kľučí pred oltárom. Potom pocítila na pleci čiusi ruku.

- Pán už čaká! Poďme! Neobzrela sa, ale rozoznala hlas sluhu Antona, ktorého Michalovský k nej poslal. Spamätala sa, striasla sa a schytila ju veľká túžba po živote. Dvadsať mladých rokov ju obstalo ako dvadsať vonných kvetov, ktorých vôňa ju omámila.

- Žiť! Žiť! - kričala jej duša, srdce. A vyskočiac, rozbehla sa do sakristie.

- Beštia! - skríkol manžel, vidiac unikať predmet svojej pomsty. Vytasil meč a rozbehol sa za ňou.

- Žiť! Žiť! - volalo jej mladé telo.

- Zabiť! Zabiť! - vrieskalo v žiarlivom manželovi. Dohonil ju pri dverách, ktoré nemohla otvoriť.

- Tu máš, beštia! - skríkol a z mladých, bielych prs sa vyrútil prameň krvi.

Starec sa zachechtal. Oči sa mu rozšírili, zimnične sa striasol, zatackal sa, klesol na mŕtvu manželku ako podťatý dub.

*Rozkývaný starý stôl.
Na ňom starý kalendár.
... Na stene surrealistický obraz:
sivý vlas,
kvapka potu
a slza*

Zdroj :
Ludovít Janota, Slovenské hrady, výber z povestí, Bratislava, 1974

STOPY ŽITIA NAŠICH PREDKOV

... na púti vekom ...

Podhorod' patrí medzi tie obce na východnom Slovensku, ktoré od svojho vzniku až do 20. storočia využívali tradičné formy ľudového stavitel'stva a bývania. Obyvateľov ovplyvnili okolité prírodné podmienky, nielen pri budovaní domov ale vôbec, v celom spôsobe života.

Naši predkovia stavali domy po obidvoch brehoch potoka a na ich stavbu využívali drevo. Na spojenie ľudí z oboch brehov si budovali mostíky alebo lávky. Základ našej obce tvorili domy pod Hradným vrchom približne po most uprostred dediny, kde v súčasnosti stojí Obecný úrad a kultúrny dom. Dnes ich už v obci nemáme, ale do polovice 20.stor.sa zachovali väčšinou v podhradí. Boli to domy postavené tzv. zrubovým spôsobom so slamenou strechou.

Najstaršie domy, od stredoveku, boli zrubované z neotesaného dreva, trámov, ktoré ľudia v medzerách vyplňali drevenými trieskami, machom a hlinou. Novšie sa natierali hlinou aj zvnútra a zvonka. V rohových väzbách konce trámov prečnievali. Strecha bývala, aj z protipožiarného hľadiska, vysoká, pretože dym z otvoreného ohniska sa neodvádzal komínom ale rovno na povalu.

Na pokrytie strechy slúžila slama z raže (*žytina soloma*) - *župa*. Prvé domy takýmto spôsobom stavané nazývali naši predkovia výrazom *dymňanky*. Svetlo do domu prenikalo obyčajne cez tri okná na čelnej stene a od dvora. Malé okienko mávali aj na zadnej stene domu. Okná boli delené na štyri i viac časti, okienok. Takéto zrubové domčeky mali obvykle jednu izbu.

Novším typom domov zo 17. -19. stor. bol dvojpriestorový dom, v ktorom okrem prednej izby využívali aj predsieň (*siňi*) a komoru. Za domom bola maštal' pre zvieratá. V týchto domoch sa kúrilo len v jednej prednej izbe. Cez zimu skladovali ľudia pod posteľou zemiaky, aby nezmrzli, v izbe bol aj drevený sud s kyslou kapustou a v siňoch nocovali sliepky. Neskôr sa zemiaky odkladali na zimu do krechtov, do hromady a prikryvali zeminou.

Takéto domy v našej obci boli časté a mnohí naši spoluobčania ich nahradili za novšie až v 50. rokoch 20. stor., napr. Labanič, Džubová,

Čižmár, Vasutová a i.

Umiestnenie kostola a cintorína nebolo ďaleko od hradu. Ako bývalo zvykom, obec postavila vedľa kostola aj školu. Našu vybudovali približne v roku 1890 a dnes je v nej umiestnená Materská škola. Na samom začiatku bola škola cirkevná a poštátnená bola až po druhej svetovej vojne.

Ďalším rozvojom obce a budovaním domov sa obec vyvíjala do strán.

Podhorodčania nekopírovali tok potoka *Kadňanka* okolo *Gubovčat*, *Skybovej jamy*, *Kuriji* až po *Borolo*, ale využili, aj keď svahovitý, predsa len povodňami neohrozovaný, terén od domov Drenku a Pochaniča smerom na juh. To platí aj o výstavbe do ulíc, ktoré poznáme ako *Kačuriki* a z novšej doby *k hájenke* a *k futbalovému ihrisku*. Niektorí občania si vzhľadom k vlastníctvu pôdy postavili domy súbežne s hlavnou cestou (Dinič, Hreňo, Pečeňak, Varga, Kačurik).

Na samote *pod Kamenkom* si vybudovali domy tri rodiny (Jaňovka, Ogurčák a Labanič).

Na začiatku 20. stor. odišlo do cudziny viacero mužov. Do Belgicka Andrej Labanič a Andrej Cap. Do Kanady Vasiľ Labanič a do USA Skyba, Pečeňak, Jaňovka, Koban, Maďarčík, Lechman, Dinič, Slivka, Capulič, Kaľanin a Michal Labanič. Poslední dvaja sa z amerických baní už domov nevrátili. Ostatní po príchode si za zarobené peniaze kúpili majetky od statkára Pavla Leuchtaga. Ten vlastnil pôdu a lesy od Borola až po Stežnu.

Po tomto zlepšení životných podmienok po príchode prvých amerikancov, ako im hovorili, po trvalom usadení sa židovských rodín a po zlepšení postavenia roľníkov začali v našej obci pribúdať domy z nepálenej tehly, tzv. *valkov*. Vyrábali ich cigáni z hliny premiešanej slamou alebo plevami. Takéto domy mávali obyčajne 3-4 miestnosti s pripojeným chlievom a stodolou. Tie bývali aj vedľa domu, pretože domy budovali väčšinou rovné. Tzv. *vinčlové* prišli do módy až neskôr.

U roľníkov stál na okraji dvora aj *oboroch* na seno. Tvorila ho slamená strecha zavesená na štyroch drevených koloch. Podľa množstva sena sa strecha posúvala vyššie alebo nižšie tak, aby chránila seno pred dažďom. Bohatí gazdovia si budovali tiež sypance na obilie, múku a studne. Vodu hľadali prútkari a tam, kde sa prút ohýbal vykopali studňu. Vodu z nej ťahali vedrom upevnenom na háku alebo pomocou reťaze na valci. Prvé studne však boli väčšinou vahadlové, tzv. *žuravy*. U nás takáto studňa dodnes stojí v predzáhradke domu Jaňovkovcov č. d. 123. Na dvoroch však bývali aj hnojiská a latrínové záchody, a preto v mnohých prípadoch poškodzovali kvalitu vody v studni. Časť dvora bola vyhradená na

skladovanie dreva. Domy boli vpredu ohradené plotom, väčšinou prepletanými palicami cez tri vodorovné drúky. Neskôr ich nahradili tzv. *štachytki*. U chudobnejších prevládali ploty z vodorovných drúkov, na ktorých sedávali chlapci, keď sa vracali z kostola alebo krčmy a chceli sa ešte pohovárať.

Zariadenie domácnosti bolo u našich predkov jednoduché, ale zároveň praktické. K vybaveniu patrila pec na varenie a pečenie chleba, skrinka na odkladanie riadu, lavica na vedrá s vodou, stôl, *šafareň*, truhlica na šaty (*lada*), zrkadlo, ktoré najčastejšie viselo medzi dvomi prednými oknami a na ostatných stenách boli obrazy svätých. Dnes známy *kredenc* sa objavil medzi vidieckym ľudom až v 20. stor.. V rohoch prednej izby boli posteľe so *stružlakmi* naplnenými žitnou slamou. Každá takáto domácnosť slúžila na bývanie a aj ako pracovisko.

Celý život rodiny sa odohrával v 1-2 miestnostiach, pričom rodiny boli početné, 5-6 detí nebolo zriedkavosťou. Z novšieho obdobia boli viacpočetné rodiny u A. Mitterpáka (9 detí), M. Kačurika (10), P. Drenku (10), E. Drobota (7), J. Kanaloša (10), L. Kanaloša (10). V minulosti žili v rodine aj starí rodičia a na hospodárstve pracovala celá rodina, každý primerane svojmu veku a silám. V niektorých rodinách mladšie deti pásavali husi, staršie už od 8 rokov chodili s kravami, rezali tiež slamu na sečku alebo repu.

Naši predkovia chovali na hospodárstve kravy, voly, kone, ošípané, kozy a drobnú hydinu. Okrem tradičných sliepok aj husi, ktoré už teraz nechová nikto. Na poli dorábali obilie, najviac ovsu, jačmeňa a raže (*oves*, *jarec* a *žyto*), zemiaky, fazuľu, kapustu, repu, mrkvu, cibuľu a cesnak. Bohatí gazdovia mávali kone, drobní gazdovia zapriahali do vozov voly, častejšie však kravy. Využívali ich pri obrábaní pôdy, zväžaní sena, dreva či zemiakov. Tí, ktorí nemohli použiť kravy do záprahov, si požičiavali kone u bohatých gazdov. Za požičiavanie však museli odpracovať u majiteľa niekoľko dní na poli. Podhorodčania orali pole pluhom, sprvu dreveným, bránili drevenými bránami s kovovými klincami. Zrno siali ručne z trávnic, rovnako ručne sadili aj zemiaky, najčastejšie do jamôk, ktoré vykopali motykami. Pri zväžaní sena, aby nepadlo z voza, ho „pavuzili“ dlhým dreveným drúkom - *pavuzom* - uviazaným o prednú a zadnú časť voza. Na svahovitých miestach udržiavali voz so senom alebo slamou či obilím chlapi tak, že z boku mali zapichnuté do voza drúky, na ktorých doslova viseli a tlačili voz svojou váhou ku svahu, aby sa neprevrátil.

Na gazdovstve mnohí chovali aj po 4-5 kráv. Pasli ich spoločne najatým

pastierom. Boli však aj také roky, keď si ľudia pasli kravy sami. V chotári boli každoročne vyhradené pasienky a zvlášť pôda na pestovanie plodín.

Drobní roľníci a bezzemkovia chodili veľmi často pracovať na polia bohatých gazdov. Tí im ako odplatu doviezli z poľa zemiaky, z lesa drevo, alebo mnohí pracovali za podiely na úrode. Kosili napríklad lúky, sušili seno za druhú alebo tretiu kopy. Gazda sa o lúku veľmi nestaral, jeho povinnosťou bolo zhodnotiť prácu. Rukou v kope sena zistil či je naozaj suché, prezrel si pokosenú lúku a ukázal, ktoré kopy (*navilki*) patria gazdovi a ktoré podielnikovi. Aj preto museli byť všetky rovnako veľké. Keď bol gazda s prácou spokojný, dovolil synom, aby podielnikovi odviezli seno na vlastnom povoze, rozumie sa, až po zvoze vlastného sena.

Mnohí bezzemkovia ešte aj na začiatku 20. stor. odchádzali na sezónne práce do južnejších častí Zemplínskej župy. Tam okopávali zemiaky, zbierali kukuricu (*lamali tengericu*), okopávali repu, no najprospernejší boli počas žatevných prác. Pracovali obyčajne ako manželské páry, vo dvojiciach, kosec s odberačkou. Za trojtýždňovú prácu, keď denne robili od 3-tej hodiny ráno do 10-tej večer, si domov odvážali priemerne tri metráky pšenice.

Na uskladnenie zrna a múky používali aj ľudia v našej obci sypance a v nich zrno skladovali v drevených truhliciach (*susikoch*) a múku v šafarňoch. Šafarne sa neskôr používali ako časť nábytku v dome. Do zásuviek ukladali šatstvo a iné veci. Cez deň slúžili na sedenie a v noci na spanie.

Pred začiatkom jarných robôt na poliach si gazdovia pravidelne dobrovoľne a svojpomocne upravovali cesty vedúce na polia, spúšťali vodu z okrajov polí, čistili jarčeky popri poľných cestách a pod. Vždy skupina roľníkov sa dohodla na termíne a každý brigádoval s náradím, ktoré si určili.

Vrcholom vzájomnej pomoci obyvateľov našej obce bola žatva. Gazdovia obilie kosili ručne, kosami. Ženy zberali a viazali povrieslami do snopov. Snopy ukladali do krížov a po zbere zväzali do stodôl alebo do stohov na dvoroch. Potom začali s mlátením. V prvopočiatkoch mlátili obilie cepami, po II. svetovej vojne už prichádzali do dediny mláťačky poháňané cez remene naftovými motormi. Pri mlátení pomáhalo gazdovi aj 10-12 ľudí pri podávaní snopov do bubna mláťačky, odbere slamy a jej stohovaní, odbere pliev a vymláteného obilia. Po skončení práce domáci gazda pripravil pre všetkých menšiu hostinu.

Po žatve a mlatbe sa v Podhorodi začínalo so zberom zemiakov, repy, kapusty a kukurice. Repu používali ako krmivo pre dobytok, miešali ju so

sečkou, posekanou slamou a prípadne aj s listím. Sečku rezali na sečkárni. Kapustu nakladali na kuchynské spracovanie ako sladkú a kyslú. Za sladkú považovali napr. kapustové listy plnené mäsom a ryžou, zvané *hobubki*, alebo nakrájanú do halušiek. Kyslú nakladali na zimné obdobie do drevených sudov. Čistenie kukurice malo svoj rituál, podobne ako napr. priadky, kedy sa do rodín schádzali blízki príbuzní, susedia alebo ľudia, ktorí boli gazdovi zaviazaní odvieť časť roboty za jeho pomoc.

V zime žila roľnícka rodina pokojnejšie. Muži pílili drevo a zväzali ho z lesov na saniach, alebo na polia vyvážali maštalný hnoj, starali sa o dobytok, opravovali poľnohospodárske a domáce náčinie, plietli koše, opálky, viazali metly z brezového prútia a pod. Niektorí si dokázali urobiť aj drobné stolárske práce.

V 20. stor. sú už v obci známi remeselníci, u ktorých si občania dávali zhotovovať výrobky. Známym stolárom bol Vasil Krivák, pretože v dielni mal primerané stroje. Na začiatku ulice Kačuriki už v 30. rokoch minulého storočia mal kováčsku vyhňu kováč Fedor Močkoš, neskôr pracoval doma, v dome pri hájenke. Po 2. svet. vojne vykonával túto prácu Ján Sulej. Medzi dvoma vojnami bol „šustrom“ Žid Mendel a pred vojnou sa opravám a šitiu obuvi venoval aj Štefan Varga, syn vtedajšieho hájnika Leuchtagových lesov. Vo vojne však padol a obuvníci v dedine zanikli. Michal Bachara sa síce vyučil za obuvníka, remeslu sa však nevenoval. Karol Kočan st. vedel vyrábať kolesá na vozy a iné výrobky z dreva. Z novšieho obdobia poznáme aj majstra pekára – Jána Stanka, ktorý pracoval 44 rokov v pekárni v Sobranciach a otváral prevádzku našej pekárne. Pečeniu chleba sa venoval aj Ján Varga, tiež v Sobranciach.

K základným činnostiam žien patrilo v minulosti pečenie chleba. V domoch boli murované pece a gazdiné v nich piekli zvyčajne raz do týždňa, v sobotu. Naraz upiekli po 6-7 kusov chleba, podľa počtu členov v rodine. Rátalo sa s jedným chlebom na deň. Chlebové cesto zaprávali vo veľkom koryte a po vykysnutí ho rozdeľovali do malých opálok. Jednotlivé pecne vsádzali drevenou lopatou do spodnej časti pece. Predtým však uhlie zo spáleného dreva upravili dlhým kutačom (*kočerhou*).

Občania našej obce si takto pripravený chlieb veľmi vážili a ctili. Nový peceň na spodnej časti nožom „prežehnali“ krížom a až potom ho krájali. Ak niekomu náhodou spadol kúsok chleba na zem, dotýchny ho zdvihol a na znak úcty pobozkal. Chlieb jedli takmer pri všetkých jedlách alebo samostatne s mliekom či masťou alebo slaninou. V chudobnejších rodinách dávali deťom chlieb namáčaný vo vode a posypaný cukrom,

alebo natretý slivkovým lekvárom. Varili si veľmi často husté polievky, varené pirohy s tvarohom, lekvárom, kapustou, múčne alebo zemiakové halušky. Najčastejším jedlom však boli zemiaky s kyslým mliekom a v zime jedlá s kyslou kapustou. Len na sviatočné dni mávali mäso, keď si zabili sliepku alebo po zakáľkách.

A teraz ešte niektoré jedlá Podhorodčanov (v domácom dialekte).

bobalki
buchty pešeny, buchty pareny
čalamada
dyňanka
fanki
fasoľa podbyta, fasoľa s leškami, fasoľa kološena
gris
gombovci
haluški rizani s kapustou, syrom abo makom
haluški trompašany iz syrom, solodkou abo kvasnou kapustou
holubki
hrudka žovta
hurki
chľib s molokom, chľib s kavejom, chľib iz šmaľcom
kolaši – z makom, z orichami
košanyna
kurastra
lukša s kapustou
mašanka
nalesniky
pešeny trompaky s huřkym syrom
pirohy iz syrom, lekvarom, pirohy tataršany
polivka – hoveža, kuraša a i.
pražena kapusta iz škvarkami
ratota
riskša
riski
solonyna z chľibom a cibuľov
styranka z molokom
strjasanka
šoudří

trompaki na paprigaš, trompaki z kvasnym molokom
zamiška

Prírodné podmienky, práce na poli a v lese nútili našich predkov orientovať sa pri zabezpečovaní ošatenia a vybavenia domácnosti na vlastnú výrobu. Aj preto bolo v obci rozšírené pestovanie konopí. Mnohé rodiny venovali tejto technickej plodine mimoriadnu pozornosť od výsevu až po spracovanie. Dozreté konope zberali a skladali do snopov. Po vysušení ich na týždeň – dva ukladali do stojatých vôd, močidiel. Po vybratí z močidla ich znova sušili, lámali, aby zistili, či konope púšťa vlákno. Ak to tak nebolo, rozkladali snopy v záhradách na zem, kde sa rosilo a po vyrosení znova sušilo. Ďalšie spracovanie konopí malo svoj zaužívaný postup. Zbavovalo sa pazderia na *terlici*, česalo na doske s klincami a potom sa získavalo konopné vlákno. Aj to bolo viacdruhovú. Hrubšie sa používalo na výrobu vriec, jemnejšie slúžilo na výrobu plachiet a najkvalitnejšie vlákno sa spriadalo a tkali z neho plátno na oblečenie-košeľe, nohavice, uteráky a pod.

Niektoré ženy v obci priadli konopné nite doma, viaceré sa však stretávali počas dlhých zimných večerov na priadkach. Takéto posedenia mali okrem praktického významu aj zmysel spoločenský a kultúrny. Ženy a dievčatá si na priadkach odovzdávali skúsenosti zo života a práce, rozprávali sa o novostiach na dedine a okolí, boli teda šíriteľmi správ a komentátorkami udalostí a javov odohrávajúcich sa v živote obyvateľov obce, či obcí, spievali, rozprávali si žarty. Na priadkach sa veľmi často hovorilo o mátohách, strigách, ježibabách, kráľoch či princoch, vodníkoch a černokňažníkoch, ale aj o čarách a porobení, ktoré pripisovali „nečistým“ ženám. Na priadky prichádzali aj mládenci a spolu sa zabávali. V nejednom prípade si na takýchto stretnutiach vyhliadli aj partnerov do manželstva.

Po období priadok nasledovalo tkanie plátna na krosnách. Krosná sú pomerne zložitá, ale dômyselne riešená konštrukcia, pozostávajúca z týchto hlavných častí: naviják, stúpadlá, bardo, nicelnice, lada na navijanie a val. Po vytkaní plátno bielili na brehu potoka tak, že ho polievali vodou a sušili na slnku, aby sa pôsobením slnečných lúčov vybielilo. Z takto pripraveného plátna šili ženy pre seba blúzky, spodničky, pre mužov „drelichové nohavky“, košeľe, tiež postelné plachty, uteráky, obrusy a na hospodárske účely vrecia, trávnicie (*plachtyny*), tašky (*kobilki*) a iné.

V súčasnosti môžeme charakterizovať pranie ako jednoduchý spôsob, ktoré dokáže zvládnuť aj muž. Stačí bielizňou naložiť plný bubon auto-

matickej práčky, nasypať prací prášok, nastaviť program a po istom čase sa práčka sama zastaví. A už neostáva len bielizeň vybrať, vyvešať, vysušiť a vyhladiť. Môžeme si domýšľať, že aj pred stovkami rokov mohlo byť pranie jednoduché, ak vzali spotenú či inakšie znečistenú košelu, nohavice, a iné plátno, namáčali v potoku, niekoľkokrát pošuchali, vyplachli, vysušili a obliekli na telo. V našej dedine ešte aj dnes žijú ženy, ktoré nám potvrdia, že pranie v ich mladosti patrilo, samozrejme, aj predtým v 19. či 18. stor. medzi náročné ženské práce.

Pranie sa vždy začínalo tzv. „*rajbaním*“, pri ktorom sa bielizeň „*prehudlala*“, na rajbačke v drevenom koryte alebo inej drevenej nádobe. Potom sa pristupilo k „*zvaraňu*“. Jediným pracím prostriedkom bol lúh. Naši predkovia ho vyrábali tak, že popol zo spáleného dreveného uhlia zakrútili do lanového alebo konopného vrecúška a ponorili do vriacej vody. Takouto vyluhovanou zmesou zalievali bielizeň v kadi. Keď ju takto prevarili, išli s ňou na potok (*jarok*), kde ju zbavovali lúhu. Obyčajne na väčší kameň kladli jednotlivé časti bielizne a „*prajnykom*“ z nej vyklepávali masťnú vodu dovedy, pokiaľ netiekla čistá. Takýmto spôsobom prali väčšie kusy, menšie časti prali doma na rajbačke v drevenom koryte, neskôr vo vani. Aj na takéto pranie používali lúh, neskôr mydlo doma varené, pozdejšie kupované.

Pokrovce prali tiež na jarku tak, že do prúdu vody si postavili lavicu, cez ňu prevesili a namydli pokrovec. Šuchali ho ryžovým kartáčom a po zbavení nečistoty ho vyvesili doma na plot. Pokiaľ mali na plote štachtyki, tak ich využívali aj na sušenie riadu po umytí. Vysušené šatstvo, bielizeň hladili (žehlili) „*biglajzom*“ vyhrievaným uhlím z pece. Takéto žehličky sú dnes obdivovanými exponátmi v múzeách a na výstavách.

S praním veľmi úzko súvisí aj kúpanie a umývanie sa ľudí. Vzhľadom na podmienky, v ktorých Podhorodčania žili, nebolo kúpanie veľmi časté. Také bolo aj u obyvateľov v iných obciach v dávnych časoch. V zime sa väčšina kúpala raz mesačne. Na to bolo treba na peci nahriať vodu, v miestnosti rozložiť koryto alebo drevenú kaďu. Hlavu si umývali sódou, proti všiam používali petrolej. V lete bolo kúpanie jednoduchšie. Muži i ženy, samozrejme, oddelene, chodili podvečer na potok. Bývalo aj tak, že sa ženy od susedov kúpali na jarku spoločne. Deti mali na jarku vytvorené hate, dnes by sme povedali minikúpaliská, kam chodievali kúpať sa a mali aspoň malý priestor, kde sa mohli učiť plávať. Pri každodennom umývaní muži využívali studňu a umývali sa pri nej, ženy a deti v kuchyni, v lavóre. Takáto hygienická očista bola často zdrojom rôznych chorôb.

Naši predkovia čerpali vodu z vlastných studní alebo potokov, ktoré boli znečisťované presakovaním odpadov z maštálí, hnojísk a latrín. Vzhľadom na nedostupnosť lekárskeho ošetrovania, ľudia často umierali. K ľahším prejavom choroby privolávali ľudových liečiteľov, felčiarov. Tí vedeli naprávať vyklbeniny, zlomeniny, liečiť angíny, opuchy a iné poranenia. Proti tzv. urieknutiu, alebo ako sa tomu hovorilo a aj dnes vraví „*stalo sa mu z očí*“, slúžila svätená voda alebo voda s uhlíkmi. Žena, ktorá sa takejto liečbe venovala, dokázala „*odmetati uhliki*“, vodou potierať čelo a ruky a urieknutého prežehnávať.

To, čo nám dnes doporučujú odborníci na zdravú výživu, poznali naši obyvatelia už v 19. stor., ba aj skôr. Pravidelne v jeseni sušili na drevených roštách slivky, hrušky, jablká a v zime ich konzumovali ako vitamíny. V Podhorodi bolo veľmi rozšírené varenie slivkového lekváru, a preto veľa rodín pestovalo v sadoch a záhradách bystrické slivky. Varili ich vo veľkých kotloch na dvoroch a podľa množstva niekedy celý deň a noc. Lekvár miešali štvorramennou drevenou varechou, ktorá sa otáčala v kotli okolo vlastnej osi pomocou palice asi dva metre dlhej. Varenie lekváru bolo podobnou seansou ako priadky, páranie peria alebo čistenie kukurice. K týmto prácam sa ľudia schádzali na pozvanie, alebo podľa dohody „*vy prídete k nám, my prídeme k vám*“.

V období zberu kukurice a dýň, ktoré v hojnom množstve pestovali, si chlapci z dýň robili vyrezávané masky. Vnútro vyplňali horiacimi sviečkami a popod okná strašili dievčatá, bez toho, aby poznali tento zvyk, ktorý k nám v súčasnosti preniká z USA ako halloween.

Okrem spomínaných „*pracovných*“ zvykov udržiavali v priebehu rokov aj obyčaje duchovného charakteru. Išlo o sviatočné zvyky a tradície. Spomedzi viacerých som pre dokreslenie ich života vybral také, ktoré sa týkajú človeka pri príchode na svet a odchode z pozemského života.

Ženy v „*druhom stave*“ neboli oslobodené od žiadnej práce ani v období vysokého tehotenstva. Stávalo sa často, že aj tesne pred pôrodom pracovala nejedna na poli, zberala obilie alebo okopávala zemiaky a keď sa vrátila domov, aby podojila kravy, porodila bez pomoci pôrodnej babice dieťa.

Aby ženy rodili zdravé deti, fyzicky i duševne, museli dodržiavať isté „*pravidlá*“. Napríklad, samodružá žena nesmela prejsť cez mláku, cez deravý plot, lebo narodené dieťa by ochorelo na astmu. Pri kúpaní dieťaťa dávali do vody rôzne predmety. Dievčatku vreteno alebo ihlu a chlapčevovi sekeru (*fejsu*) alebo kliešte. To preto, aby v práci mohli vyniknúť ako

priadka, krajčírka, drevorubač alebo zručný majster.

Pri odchode človeka z pozemského života položili mŕtveho na dosky alebo priamo do truhly (*truny*). Keď ležal na doskách, tak po preložení do truhly dosky vyhádzali z izby von oknami a nevynášali ich dverami. Vraj, aby do domu nevošla ďalšia smrť. Na dno truhly (*lady*) dávali otavu a prikryli ju bielou plachtou. Nebožtíkovi dávali do truhly jeho obľúbené predmety, napr.: modlitebnú knižku, fajku, fľašu pálenky, lakomému peniaze a iné predmety. Aby mŕtvy po smrti nemátať, vkladali mu pod plece prvú triesku z vyrobenej truhly. Mŕtveho obyčajne pochovávali na tretí deň po smrti. Medzitým k nemu prichádzali dedinčania na „*komašňu*“. Starší ľudia si krátili nočné hodiny rozprávaním príhod alebo hraním kariet a mladší sa zabávali rôznymi hrami. Tie mali obyčajne magický charakter a ich prvotnou úlohou bolo rozveseliť dušu mŕtveho, ktorá podľa povier žila v dome dovtedy, dokedy ho neuložili do hrobu. Po pohrebe nasledoval kar.

*Keď zomriem,
nech panychídu za mnou
odslúži slnko
v ornáte z mrakov*

Zdroje :

Ing. I. Vološčuk, CSc.- Ing. J. Terray, Vihorlat CHKO, Bratislava
Obecná kronika obce Podhorod'
Spomienky rodákov

FRAGMENTY HISTÓRIE A DNEŠKA

... a zhasli petrolejky ...

V priebehu stáročí patrili Podhorodčania do rôznych administratívnych celkov. Po vzniku Uhorského štátu sa krajina rozdelila na samosprávne celky a od 11. stor. sme patrili do Užského komitátu s centrom na hrade Ung (Ungvar) v Užhorode. Od 14. stor. sa zmenil názov na Užská župa so sídlom v rovnakom meste. Užskú župu od Zemplínskej oddeľovala hranica, ktorú tvorila rieka Laborec. Po I. svet. vojne sme patrili do Zemplínskej župy, od roku 1940 do Šarišsko – zemplínskej a po skončení 2. svet. vojny do okresu Sobrance a Prešovského kraja. Tento stav existoval do roku 1960. Po ňom bola obec zaradená do okresu Michalovce vo Východoslovenskom kraji. V znení zákona 211/1996 Zb. zákonov NR SR o územnom a správnom usporiadaní SR sa vytvoril okres Sobrance v Košickom kraji a medzi 46 obcami okresu je znova aj Podhorod'.

Tak ako šli veky, mala aj naša obec rôzny počet obyvateľov. Svedčí o tom prehľad od polovice 19. storočia.

1869 – 463	1880 – 419	1890 – 438	1900 - 517	1910 - 485
1921 – 491	1930 – 621	1940 – 653	1948 – 569	1961 - 648
1980 – 570	1983 – 589	1985 – 560	1991 – 486	2001 - 431

Z prehľadu vyplýva, že až v 20. a 30. rokoch 20. storočia dochádza v obci k vyššej populácii. Rodí sa nielen viac detí, ale časť občanov sa do obce prisťahovala za prácou (uviedenie pily do prevádzky, rozšírenie práce v poľnohospodárstve a lesoch), a tak počet obyvateľov kulminuje pred začiatkom II. svetovej vojny v roku 1940 na čísle 653. Podobný priebeh zisťujeme aj po vojne do roku 1961. Potom však nastáva pravidelný pokles obyvateľstva v obci. Pri sčítaní obyvateľstva, domov a bytov v roku 2001 žilo v Podhorodi 431 občanov, z nich bolo 201 mužov a 230 žien, čo znamená, že podiel žien z trvale bývajúcего obyvateľstva bol 53,4 %. Ekonomicky aktívnych osôb v obci bolo 185: mužov 106 a žien 79 (samozrejme bez pracujúcich dôchodcov). Zaujímavá je aj štruktúra našich občanov pri poslednom sčítaní obyvateľov. Detí do 14 rokov žilo 73, mužov v produk-

tívnom veku od 15 do 59 bolo 132 a žien vo veku 15 – 54 bolo 117. Tretiu skupinu občanov tvorili dôchodcovia: muži od 60 rokov – 36, ženy od 55 rokov – 73. Aj tento prehľad potvrdzuje, že v Podhorodi bolo na začiatku 21. storočia menej detí (16,9 %) ako ľudí v produktívnom veku (25,3 %).

Pozoruhodný je tiež pohľad na domový a bytový fond, ktorý v obci máme. V uvedenom roku sčítania bolo v obci 159 bytov v bytových a rodinných domoch. Ľudia pritom obývali 112 a neobývali 34 rodinných domov, pričom priemerný počet metrov štvorcových obytnej plochy na osobu predstavoval 16,8 m a priemerný počet na jeden trvale obývaný byt bol 3,53 osôb.

V priebehu rokov sa modernizoval nielen domový a bytový fond, ale aj domácnosti. Kronikár v roku 1983 do obecnej kroniky vpísal tieto údaje: „V obci je 124 televízorov, 201 rozhlasov, 111 chladničiek, 91 práčiek, 4 automatické práčky, 48 osobných áut a 2 motocykle.“

V súčasnosti je situácia v našich domoch a bytoch zase zmenená, pretože k uvedeným prostriedkom mediálnej komunikácie a technickým pomocníkom v domácnostiach pribudli aj počítače a internetová sieť. Podľa údajov z roku 2005 mali 20 spoluobčania počítač a 11 domácnosti aj internet. Samozrejme, že služby tejto siete využívali aj obecný úrad, základná škola, obvodné zdravotné stredisko a podnikatelia.

Zvláštna je aj skladba obyvateľstva podľa národnosti a náboženského vyznania podľa sčítania v roku 2001. K slovenskej národnosti sa prihlásilo 418, českej 2, rusínskej 5, ukrajínskej 5 a nezistenej 1 občan. Rímskokatolíkov bolo v obci 21, gréckokatolíkov 222, k pravoslávnej cirkvi sa hlásilo 93, náboženskej spol. Jehovovi svedkovia 56 a 39 občanov uviedlo bez vyznania.

Vráťme sa však ešte raz do rokov dávno minulých a potom prejdeme

Mladí Podhorodčania často v nedeľu navštevovali zrúcaniny hradu.

105 rokov obecných dejín.

S neveľkým hradom na Hradnom vrchu na severnom okraji dediny je spätý aj samotný názov našej obce. Jedna z alternatív pomenovania obce vychádza zo života poddaných a pántva na hrade. Tam bývalo často vesele a účastníci hostín hádzali biednemu ľudu zo skaly odpadky z jedál, kosti z mäsa a kúsky chleba. O tejto „štedrosti“ vedeli nielen miestni ale aj ľudia zo vzdialenejších osád, a tak sem prichádzali za potravou. Tu bývajúci sa ich preto pýtali: „Kam idete?“ a oni odpovedali: „- Pod horod“, čiže pod hrad. Pretože reč vtedajšieho pospolitého ľudu bola poloruská, resp. rusínska, takáto odpoveď pri opakovaní sa tak vžila medzi ľuďmi, že osadu začali nazývať Podhorod'.

... Pujďaci pod Hradným vrchom ...

Z etnografického hľadiska tvorilo pôvodné obyvateľstvo našej obce, spolu s obcami v okolí Uble a Stakčina dielčiu skupinu východoslovenských Rusínov vo verejnosti známu pod názvom „Pujďaci“. Okrem pohyblivého prízvuku je nárečie Pujďakov charakteristické predovšetkým zmenou hlásky „o“ na „u“. Napríklad: Podhorod'-Pudhorod', pôjdem-pujdu, most-must, chvost-chvust, plot-plut, drôt-drut, pôjd-pud, mozoľ-mozuľ, mocný-mucnyj, mocne-mucno, môj-muj, tvoj-tvuj, pop-pup, soľ-suľ, kôň-kuň, loj-luj a iné.

Z dávnych čias prevzali naši predkovia, a bolo tak aj v 50. rokoch 20. stor., tradície a zvyky podľa juliánskeho kalendára. Veriaci gréckokatolíckej a pravoslávnej cirkvi vyznávali sviatky podľa starých kalendárov. Napríklad, Nový rok bol 14. januára a Vianoce o týždeň skôr. Na Nový rok býval v Podhorodi odpust. Prichádzali naň príbuzní a priatelia obyvateľov zblízka i zďaleka. Neraz sa stávalo, že podguražení odpustníci sa vyváľali v snehu. Bolo ho na ceste a priekopach viac ako býva dnes. Od roku 1980 sa odpusty konajú na sviatok Petra a Pavla. Počas Vianoc zachovávali tradíciu betlehenských hier a kolied. Betlehenské hry pripravovali chlapci a koledy starší muži. V domoch ich obdarovali, pohostili pálenkou, koláčmi, orechami, prípadne aj finančnou odmenou. Počas sviatkov nechýbala v izbe so stromčekom aj slama roztrasená na podlahe až do konca Vianoc. Rodičia sypali deťom do slamy orechy a tie mali o zábavu postarané, kým ich všetky našli.

Na Veľkú noc, u nás sa jej vravelo *Velygdeň* alebo *Velykodňa*, sa až do dnešných čias zachoval zvyk svätiiť pri kostole, kedysi vo vnútri chrámu,

pasku. Išlo však o košík s jedlom. V košíku boli všetky jedlá, ktoré gazdina na sviatočné dni pripravila – koláč, šunka (*šoudra*), žĺta a biela hrudka, klobása, vajička, ba aj soľ alebo cvikla. Niektoré bohaté rodiny nosili jedlá vo veľkých obojručných košoch, chudobnejší v menších košíkoch. Veľkonočný pondelok bol zasvätený oblievačke dievčat a v utorok dievčatá oblievali chlapcov. Tento zvyk s istými obmenami, ako je napríklad len oblievanie niektorých dievčat a nie všetkých ako v minulosti, sa zachoval dodnes.

Naši spoluobčania ešte v prvej polovici 20. stor. boli poverčiví a uctievali mnohé zvyky a obyčaje predkov. Patril medzi ne aj zvyk na Juraja. Keď sa pred Ďurom (*Dzurjom*) zvečerilo, chlapci chodili okolo dediny a cengali či zvonili zvoncami. Robili tak preto, aby odohnali bosorky a tie nemohli škodiť dobytku. Do Juraja tiež neuväzovali kravám zvonce, ale až po tomto dni. Nevieť povedať, či naši predkovia poznali také pranostiky ako ich poznáme dnes, ale určite pozorovali prírodu a podľa podmienok sa k nej správali. Ludové múdrosti totiž napovedajú - O Ďure sa má vrana už do oziminy schovať, Saď zemiaky na Ďura, bude plná komora, Juraj kravám pastvu dáva. Zrejme od poslednej pranostiky je odvodený zvyk odháňania bosoriek a uväzovania zvoncov kravám. Na Juraja sa začali kravy vyháňať na pašu.

A oziminy? Bolo pravidlom, že na Juraja kňaz posväcoval úrodu v chotári. Občania si vždy mohli zvoliť, do ktorej časti výjdu. Stávalo sa však aj tak, že bohatý gazda dovolil veriacim a pozval ich, aby sa obrad svätenia úrody konal na jeho oziminách. Dievčatá a mladé ženy pripravili pri tejto sviatosti venčeky z ozimín a priviazali ich na cirkevné zástavy (kríž). Kňaz a veriaci spievali oslavné piesne a modlili sa za bohatú úrodu. Kňaz potom svätenou vodou posvätil úrodu, prosil Pána Boha, aby dožičil čo najväčšiu a nedopustil jej poškodenie ohňom, vodou, bleskom či ľadovcom, ale aj ostatnými škodcami. V prvopočiatkoch tohoto cirkevného obradu navštevovali veriaci v procesii štyri chotárne miesta, podľa svetových strán. Neskôršie sa stretávali už len na jednom poli, pričom kňaz požehnával úrodu na všetky štyri svetové strany, od východu cez sever, západ až na juh.

Okrem posväcovania úrody na poliach mali veriaci v Podhorodi zvyk požehnávať aj ovocie (jablká, hrušky, slivky), ktorý vykonávali na Spasa (podľa juliánskeho kalendára 19. augusta) a bylín dňa 28. augusta na deň Zosnutia Presvätej Bohorodičky. Pri týchto obradoch prinášali ľudia ovocie a byliny do kostola, kde kňaz počas bohoslužby tento obrad vykonal. Dňa 19. januára, podľa juliánskeho kalendára na Deň Bohozjavenija, po-

sväcovali vodu. Obyčajne tak, že na potoku vyrúbali kruhový otvor v ľade, kňaz vodu posvätil a potom si z nej brávali do domácnosti. Neskôr sa tento zvyk zmenil a veriaci začali vodu prinášať do kostola, resp. farníci pripravili v chráme veľkú kaďu s vodou, ktorú počas omše vysvätili a z nej si brávali domov.

Osobitné miesto vo zvykosloví veriacich v Podhorodi mali aj procesie na odpustové slávnosti do susedných dedín. Mnohokrát však navštevovali aj vzdialenejšie, čo však vrchnosť nevelmi vítala. Dokonca užhorodský biskup Andrej Bačinský (pochádzal z Beňatiny), vydal na začiatku 19. stor. príkaz, že na odpustové procesie môžu veriaci chodiť len na vzdialenosť, ktorú prejdú za jeden deň. Podobné zákazy boli v Uhorsku pravidlom, pretože feudálna vrchnosť sa obávala zhromažďovania sa poddaných a prípadného vypuknutia sociálnych nepokojov. Takýmto spôsobom zakázala veriacim procesie „na dlhé trate.“ Podľa informácií súčasných cirkevných hodnostárov navštevovali vtedajší veriaci pravidelne aj vzdialený Krasný Brod pri Medzilaborciach, kde sa konali pri Monastíre veľké cirkevné slávnosti. Chodili tam ľudia aj z najjužnejších častí Zemplína, dokonca z maďarskej Povči. Podhorodčania však najviac navštevovali procesiami susednú Beňatinu, čo im susedia pravidelne odplácali.

... vojna, píla a Židia ...

V 20. storočí sa v Podhorodi udialo niekoľko výrazných zmien, viacero udalostí, ktoré poznamenali život jeho obyvateľov. Ešte pred prvou svetovou vojnou, v roku 1905, postihol našu obec veľký požiar. Spustošil rodinné domy a hospodárske staviská na hornom konci dediny. Postihnutí ostali bez prístreškov a museli hľadať pomoc u príbuzných a cudzích ľudí. „Pochopenie našli, okrem iných, aj u veľkostatkára Čuhu v Sobranciach. Ten daroval každému po niekoľko metrákov pšenice a drevo na výstavbu domov“, píše kronikár o tejto smutnej udalosti.

Front počas I. svetovej vojny našu obec priamo nezasiahol, pretože jeho hranica bola na trase Stakčín-Kolonica. V obci však boli vojaci rakúsko-uhorskej armády v zálohe. „Obec nezničili, zato však veľa dobytky vykántrili,“ ako uvádza obecná kronika. „Keď sa front blížil, obyvateľstvo, väčšinou starších mužov, ženy a deti, nútili kopať zákopy. Ostatní muži schopní vojenskej služby od 18 do 60 rokov boli činní v cisárskom vojsku. Z narukovaných sa domov nevrátilo sedem. Rodáci Juraj Krajník, Ján Štich, Ján Kačurik a ostatní boli prístahovalci.“ Ako ďalej píše kronikár,

„po vojne sa ľudia znova pustili do roboty, najmä na poliach, v lesoch, chovali dobytky a na južnom okraji obce pri Maďarskom lese bola postavená píla. Prvým majiteľom bol Krajcer, po ňom Eremberg. Bola to parná píla s gravitačným vodovodom. Na píle našlo prácu niekoľko občanov z obce a ďalší sa prisťahovali, medzi iným aj z Poľska. Pracovali ako gátristi, circularisti a točovníci. Chlapi z obce pracovali tiež pri výrube stromov a ich zväzani na pílu. Na našej píle vyrábali polotovary ale aj stavebné a nábytkárske výrobky-prírezy, parlety, dýhy, točené polotovary na výrobu stolov, stoličiek a tiež palety. Píla mala vlastnú párovňu na impregnáciu dreva a sušiareň. Pásový píly-gátre poháňal parný kotol. Majiteľ píly Krajcer dal v rokoch 1928-1930 vedľa píly postaviť dom pre seba a drevené domčeky pre robotníkov. Jeho kaštielik, od píly vzdialený asi 200 metrov, bol v II. svetovej vojne zbúraný.“ Domčeky robotníkov tento vojnový čas prežili a ešte na začiatku 50. rokov v nich žilo niekoľko rodín, napríklad Drobotovci či Karatníkovi. Píla samotná zanikla na začiatku 2. svetovej vojny, v rokoch 1940-1942.

Už podľa priezvísk majiteľov píly sa dá usúdiť, že to boli Židia. Predpokladá sa, že židovské obyvateľstvo sa aj do našej obce prisťahovalo, tak ako aj do ostatných častí východného Slovenska, na sklonku 19. a na zač. 20. storočia. Venovalo sa prevažne obchodu a aj u nás vlastili predovšetkým obchody a krčmy. Rabín Schwarz predával v krčme a jeho žena textil. Harštajn predával zrno a múku, Porubčák taniere a drobný tovar. V obci žili aj ďalšie židovské rodiny, ako napr. Mofo, Majer (Leizer), Moško, Jankeľ, najväčší vlastník pozemkov a lesov Pavol Leuchtag a iní.

Na židovských obyvateľov v našej obci si v knihe V zrkadle spomienok učiteľ Štefan Melicherčík – Jerguš, ktorý v Podhorodi učil v 30. rokoch minulého storočia, takto spomína: „ – Od domáceho obyvateľstva sa odlišovali nielen náboženstvom, ale aj životnou filozofiou, kultúrou, zamestnaním i správaním. Boli tichí, úctiví voči sebe aj ostatným obyvateľom a striktné dodržiavali náboženské dogmy. V sobotu nikdy nepracovali. Na všetky nutné domáce práce si najímali kresťanov, ktorí im radi poslúžili, lebo si aspoň čo-to zarobili. Celý deň sa oddávali rozjímaniu a modlitbám....Ortodoxní Židia počas sviatkov nevzali do rúk žiadne pracovné nástroje, nenakrmili dobytky ani hydinu, nerozložili oheň v dome, dokonca ani neškrtili zápalkou, aby si zapálili cigaretu. Všetko si nechali urobiť od spomínaných pomocníkov. Tento akt volali šábes.“

Na inom mieste v knihe spomienok na židovských občanov v Podhorodi uvádza vlastný zážitok zo svadby u Harštajna, ktorý vydával dcéru

za židovského mládenca z Berezného. Videl a prežil ho takto: „Nevesta v bielom sedela pod baldachýnom, ktorý sa robil iba na tento účel. Bol zhora vyzdobený bielym saténom a po stranách bielymi voskovými ružami. Nevesta sedela na vyvýšenom „tróne“, ku ktorému cestu vystlali plyšovým kobercom. V dome nevestiných rodičov sa konala odobierka za asistencie rabína. Potom prišiel ženich so svojím sprievodom. Po krátkom ceremoniáli mladých usadili do bričky a vypravili na cestu do ženichovho domu do Veľkého Berezného. Za Podhorodom sprievod zastal, aby sa nevesta hlbokými úklonmi rozlúčila s rodnou dedinou a rodičovským domom. Po odchode mladých, až za tmy, sa začala svatobná hostina. Stoly boli plné všelijakých dobrôt, ale bolo to striktné kóšer pohostenie.

Na dvorci i pod oknami bolo plno dedinčanov, ktorí sa prišli na svadbu pozrieť. U nich bývali svadby oveľa skromnejšie na jedlá. Zákusky ešte takmer neboli, iba domáce kysnuté koláče a pri cigánskej muzike bývalo veľmi veselo, až bujaro. Židovská svadba bola zdržanlivejšia, dôstojnejšia, veľmi sa tu dbalo na spoločenský bontón a náboženské predpisy. Aj s požívaním alkoholu to bolo inakšie. Takmer nebolo vidieť žiadneho podnapiťého. Všetko s mierou a tradičným zmyslom pre poriadok,“ napísal učiteľ našich rodičov a starých rodičov Štefan Melicherčík – Jerguš o niektorých obyčajoch židovských obyvateľov žijúcich v Podhorodi v roku 1935.

Už pred vznikom samostatného slovenského štátu, teda pred 14. marcom 1939, sa v našej krajine začali prejavovať protižidovské nálady. Antisemitizmus po vzniku štátu sa zvyšoval na nátlak Nemecka, ktoré žiadalo riešiť „Židovskú otázku.“ Najprv sa začalo so zákazom vykonávať Židom

Po Židoch ostalo v obci niekoľko domov a pomníky na židovskom cintoríne.

určité povolania a s obmedzovaním ich prístupu ku vzdelaniu. Po týchto prejavoch nasledovalo zhabanie majetku s cieľom zlikvidovať ekonomickú základňu židovského obyvateľstva. Protižidovský nátlak vyvrcholil 9. septembra 1941 roku, kedy slovenská vláda vydala Židovský kódex-súbor protižidovských zákonov a prijala tiež ponuku Nemecka na vyvezenie Židov do pracovných táborov. Tento antisemitský trend na Slovensku, samozrejme, postihol aj židovských občanov v našej obci. Po skončení druhej svetovej vojny sa už do našej dediny nevrátili.

Po likvidácii židovských krčiem a obchodov prevzali túto obchodnú činnosť starousadlíci. Počas vojny a po nej boli krčmy u Mihaľa, u Mitru mal krčmu Michal Čižmár a u Mitterpáka bola krčma i obchod. Po oslobodení zanikli aj tie a zo Schwarzovej krčmy po poštatnení vznikla Jednota SD.

Aj keď roľnícke domácnosti boli do značnej miery sebestačné, čo sa týka mlieka, vajčiek a múky, nezaobišli sa bez kúpy iných výrobkov. Chudobnejší si mnohokrát kupovali „na burg“, pretože im chýbali peniaze. Obchodníci predávali tovar aj takýmto spôsobom, za čo si účtovali úroky, alebo zadĺžení museli dlh odpracovať. Napokon, takýto spôsob je bežný aj v súčasnosti.

Pre ilustráciu pomerov uvádzame ceny tovarov v 30. rokoch 20. storočia.

Krava	400 - 900 Kč
100 kg pšenice	80 Kč
100 kg jedlých zemiakov	10 Kč
0,5 kg masla	5-6 Kč
vajíčko	20 hal.
0,5 kg hov. mäsa	8 Kč
1 liter pálenky	8 -12 Kč
topánky (baganči)	29 Kč
nohavice	36 Kč
košela	24 Kč

... *krutosť druhej vojny* ...

Aj druhá svetová vojna zasiahla veľmi zreteľne a zničujúco do života obce. V priebehu rokov 1940 - 1948 poklesol počet obyvateľov o 84 ľudí. Niektorí muži sa navrátili z frontových bojov a padli na rôznych miestach

pri oslobodzovaní Československa. Z frontu sa nevrátili Štefan Varga, Michal Hricko, Ján Vasuta, Juraj Poľanin, iní zomreli na choroby a úrazy.

Pre našich občanov sa 2. svetová vojna začala prakticky 23. marca 1939. V skorých ranných hodinách na ľahkých tankoch pod maďarskou vlajkou vtrhli do dediny maďarské vojská a násilím ju obsadili. Táto okupácia trvala do oslobodenia obce Sovietskou armádou. Podhorod' bol oslobodený, ako je to zaznamenané na pamätnej tabuli na obecnom úrade, 24. októbra 1944. Napriek tomu, že hlavný front sa tiahol mimo chotár našej obce, Nemci jeho časť, severne od Hradného vrchu zamínovovali a strážili aj priesmyk z Ruského Hrabovca. Pri útokoch Sovietskej armády a ústupe nemeckých vojsk smerom k Sobranciam vyhodili do vzduchu časť cesty na Rozdiľu (pod ostrou zákrutou a križovatkou na starej ceste do Ruskej Bystrej a Ruského Hrabovca) a tri studne, ktoré pod Hradným vrchom vyhlbili Židia.

Po prechode frontu mnohí mládenci sa snažili byť „hrdinami“ a hľadali nemecké míny. Šiesti sa konca vojny nedožili. Neďaleko hradu pri manipulácii s mínou v apríli 1945, presne na sviatok Blahoviššena, tragicky zahynuli Vasil' Krajník, Andrej Pečeňak, Ján Džuba, Michal Mihaľo, Michal Hreňo a Ján Hricko.

Aj deti často vyhľadávali nebezpečné miesta. Tiež po prechode frontu, zhodou okolností v apríli 1945. Pri výbuchu míny boli ranení Andrej Jaňovka, Štefan Koban a mŕtvi zostali Ján Cap, Ján Slivka, Andrej Koban a Juraj Hricko. Boli to 10 až 12 roční chlapci.

Okrem týchto ľudských strát odhadli naši predkovia materiálne škody spôsobené 2. svetovou vojnou na viac ako milión 300 tisíc Kčs, predovšetkým na domoch, hospodárskych budovách a náčiní. Patrí sem aj škoda na dobytku a verejných budovách a zariadení, tiež na majetku obce. Veľmi bola poškodená aj miestna škola. Vnútorne zariadenie bolo úplne zničené.

... *a nadišiel čas obnovy a rozvoja* ...

Prvé roky po II. svetovej vojne sa niesli v znamení aktivity občanov a obnovy dediny. Ján a Michal Šuhajdovci, Juraj Labanič a Štefan Vasilík, Juraj Pochanič a Ján Drobot si kúpili nákladné vozidlá a dopravovali nimi najmä drevo na sklady v Sobranciach a Michalovciach. Niektoré autá boli poháňané drevoplynom. Na rohu korby bol veľký kotol, v ktorom spaľovali štiepané bukové drevo. Veľa mužov pracovalo v lese. Samostatne alebo

s konskými povozmi. Hneď po vojne sa v Maďarskom lese ťažili a spracovávali buky a duby na tzv. *šlípary*. Chlapi nielen z dediny ale aj z okolia, medzi nimi aj z Vítaza pri Prešove, okresávali guľatinu na predpísané hranoly, ktoré sa odvážali do fabrík. Takéto hranoly sa používali napríklad pri budovaní železničných tratí a doma ich využívali aj na stavbu domov ako nosné hrady v priereze 30x50 cm.

Prvé roky po 2. svetovej vojne boli však komplikované aj z rôznych iných dôvodov. V roku 1946 nebolo takmer úrody z polí. Rok predtým boli ešte frontové, a preto aj nedostatočne obrobené. Občania obce boli zásobovaní potravinami z dobročinnnej akcie UNRRA. Potom prišli zase obdobia sucha. O rozdeľovaní potravín a iných dôležitých udalostiach v obci sa občania dozvedeli od starostu, neskôr od predsedov MNV, prostredníctvom obecného bubeníka. Ten bubnovaním zvolával ľudí na cestu a dával im na známosť správy z úradu. Posledným bubeníkom v Podhorodi ešte na začiatku 50. rokov bol Juraj Dinič. Teraz starosta využíva obecný rozhlas.

Naozajstným prienikom do ekonomického rozvoja obce bolo otvorenie kameňolomu na severnom okraji obce v Hradnom vrchu. V súvislosti s obnovou vojnou zničených ciest tu začali ťažiť vápencový kameň rôzneho druhu. Používali ho na výstavbu ciest od Tibavy do Ruského Hrabovca, Beňatiny a Ruskej Bystrej. Prácou v kameňolome sa živilo viacero rodín. V priebehu rokov v ňom pracovali Michal Bachara, Juraj Bachara, Andrej Hanusič, Andrej Mitterpák, Štefan Pečeňák, Július Močkoš, Michal Koban, Ján Maďarčík, Ján Bachara, Ján Štich, Michal Pečeňák, Pavol Lechman.

Kameň z kameňolomu odvážali na nákladných autách, ale aj na konských povozoch. Napríklad Michal Lechman st. mal upravený voz na gumenných automobilových kolesách. Párom koní na ňom odviezol naraz, ako sa vtedy vrazilo, dva kubiky kameňa (2m³). Vápencový kameňolom priniesol niekoľkým rodinám prácu a zárobok, na druhej strane tým, ktorí bývali v jeho blízkosti aj veľa škody a strádania. Pri odstreloch navrtanej skaly lietali kamene do veľkej dialky a domy za potokom - Márie Džubovej a dvoch rodín Hrickovcov - pravidelne poškodzovali. Cez slamennú strechu sa prepadávali na pôjd, ba až do izieb, rozbíjali sklá na oknách. Pri silných odstreloch lietali kamene až na náprotivný Kamenok, ba až na dvor Juraja Labaniča, vzdialený od kameňolomu asi 300 metrov. Prachom vápenca trpeli aj rodiny Andreja Krajníka, Karola Kočana, Andreja Mitra, Jána Bacharu, Kobanovcov a ďalšie.

Od začiatku 50. rokov minulého storočia sa mnoho našich občanov

sťahovalo za prácou do Čiech. V Tepliciach, Duchcove, Hrobe či Ostrave pracovali v baniach, v Ostrave, Třinci tiež v strojárskych fabrikách, ako lesní robotníci na Šumave a inde. Napriek tomu obec populačne rástla. Svedčí o tom krivka počtu obyvateľov do r. 1961 na 648 osôb, o 79 viac ako 13 rokov predtým. Po tomto vzraste dochádza v Podhorodi k útlmu a poklesu počtu obyvateľov. Hoci sa obec rozvíjala, občania si budovali nové domy a nachádzali prácu aj bližšie, v Choňkovciach, Sobranciach, Michalovciach, Snine, Humennom či Košiciach, mnohí z obce odchádzali natrvalo. Rodilo sa čím ďalej, tým menej detí. Ľudia starli a tento trend znižovania počtu občanov v obci sa nepodarilo dodnes zastaviť. Napríklad v rokoch 1995-2004 sa narodilo v obci 35 detí a v rovnakom období umrelo 70 ľudí. Na znižovaní počtu obyvateľov v dedine sa podpísala aj veľká migrácia. Za horeuvedené obdobie sa na trvalý pobyt prihlásilo 14 a odhlásilo 62 obyvateľov. Našli si nové domovy v iných častiach Slovenska, alebo sa odsťahovali do Čiech a USA. Vráťme sa však ešte do rokov po 2. svetovej vojne.

Akoby si mladí ľudia v Podhorodi povedali, že utrpenia už bolo dosť, a tak s nimi už v roku 1946 nacvičil náš rodák Ján Šuhajda divadelnú hru Ferka Urbánka Škriatok. Hlavnú úlohu stvárnil Michal Ninčák. V tom istom roku učiteľ Ján Ondo pripravil hru Kubo. Do roku 1946 patrí aj vznik Potravinového družstva. Po zmene politického a hospodárskeho systému v roku 1948 došlo v obci k ďalším zmenám. Vznikla dočasná miestna správa na komisia a riadila vývoj v obci. Boli v nej Juraj Jaňovka st., predseda, Michal Šuhajda, Michal Kačurik, Juraj Hudák, Ján Bachara, Michal Lechman, Juraj Jaňovka ml., Michal Drenka a Ondrej Čap. Komisia, okrem iného, ustanovila 12. 4. 1948 za obecného kronikára vtedajšieho učiteľa Michala

Pavlišina. Ten začal viesť obecnú kroniku a boli v nej v ďalších rokoch zaznamenané aj tieto udalosti.

- Dňa 26. marca 1949 premietali v obci prvýkrát film pojazdným kinom.

Deti a mládež sa tešili na pojazdné kino aj v 50. rokoch.

- Dňa 28. októbra 1949 prišiel po prvý raz do obce autobus na pravidelnej linke Sobrance – Podhorod'. Občania obce a brigádnici zo susedných obcí postavili svojpomocne pre autobus garáž. Spomedzi viacerých vyzdvihuje kronika prácu vtedy ešte len 21-ročného murára Jána Fedáka.

- V roku 1950 podpísalo 23 občanov prihlášky do JRD a začali hospodáriť na štátnych, cirkevných, školských a spustených pozemkoch. V priebehu rokov viedli družstvo Juraj Pochanič, Andrej Pečeňak, Michal Šuhajda, Juraj Dinič a Michal Stanko. Napriek tomu, že družstvu pomáhala Strojová a traktorová stanica mechanizmami, JRD skončilo činnosť v roku 1956.

- V roku 1953 bola aj v našej obci zmena peňazí a zanikol tým lístkový systém nákupu tovarov. Peniaze sa menili v pomere 1:5, ak boli uložené v banke a 1: 50, pokiaľ ich mal občan doma. Priestory poskytol Ján Maďarčík (Paleta) a na výmenu dohliadali vojaci čsl. armády. Jeden z nich si našiel v obci priateľku, neskôr manželku Annu Lechmanovú, ktorá sa za ním odsťahovala do Frenštatu pod Radhoštem.

- Dňa 1. marca 1954 bol v jednej miestnosti pri autobusovej garáži zriadený Poštový úrad. Prvým vedúcim bol Ján Jacko z Vojnatiny, po ňom Karolína Cvirnová, obyvateľka našej obce.

- V roku 1954 sa začala výstavba novej budovy Základnej deväťročnej školy.

- Dňa 16. mája 1954 sa konali prvé voľby do národných výborov. Na obdobie troch rokov si občania zvolili za predsedu MNV Michala Lechmana ml., tajomníka – Jána Šuhajdu a členov Rady MNV – Juraja Hudáka, Michala Kačurika, Jána Bacharu, Michala a Andreja Mitterpákovcov, Júliu Pochaničovú a Michala Kalanina. V ďalších voľbách v roku 1957 bol za predsedu opäť zvolený Michal Lechman ml. a za tajomníka Ján Šuhajda.

- Dňa 4. 12. 1958 bolo založené celoobecné JRD. Prihlášky podpísalo 80 roľníkov s výmerou 582 ha. Predsedom sa stál Ján Jaňovka. Ďalšími členmi Rady JRD Michal Drenka, Ján Bachara, Andrej Hricko, Andrej Čap, Michal Lechman st. a Juraj Hreňo. Stranícki funkcionári (KSČ) z vyšších orgánov nepostupovali vždy presvedčovacou metódou, o čom svedčí to, že Michalovi Skybovi likvidovali 17 ha pôdy a ostatný majetok tiež včlenili do JRD (záznam v obecnej kronike).

- Od 8. 7. do 15. 12. 1959 bola v obci vybudovaná nová budova Pošty medzi gréckokatolíckym kostolom a farou a v deň odovzdania sa v nej začalo aj úradovať. Okrem Karolíny Cvirnovej, neskôr vydatej Homolovej, pracovali na pošte ako doručovatelia Andrej Pečeňak, Zuzana Kačuriková, Michal Kačurik, Michal Dinič, Michal Stanko a Marta Maďarčíková. Michal Senič bol doručovateľom v Sobranciach. Vedúcimi Pošty po K. Homolovej

boli: M. Hiráková, J. Župík, H. Malejčíková a E. Marcinová.

- Od začiatku januára – 7. 1. 1960 – sa začala elektrifikácia obce. Bola dokončená do mája a 5. mája 1960 bola obec slávnostne napojená na elektrickú sieť. Tým sa skončila stáročná éra sviečok, petrolejok, lampášov a lampa. Podhorod' ako jedna z posledných obcí na východnom Slovensku získal elektrické svetlo.

- V januári 1960 roku došlo k reorganizácii štátnej správy. Obec bola zaradená do okresu Michalovce a bol sem presťahovaný Matričný úrad z Choňkoviec. Na MNV bola zriadená sobášna miestnosť a prvý úradný sobáš na novom úrade uzavreli Andrej Maďarčík a Mária Gutisová.

- V marci 1963 si manželia Andrej a Karolína Homolovci kúpili osobné motorové vozidlo. Bolo prvým osobným autom v Podhorodi.

Iné zaujímavosti zo života Podhorodčanov nájdete aj na ďalších stranách tejto knižky.

Stará podoba našej obce sa začala meniť od 50. rokov minulého storočia. Začali vyrástať nové domy na kvalitatívne vyššej úrovni. Obec sa predtým končila pri dome Jána Stanka, keď nepočítame osadu na Dubovej a jeden dom J. Drenku *pod Hrunom*. MNV rozhodol 1. júna 1959 o pridelovaní pozemkov na výstavbu nových domov smerom od terajšej Základnej školy k futbalovému ihrisku a aj ku križovatke s Beňatinou. K tomuto radikálnemu rozhodnutiu a ďalšiemu rozvoju dediny prispela aj aktívna dotačná politika štátu. Ten v rámci akcie Uličsko-ublianskej doliny podporil výstavbu nových a opravu starších domov, budovanie verejných zariadení. Podhorod' sa tak v priebehu 20 rokov rozšíril až po križovatku ciest pri Maďarskom lese a novú ulicu rodinných domov k ihrisku. Samozrejme, niekoľko nových domov si občania postavili aj na pôvodných miestach v obci. Obecná kronika zaznamenáva 55 nových a 20 opravených rodinných domov.

Z predzáhradok vymizli cibuľa a mrkva, zato je viac trávnikov, kvetov a stromov.

Tak ako naši predkovia v rokoch dávnejších si budovali sypance, tak v II. polovici minulého storočia prišlo do módy budovanie letných kuchýň. Oproti rodinnému domu na dvor si stavali letné kuchyne, ktoré využívali na varenie, neskôr však aj na celodenné bývanie, ba aj spanie. Takým spôsobom šetrili zariadenie v rodinnom dome, čo nie vždy splňalo kvalitu života.

O výstavbe rodinných domov v našej obci svedčí aj nasledujúci prehľad Štatistického úradu. V roku 1899 bol postavený 1 dom, v rokoch 1900-1919 nebol postavený ani jeden, v období rokov 1920-1945 však 9 domov. Najviac, 78 rodinných domov, postavili naši spoluobčania v rokoch 1946-1970. Po tomto roku nastáva pokles vo výstavbe domov, keď v rokoch 1971-1980 postavili 10, v ďalšom desaťročí 9 a od roku 1991 do 2001 len 5 rodinných domov. Do bytového fondu zasiahol aj MNV, ktorý v 70. rokoch vybudoval 6-bytový dom a 21. 1. 1979 pridelil byty 6 rodinám z obce. Okrem toho je v obci aj 4-bytový dom pri Obvodnom zdravotnom stredisku a 3 byty pri Základnej škole. Po roku 2001 nastáva ďalší pokles výstavby, mnohé rodiny si však staršie príbytky rekonštruujú prístavbou, novou strechou, oknami a pod. Popritom sme zaznamenali aj ďalšie zvelaďovanie obce. Ulica Kačuríki získala bezprašný povrch v dĺžke 160 metrov. Okolo budovy Základnej školy bol postavený plot v hodnote 80 tisíc Kčs a pribudli aj iné spoločensky prospešné zariadenia.

V 80. a 90. rokoch sme zaznamenali v dedine výstavbu verejných zariadení. Ladislav Katrinec, ktorý bol na čele MNV (1976 - 1990), si predsavzal, okrem už spomínaných OZS a bytového domu, vybudovať v obci aj kultúrny dom. Výstavba sa z rôznych dôvodov predlžovala a do prevádzky bol odovzdaný v roku 1989. V budove sídli Obecný úrad, je tu sobášna sieň, stredisková knižnica, priestory na klubovú činnosť mladých alebo seniorov. V suteréne bola pekáreň, aj predajňa potravín a dajú sa využiť aj ďalšie, nateraz ešte voľné priestory, na iné prevádzky. Samozrejme, v budove je veľká sála s javiskom na organizovanie divadelných hier, vystúpení hudobných či speváckych súborov a pod.

Po zmene spoločenského a ekonomického systému v štáte sa starostovia zameriavajú na nové priority. V 90. rokoch bolo prednostným budovanie verejného vodovodu a zabezpečovanie kvalitnej pitnej vody v celej obci. Tejto úlohe sa venovali starostovia Milan Maďarčík, Ladislav Mitterpák a Emil Osif. Prvý z nich svoju prácu nedokončil kvôli náhlemu úmrtiu, druhý pokračoval vo výstavbe vodovodu a rozširovaní elektrickej siete k domom Kanalošovcov pod lesom. Tretí zo spomínaných starostov sa po-

dielal na dokončení Domu smútku, rekonštrukcií vodovodu od prameňa po vodojem, čím sa podstatne zvýšil prítok vody a naplnenie vody vo vodovodnej sieti, ako aj rekonštrukcii obecného rozhlasu a ďalším úlohám, ktoré nájdete na iných stranách tejto knižky. V obci sa začalo s organizovaným zberom tuhého komunálneho odpadu. Napriek tomu, že občania platia za odvoz len asi 80 Sk, v okolitých lesoch, potokoch a na cestách „vyrábajú“ veľa „čiernych“ skládok odpadu.

V roku 1999 pomáhal obecný úrad rodine Michala Šukaľa pri obnove rodinného domu po požiari (6. 8. 1999). Okrem zbierky medzi občanmi prispelo obecné zastupiteľstvo rodine finančnou čiastkou 10 tisíc Sk.

Starosta obce Emil Osif má veľkú zásluhu na tom, že Ministerstvo vnútra SR buduje Oddelenie hraničnej kontroly Policajného zboru Beňatina práve v našej obci. Územné konanie o umiestnení stavby v chotári obce sa začalo 7. júna 2005 a po jeho schválení sa 30. augusta 2005 začalo s výstavbou. Starosta obce ponúkol na výstavbu nevyužívané pozemky pri križovatke cesty na Beňatinu, ktoré sú v katastri evidované pod popisným číslom 115 /1, 115/2, 111 - TTP a 381- ostatné plochy. Doteraz boli v správe Slovenského pozemkového fondu. Administratívno – prevádzková budova pozostáva z blokov na výkon služby pre 50 zamestnancov, bloku stravovania, ubytovania, bloku pre predvedené a zaistené osoby, garáží a technického zázemia. Okrem toho je v areáli vyčlenený priestor na 10 koterčov pre služobné psy a karanténne koterce. Stanica má vlastnú ČOV, kanalizáciu, odlučovač ropných látok a ostatné pomocné prevádzkové zariadenia. Nová policajná stanica je súčasťou ochrany slovensko-ukrajinskej hranice podľa Schengenského systému.

Poslanci obecného zastupiteľstva a starosta veľmi aktívne pracujú aj na ďalšom zvelaďení obce. Na začiatku októbra 2005 sme začali s výstavbou prístupovej komunikácie k rómskej osade pod lesom na Dubovej v dĺžke asi 200 metrov a tiež s výstavbou novej autobusovej čakárne v strede obce pri Jednote SD. Na odstraňovaní starej čakárne a príprave základov na novú autobusovú zastávku pracovali nezamestnaní, ktorých Ob.úrad eviduje na aktivačných prácach. Podobnú úpravu s novými čakárňami holdlá Obecný úrad pripraviť aj na autobusových zastávkach pri ZŠ a novobudovanej Policajnej stanici. Patrí sem aj položenie kamennej dlažby pred vchodom do Domu smútku. V súvislosti s pripomenutím si histórie našej obce v roku 2006 budú na začiatku i konci obce vsadené do stojanov erby s textom „Vitajte v obci Podhorod.“

Osobitné miesto v práci Obecného úradu a jeho zastupiteľstva tvorí

sociálna oblasť, zvlášť starostlivosť o dočasne nezamestnaných spoluobčanov. Po roku 1990, kedy sa v štáte začali nezamestnaní evidovať, ich počet sa v Podhorodi pohyboval od 55 do 65 osôb. Podľa štatistických údajov Národného úradu práce napr.: v rokoch 2000-02 bolo v obci 59-62-64 evidovaných nezamestnaných. Obecný úrad im v 90. rokoch ponúkal verejnoprospešné práce a od roku 2004 aktivačné práce rôzneho druhu. Kým v 90. rokoch sa ich zapájalo menej, od roku 2004 sa do týchto prác zapájalo v priemere denne 25 nezamestnaných. Každý musel odpracovať týždenne 16 hodín a dostával mesačne 1 500 korún. Napriek nevelkej finančnej odmene sa do prác zapájali všetci evidovaní. Pomáhali pri dostavbe Domu smútku, úprave cintorína, natieraní zábradlia popri potoku, čistení koryta potoka pretekajúceho cez obec, úpravách priekop, kosení trávy, príprave javiska a hľadiska v amfiteátri na folklórny festival, výsadbe stromčekov, maľovaní OZS, oprave strechy na obvodnom zdravotnom stredisku a kultúrnom dome alebo pri príprave palivového dreva na kúrenie v oboch spomínaných zariadeniach. Časť evidovaných nezamestnaných si nachádzala prácu aj mimo okres a kraj, najmä v Čechách, USA a inde.

V roku 1972 sa zlučujú dovtedy samostatné JRD v Ruskom Hrabovci, Inovci, Beňatine a Podhorodi do jedného celku so sídlom v našej obci. Hospodaria na výmere 2 065 ha pôdy. Dňa 1. januára 1976 dochádza k ďalšej integrácii. JRD vstupuje do JRD Vinohrady Choňkovce, ku ktorému sa pričlenilo aj JRD Dubiny Baškovce. Predsedom novo zlúčeného JRD sa stal a je ním aj teraz Ing. Ján Petro. V 80. rokoch bol dva roky predsedom Michal Drenka. V tomto poľnohospodárskom podniku našlo v priebehu rokov prácu niekoľko desiatok našich občanov. Pracovali ako traktoristi, mechanizátori, ošetrovatelia hovädzieho dobytku, v administratíve a na iných postoch. Družstvo sa v priebehu rokov prepracovalo vo výrobnom procese medzi najlepšie poľnohospodárske podniky na Zemplíne, ba aj na východnom Slovensku. Veľký podiel má na množstve a kvalite odovzdávaného kravského mlieka a hovädzieho mäsa aj hospodársky dvor v Podhorodi tým, že aj tu odchovávajú mladý hovädzí dobytok. JRD Vinohrady so sídlom v Choňkovciach sa zaujíma nielen o výrobnú-obchodnú činnosť, ale má veľký podiel aj na zlepšovaní sociálnej úrovne svojich členov a zamestnancov. Patrí sem napr. každodenný predaj mlieka vlastným členom za nižšie ceny, zásobovanie, aj našej obce, chlebom a pečivom z novej pekárne a inými formami.

Od 1. septembra 1978 boli dané do prevádzky nové priestory Jednoty SD pre Pohostinstvo s výčapom, kuchyňou, jedálňou a sociálnym zaria-

dením na poschodí pristavenej časti pôvodnej budovy. Na prízemí bola otvorená predajňa mäsa a v celom objekte, teda aj v Potravinách a Textile, zavedené ústredné kúrenie. Vedúcim Pohostinstva bol Ján Fedák. V tomto zariadení sa stravovali nielen náhodní návštevníci ale aj príslušníci VB, vodiči autobusov a dôchodcovia. MNV poskytoval dôchodcom príplatok. Z vlastného vrecka platili za obed dve koruny. Vedúcou Potravín bola Helena Vacová, neskôr po jej smrti Magda Kasičová, vedúcou Textilu Helena Lechmanová. V súčasnosti sú už tieto predajne privatizované, okrem predajne potravín a rozličného tovaru, ktorá ostala pod správou Jednoty SD. Pohostinstvo vlastní Lubomír Seman a Textil Anna Benková. Okrem toho sú v obci ďalšie predajne s potravinami a rozličným tovarom. Jednu má Milena Šuhajdová a druhú Kamila Čižmarová. Ďalší dvaja občania, N. Franta a E. Osif a synovia sa venujú stavebníctvu a autodoprave.

Od roku 1961 slúžilo obyvateľom obce a príľahlých dedín Obvodné zdravotné stredisko umiestnené v nevelkom domčeku po stavbároch, ktorí stavali školu. Praktický lekár dochádzal do strediska zo Sobraniec. Z iniciatívy MNV postavili v našej dedine v 70. rokoch v akcii „Z“ nové zdravotné stredisko aj s poschodovou bytovkou pre lekárov a zdravotné sestry. Do užívania ho odovzdali 19. marca 1978. Začalo slúžiť chorým z obcí Podhorod, Choňkovce, Koňuš, Beňatina, Inovce, Ruský Hrabovec, Ruská Bystrá. Prvými lekármi boli MUDr. Michal Hevery, praktický lekár pre dospelých, MUDr. Mária Heveryová, detská lekárka a MUDr. Rudolf Kubák, zubný lekár. Dvakrát v týždni dochádzal zo Sobraniec gynekológ. Ako zdravotné sestry začínali p. Klamová, Drenková, Čižmarová, Turištinová a Pochaničová. V priebehu rokov sa lekári striedali, teraz ordinuje praktický lekár MUDr. Fedor Rosocha a zdravotná sestra Jana Katrinčová a na zubnom oddelení MUDr. Janka Stanková a zdravotná sestra Anna Drenková. Pediater MUDr. Lubomír Fučko a sestra Marta Chrapovičová ordinuje 3 hod. denne. V budove OZS je aj lekárka, ktorú vedie Mgr. Žaneta Režichová.

MUDr. Michal Hevery bol známy tým, že sa okrem medicíny zaujímal aj o slaboprúdovú elektrotechniku. Dňa 15. 6. 1982 mu Úrad pre vynálezy a objavy v Prahe vydal autorské osvedčenie k vynálezu Fotoelektrický snímač pohybu chodidla. Skonštruoval ho v spolupráci s pracovníkom SAV v Bratislave Ing. Petrom Knappom, CSc. Do roku 1985 zrealizovali na OZS jeho ďalšie zlepšovacie návrhy, ako napr.: úspory elektrickej energie na nútený obeh vody v systéme ústredného kúrenia, automatická ventilácia budovy, úspora nafty na kúrenie a iné.

Záujem pána Heveryho o elektrinu sa širil aj medzi pacientmi. Raz mi vyrozprával aj túto príhodu. - Babička z Beňatiny prišla do ordinácie, a tak jej vravím. Vyzlečte sa do pasu, babka, nech vás vyšetrim. Babka však stojí a nevyzlieka sa. Keď som povedal už tretíkrát – babka, vyzlečte sa, aby som vás mohol vyšetriť, babička riekla. - Viete, pán doktor, ja by som chcela, ja som prišla za vami, aby ste mi opravili žehličku. A vyberala ju z tašky. Či pán doktor Hevery babičke žehličku aj opravil, to mi už nepovedal, ale viem, že jeho pacienti si naňho radi spomínajú.

Na začiatku 70. rokov minulého storočia sa aktivizujú aj spoločenské organizácie Národného frontu (NF). Vôbec prvou organizáciou založenou v obci bola DO KSS v roku 1932. Prvým predsedom bol stolár Vasil Krivák. Do tejto organizácie, ako píše kronikár, vstúpili dve tretiny chlapcov z obce. V šk. roku 1951/52 vznikla Pionierska organizácia ČSM a na začiatku mala 41 pionierov. Postupne vznikali v Podhorodi aj ďalšie organizácie NF. V priebehu rokov ich činnosť bola viac či menej aktívna. Napríklad Dedinská organizácia zväzu žien, ktorú viedli Irena Poláková a Anna Karatníková, sa zameriavala na výstavy ručných prác, súťaž v speve, skrášľovanie predzáhradok a zber starého textilu. V tejto súťaži v rámci okresu Michalovce v roku 1981 získali 1. miesto za nazbieraných 1 500 kg. Členovia mládežníckej organizácie a požiarnej ochrany nedosiahli mimoriadne výsledky, zato však veľmi aktívne pomáhali pri výstavbe verejnoprospešných budov, ako boli autobusová garáž, kultúrny dom, zdravotné stredisko a pod. Naopak, aktivizáciou ČsČk pod vedením MUDr. Michala Heveryho a zdravotných sestier Anny Drenkovej a Magdy Fedákovej sa podarilo v obci zvýšiť záujem občanov o bezpríspevkové darcovstvo krvi. Dedinská organizácia ČsČk vznikla v roku 1979 a v roku 1982 už mala 55 členov, pričom Juraj Drenka v priebehu troch rokov daroval bezplatne krv 12 krát a bol ocenený bronzovou plakietou Jána Janského. Teraz je už nositeľom striebornej plakety. V 70. a 80. rokoch minulého storočia pracoval aktívne aj Zbor pre občianske záležitosti pri MNV. Organizoval slávnostné akcie MNV ako uvítanie deti do života, sobáš, návštevy starších občanov a pod.

... lesy a poľovníctvo ...

O vyše 950 hektárov lesov v katastrálnom území našej obce sa starajú tri organizácie. Okrem štátnych lesov aj Pozemkové spoločenstvo Poľany a Pozemkové spoločenstvo urbariátu a pasienkov v Podhorodi. Správ-

com lesov v držbe Pozemkového spoločenstva Poľany je od roku 1994 náš rodák Milan Timko. Prvá zmienka o kúpe lesov obyvateľmi obce Poľany v okrese Trebišov od našich predkov je z roku 1896. Do roku 1926 vykúpili od našincov lesy v oblasti chotárnych častí Vaňková, cez Lysú, Sokolovec, Vavrovú lúku až po Gali pole a Diel. Túto časť nášho chotára poznáme pod názvom Maďarský les. Hranicu medzi majetkami tohto spoločenstva a urbariátu tvorí riečka Kadňanka. Podľa reštitučného zákona platného v SR prešlo v roku 1993 z majetku Štátnych lesov do vlastníctva tohoto spoločenstva 315 ha lesov, o ktoré sa prihlásilo 152 reštitučných vlastníkov.

Tak ako všetky lesné spoločenstvá hospodári s nadobudnutým majetkom podľa lesno-hospodárskeho plánu. Ten, okrem iného, zahŕňa ťažbu dreva vo výchovnej či obnovnej forme, obnovu lesa prirodzeným zmladením, na ktoré sa teraz, v podmienkach nášho člestva v EÚ, kladie zvýšený dôraz, tiež výsadbu nových sadeníc ako aj odbyt drevnej suroviny. V lese sa nachádza porast rôzneho veku. Najstaršie stromy majú 120 rokov, ba nájdú sa aj 150-ročné „matuzalemy“. Pozemkové spoločenstvo Poľany zamestnáva okrem správcu lesa aj jedného odborného lesného hospodára a štyroch sezónnych zamestnancov na ťažobnú a pestovateľskú činnosť. Ako sezónnych využíva najmä občanov z našej obce. Plán odbytu dreva každoročne plní. Napríklad v roku 2005 vyťažili plánovaných 825 metrov kubických drevnej hmoty v lokalitách porastov do 50 rokov, nad 50 rokov a pri obnovnej ťažbe. Okrem drevárskych firiem v Hencovciach a Ružomberku predávali palivové drevo aj obyvateľom obcí Podhorod a Poľany. Nadriadeným riadiacim orgánom spoločenstva je Lesný úrad v Michalovciach, pričom prácu riadi 7-členný výbor na čele s občanom obce Poľany Jurajom Romanom.

Pozemkové spoločenstvo urbariátu a pasienkov v Podhorodi začalo písať svoju novodobú históriu v roku 1990. O vlastníctvo lesných pozemkov a pasienkov sa doteraz prihlásilo 130 vlastníkov, ktorí vlastnia 217 ha pôdy. Pozemky urbariátu hraničia na južnej strane chotára s lesmi Pozemkového spoločenstva Poľany, na východe hranicu tvorí Čertež a na severe pasienkový les *Malovoj*. Les zvaný *Rubanovoj* a ďalšie už patria Štátnym lesom. Pre priblíženie uvedme, že do urbariátu patrí: Diel, *Hudakova luka*, *Jutkova luka*, *Maďaršina* a *Pešeňakova dolina*, *Tanča* i *Horki*. Štatutárnym zástupcom vlastníkov je tiež náš rodák Juraj Koban, pričom prácu spoločenstva riadi 7-členný výbor s dozornou radou a zmierovacou komisiou. Aj v urbariáte pracujú pri ťažbe a pestovateľskej činnosti podľa lesno-hospodárskeho plánu. Zamestnávajú občanov obce, najmä v dôchodkovom

veku. Okrem ťažby dreva v rozsahu približne 100 metrov kubických sa venujú pestovateľskej činnosti a pravidelne vysádzajú sadenice smrekovca, smreka, borovice, buka, duba, javora i lipy. V 90. rokoch im finančnou dotáciou 1,5 milióna korún pomohol aj štát. V tomto období už dotácie nepoberajú. Podhorodský urbariát pri ťažbe dreva a obnove lesa veľmi úzko spolupracuje s lesnými odborníkmi Ing. Jurajom Diničom a Ing. Jánom Staškom.

Muži - poľovníci z našej obce svoju záľubu naplňajú vo dvoch poľovníčkových revíroch. V severozápadnej časti chotára sa o zver stará Poľovnícke združenie SRNEC v Ruskej Bystrej a východnú časť má na starosti Poľovnícke združenie PRIATELSTVO v Podhorodi s presahom do obcí Beňatina a Inovce. Vo svojej činnosti sa zameriavajú na ochranu, prikrmovanie a odstrel zveri.

... cirkevný život kedysi a dnes ...

O náboženskom živote veriacich Podhorodčanov v minulosti a dnes by sme mohli napísať, že bol pestrý a aj organizácia cirkví bola poplatná dobe. Naši predkovia si prinášali vieru so sebou, z oblastí, z ktorých pochádzali, z Halíča, Zakarpatskej oblasti Ukrajiny, Rumunska a pod. V období stredoveku, keď aj Podhorod patrilo do Uhorska, platilo zvykové právo – komu patrí majetok, toho je aj náboženstvo. Poddaní teda museli vyznávať náboženskú vieru svojho zemepána a ten tiež rozhodoval o obsadení duchovného vo farnosti. Aj preto niektoré historické listiny okrem názvov našej obce, ktoré sme uviedli v kapitole Na hrade a v podhradí, uvádzajú „dedina (selo) pána Jozefa Dravecckého.“ Meno tohto kňaza sa spomína v Schematizme gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove z roku 1814, kedy farnosť Podhorod patrila do Sobranského dištriktu. V tom čase žilo v obci 451 veriacich.

Dá sa predpokladať, že pôvodné obyvateľstvo našej obce patrilo k pravoslávne mu vierovyznaniu a až po podpísaní Užhorodskej únie v roku 1646, podľa ktorej mohli pravoslávni kňazi prijať aj katolícku vieru a konať bohoslužobné obrady podľa východného spôsobu, prichádzajú do našej obce kňazi gréckokatolíckej cirkvi. Prof. F. Uličný uvádza, že „v západnej (teraz slovenskej) časti Užskej župy do 18. stor. postupne vznikli a jestvovali kostoly a farnosti východného obradu v 21 obciach a medzi nimi boli aj Choňkovce, Beňatina, Podhorod a ďalšie“. V historických záznamoch predstavitelia Užhorodskej únie spomínajú, že v roku 1750 u nás pôso-

bil duchovný Matúš Semák a v obci bol drevený chrám pokrytý šindľami. V chráme boli všetky bohoslužobné knihy, ale len jedno bohoslužobné rúcho, cinový kalich (čaša) a ciborium. Chrám bol zasvätený sv. Bazilovi. Tento drevený svätostánok stál vyššie terajšej farskej záhrady oproti farskej budove. Vedľa kostola bol cintorín, zvyšky sú viditeľné ešte aj dnes. Ľudia mu hovorili „pánsky cintorín“. Pravdepodobne tam pochovávali mŕtvych z vyšších spoločenských tried. Písomné pramene pravoslávnej cirkvi však neuvádzajú obsadenie farnosti duchovnými po roku 1750 a gréckokatolícky schematizmus siaha len do roku 1814. Podľa tohto prehľadu uvedieme nasledujúce údaje. Pripojíme aj niektoré z filiálok farnosti. V roku 1814 (údaj o obci sme už uviedli vyššie) patrili do Podhorodskej farnosti aj filiálky:

Benetina (Beňatina) - 219 veriacich

Inocz (Inovce) 209 veriacich

Orofz Bifztra (Ruská Bystrá) - 117 veriacich

Celkom veriacich vo farnosti – 996

V roku 1843 obec pod názvom Várallya (Pudhorod) patrila do Dištriktus Munkácsiensis a zároveň aj do Mukačevskej farnosti. Bola teda len filiálkou spolu s ďalšími 6 obcami. Mala 260 veriacich a správcom Mukačevskej farnosti bol Ervín Damjan Hugo. Bohoslužby vo filiálnych obciach vykonávali diakoni. Aj Schematizmus z roku 1845 uvádza podobné údaje, iba že správcom Mukačevskej farnosti je Hieroným Hajdu a počet veriacich 259.

Prehľad z roku 1915 je podrobnejší a uvádzame ho v celom rozsahu. Obec Tibavárlja – Diocesis Munkácsensis (Podhorod, diecéza Mukačevská), správca farnosti Edmundus Ferencsik (Edmund Ferencík). Štatistika veriacich (aj iných vierovyznaní) je prvýkrát v záznamoch gréckokatolíckej cirkvi :

Názov obce	gr-kat.	rím-kat.	židovskej
Tibavárlja (Podhorod)	417	16	74
Vadászfalva (Beňatina)	362	8	53
Éralja (Inovce)	295	17	9
Oroszsebes (Ruská Bystrá)	317	2	6
Veriacich celkom:	1 391	43	142

Mukačevská gréckokatolícka diecéza bola vytvorená ako obvod Jágerskej diecézy v roku 1781 a v roku 1816 vznikla Prešovská diecéza tejto

cirkvi. Vzhľadom na to, že Podhorod' patril do Užskej župy, v záznamoch Prešovského biskupstva sa prvýkrát spomína až v roku 1948, keď obec znova patrila do Sobranského dištriktu. Zo záznamov sa dá vyčítať napr. to, že gréckokatolícky chrám v obci bol postavený v rokoch 1838-44. Je zasvätený sv. Bazilovi Veľkému a patrónmi chrámu sú Malvína Weinberger a Júlia Leuchtag. Správcom farnosti v spomínanom 1948 roku bol Ján Chanáth. Do farnosti patrili štyri obce (ako r.1915) s 1 720 veriacimi občanmi. Tento Schematismus prináša aj doteraz neuvedené údaje o kurátoroch farnosti od roku 1817, a tak ho uvedieme aj v našej knihe.

Ján Volf (1817-1836), Štefan Hrabár (1837-1842), Pavol Demjanovič (1843-1853), Bazil Dudinský (1854 - 1860), Pavol Demjanovič (1860-1864), Ján Ferencík (1865-1897), Edmund Ferencík (1898-1929), Ján Chanáth (1929-?).

Gréckokatolícka fara slúži kňazom od roku 1895

Pri posledne uvedenom kňazovi Jánovi Chanáthovi sa pristavíme aj tým, že jeho otec, tiež Ján Chanáth, bol jedným z iniciátorov návratu gréckokatolíkov do pravoslávnej cirkvi medzi dvoma svetovými vojnami. Dá sa aj tak povedať, že išlo o opačný trend k Užhorodskej únii, ktorá povoľovala prechod pravoslávnych do gréckokatolíckej cirkvi. Vtedy už ako pravo-

slávny duchovný navštevoval svojho syna, gréckokatolíckeho kňaza v Podhorodi. Ján Chanáth mladší bol tiež posledným gréckokatolíckym kňazom v našej obci pred obnovením pravoslávnej cirkvi v roku 1950. V súvislosti s uvedeným prehľadom kurátorov si niektorí cirkevní činitelia, napr. prot. Mgr. Ladislav Fedor, riaditeľ Úradu Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi v Michalovciach a správca Pravoslávnej cirkevnej obce Podhorod', myslia, že kurátormi mohli byť duchovní, kňazi, ako boli páni Ferencík, Chanáth a pokiaľ boli ďalší spomínaní len kurátormi, mohli tiež vykonávať bohoslužobnú činnosť s povolením príslušného biskupa.

Od roku 1950 do roku 1989 nie sú záznamy o činnosti gréckokatolíckej cirkvi v Podhorodi. Po tomto roku nemala táto cirkev v Podhorodi stáleho kňaza a farári do obce len dochádzali. Schematismus gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove uvádza, že naša farnosť patrila v roku 1994 do Dekanátu Michalovce a spávcom farnosti bol Vincent Nagy s filiálkami v Beňatine, Inovciach a Ruskej Bystrej. Až v roku 1996 ustanovil prešovský sídelný biskup Mons. Ján Hirka za správcu farnosti Mgr. Mariána Draňovského. Toho po zmenách v biskupstvách potvrdil v roku 2000 aj Preosviatený vладыka Milan Chautur, košický apoštolský exarcha.

V roku 1994 sa začala generálna oprava chrámu a skončila sa v r. 1997. Bola vymenená strecha, dlažba, vnútorné omietky, odvodnenie a vonkajšia omietka. Posviacku takto obnoveného chrámu sv. Bazila Veľkého vykonal Vладыka Milan 29. júna 1997 počas odpustovej bohoslužby. V rokoch 2002-2004 pokračovala rekonštrukcia kostola výmenou kovových okien za dubové, postavením ikonostasu, jeho vymalovaním a obnovou veže. Ikonostas dala vymalovať rodina Emila Osifa a vežu obnovili z 300 tisícového grantu Ministerstva kultúry SR v programe Obnovme si svoj dom. Tým bola rekonštrukcia dokončená.

Pravoslávna cirkev v Podhorodi po roku 1950 začínala svoju pastoračnú činnosť v chráme a na fare, ktoré stoja v obci dodnes, samozrejme, už v dôstojnejšej podobe. Koncom roka 1951 bol za duchovného správcu ustanovený Ján Džugan. V obci pôsobil do roku 1965. Po nástupe začal svoju činnosť v obci opravou chrámu a fary a tiež konsolidáciou náboženského života. Môžeme predpokladať, že aj jeho zásluhou odišiel na štúdiá teológie do Leningradu (teraz Sankt Peterburg) náš rodák Juraj Cap st. Ako pravoslávny kňaz, teraz už na dôchodku, pôsobil napr. v obci Lastomír a bol arcidekanom michalovského okresu. Po otcovi Džuganovi bol do roku 1970 farárom Jozef Nadzam a od r. 1970 doteraz je správcom cirkevnej obce duchovný Ladislav Fedor.

Do života veriacich a organizácie cirkví veľmi zásadne zasiahli udalosti v rokoch 1968 a 1989. V prvom prípade došlo k rozdeleniu veriacich a zmenách vo vlastníctve kostola. Komisia ONV v Michalovciach prideliла chrám v Podhorodí (aj v Ruskej Bystrej) gréckokatolíckej cirkvi a v Beňatine a Inovciach pravoslávnej cirkvi. Aj na fare boli dve izby pridelené gréckokatolíckemu kňazovi. Bohoslužby v takto rozdelených chrámoch sa konali podľa dohody a pod podmienkou, že v Podhorodí mohli byť pravoslávne bohoslužby iba v rovnakom čase ako v Beňatine gréckokatolícke a naopak. Po roku 1989 došlo k ďalším a výrazne väčším nezhodám. Dňa 23. 4. 1991 bol chrám sv. Bazila Veľkého v obci pre pravoslávnych veriacich navždy zatvorený. Od MNV dostali náhradné priestory v starej budove MNV, kde mohli vykonávať bohoslužby a aj dve izby na fare museli v rovnakom čase opustiť. Po dohode s Poštou a MNV získal pravoslávny duchovný s rodinou bývanie na I. poschodí miestneho Poštového úradu.

Pravoslávni veriaci si po krátkom provizóriu postavili nový kostol. V roku 1994 cirkev kúpila pozemok od Márie Gajdoščíkovej, rod. Čižmárovej a 30. októbra posvätili základný kameň chrámu. Základinu nového kostola v hodnote 20 tisíc amerických dolárov poskytol pravoslávny veriaci pochádzajúci z Palestíny, žijúci v Ženeve, Arab MUDr. Albert La Cham. Pravoslávny chrám je zasvätený sv. Rastislavovi, kniežatu Veľkomoravskému a cirkevnej obci bol odovzdaný do užívania 1. októbra 1995 Preosvieteným vladykom Jánom, biskupom michalovským. V roku 1998 bola pri chráme postavená zvonica s dvoma zvonmi. Ikonostas vyhotovili z dubového dreva majstri zo Zakarpatskej Ukrajiny a peňažne naň prispeli nielen veriaci z obce ale 2 000 USD poslala aj Mária Lahamová zo Ženevy. Ikonopis urobil Sergej Barilík a v roku 2001 túto poslednú časť kostola vysvätil biskup Ján.

Podľa posledného sčítania obyvateľov sa v Podhorodí prihlásilo 56 občanov k Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia. Zhromaždenia a modlitby uskutočňujú v Sále kráľovstva, ktorú pripravili v dome na tento účel odkúpený od potomkov rodiny Hreňovej.

... kríže v obci ...

V našej obci je sedem krížov. V rôznych obdobiach a z rôznych pohnútok, predovšetkým z úprimného vzťahu k Bohu a cirkvi, ich dali postaviť jednotlivci. Aj ako informačný punkt dal pred gréckokatolíckym farským

úradom postaviť kríž v roku 2 000 súčasný duchovný otec tejto cirkvi Mgr. Marián Drahňovský z vlastných prostriedkov.

Pred chrámom sv. Bazila Veľkého stojí kríž od roku 1923, ktorý dal postaviť veriaci tejto cirkvi Michal Skyba st.

V roku 1928 s manželkou Máriou dal vyhotoviť aj druhý kríž, ktorý stojí na okraji lúky zvanej Skybova jama pri križovatke ciest na Beňatinu. V záhrade rodiny Jána Timka tiež stojí kríž. Na základoch ešte z predvojnových čias, dala v roku 1983 postaviť nový Anna Lacková, rovnako aj na cintoríne, hneď naľavo od vchodu, dala vyhotoviť nový kríž v roku 1982. Anna Lacková bola obyvateľkou našej obce, po povojnovej emigrácii žila veľa rokov na americkom kontinente. Po návrate domov, do rodného kraja, takýmto spôsobom vyjadrila svoj vzťah k rodnej obci a kresťanstvu. V hornej polovici cintorína stojí tiež nový kríž, pri hroboch rodiny Mitterpákovcov. Len nedávno, po smrti otca Pavla Mitterpáka, ho dali postaviť jeho deti Milan a Anna Mitterpákovci. Mramorová tabuľa s nápisom „Tento svätý kríž na slávu Božiu dala postaviť Verona a Michal Maďarčíkovi v roku 1996“ je na kríži pred pravoslávny chrám sv. Rastislava, kniežata Veľkomoravského. Pri ceste, *vyše Horoda*, je kríž, ktorý v maďarskom jazyku uvádzal (dnes je text po úprave kríža zatretý) meno darcu, Juraja Kaľanina, tiež obyvateľa našej dediny.

... korytári na Dubovej ...

Osobitný kolorit obce dotvára osada tzv. rumunských Rómov. O sťahovaní sa tejto komunity v minulosti prináša svedectvo aj prof. F. Uličný

vo svojej knihe Dejiny osídlenia Užskej župy, v ktorej píše: „Prisťahovalci rómskeho pôvodu, ľudovo prezývaní Cigáni, sa v tomto kraji (rozumej Užskej župe) prechodne, či trvalejšie zdržiavali zaiste od 14. storočia. Živili sa žobraním, krádežami potravín, neskôr kováčstvom a ojedinele muzikantstvom. Pri Užhorode bola takáto osada v 16. stor. a mala názov Cigánska ulica.“ Nie je historicky potvrdené, že podhorodskí Rómovia sa vyvinuli z užhorodských, vieme však, že sa usadili na južnom okraji dediny, na dolnom okraji lúky Dubova.

Základ tejto komunity tvorila rodina Kanalošovcov, korytárov, ktorá sa rokmi zväčšovala. Kanalošovci boli známi výrobou váhanov, lyžíc, ale aj umeleckých výrobkov z dreva. Najmä Jozef Kanaloš dlhé roky pracoval aj pre Ústredie umeleckej ľudovej výroby v Bratislave a zúčastňoval sa na mnohých výstavách.

Postupom času sa do osady prisťahovali aj Oláhovci. Obe rodiny sa snažili žiť usporiadaným životom a prispôbovať sa životu v obci. Zamestnávali sa nielen výrobou korýt či lyžíc (Juraj a Jozef Kanalošovci), pracovali tiež v lese (Ján Kanaloš), a inde. V priebehu rokov si namiesto provizorných chatrčí postavili domčeky a domy, ktoré sa vyrovnávajú aj majoritnému obyvateľstvu v dedine.

Časť rómskych rodín sa v minulosti zaoberala výrobou tehál z nepálenej hliny, tzv. valkov a pomáhala tak ľuďom v dedine pri stavbe domov. Mnohokrát pomáhali gazdom pri mlatbe obilia, napr. pri odbere pliev od mláťačiek, za čo ich gazdovia naturálne odmeňovali. Vzhľadom aj na takéto príklady pomoci nebolo ich spolužitie s väčšinovým obyvateľstvom problémové. Boli aj také prípady, že osadníci pozývali ľudí z dediny za krstných rodičov narodeným deťom.

Školopovinné deti Kanalošovcov a Oláhovcov navštevovali základnú školu a ich rodičia dbali o dobrú výchovu a vzťahy s ostatnými deťmi v škole. V posledných rokoch si začali tieto rodiny, ktoré sa rozšírili aj čo sa týka počtu obyvateľov, pestovať v pridoimových záhradkách zemiaky, fazuľu, zeleninu a i.

V ojedinelých prípadoch ostávajú dlžníkmi ľuďom z obce pri nákupe mlieka, tvarohu či smotany alebo obchodníkom pri nákupe potravín. Aktívne sa však zapájajú do verejnoprospešných prác, ktoré organizuje Obecný úrad a mnohým občanom pomáhajú pri príprave a dovoze paliového dreva z lesa.

... od šlabikára po kandidátov vied ...

O prvopočiatkoch školstva v Podhorodi veľa nevieme. Nezachovali sa údaje a ani pamätníkov v obci už nieta. Zo záznamov v iných obciach a oblastiach však vieme, že školy, a aj v Podhorodi, boli väčšinou jednotriedne. Vyučovalo sa v jednej miestnosti, pričom žiaci boli rozdeľovaní podľa veku do ročníkov. Dopoludnia sa učilo od 8.00 do 12.00 hod. a popoludní od 14.00 do 16.00 hod. Naši rodičia a prarodičia navštevovali školu, v ktorej je teraz umiestnená Materská škola. Žiaci nemali zošity a úlohy – v škole alebo doma – písali na tabuľky griflíkom. Text po kontrole učiteľom mohli zmazať. Učebnice si museli kupovať sami, chudobnejší sa viacerí skladali na jednu knihu. Po roku 1918 sa na vysvedčeniach žiakov klasifikovalo tak ako dnes, známami od 1 do 5, pričom slovné hodnotenie mali takúto stupnicu.

MRAVY (správanie): veľmi dobré - dobré - zákonné - menej zákonné - nezákonné.

PILNOSŤ (usilovnosť): vytrvalá - patričná - dostatočná - nestála - nepatrná.

ÚSPECH (prospech): veľmi dobrý - dobrý - dostatočný - sotva dostatočný - nedostatočný

ZOVŇAJŠOK (úprava písomných prác): veľmi úhľadný - úhľadný - menej úhľadný - neúhľadný - nedbalý.

Bolo takmer pravidlom, že deti si museli do školy nosiť aj polienka na kúrenie v peci. Osobne si spomínam, bolo to na začiatku 50. rokov 20. stor., že aj ja som, rovnako ako moji spolužiaci, nosil po dve polená, aby sme učebňu vyhriali. Žiaci na školské výlety nechodili, iba ak do najbližšieho okolia obce. Najdlhší výlet absolvovali v šk. r. 1961/62 pešou túrou na Morské oko. Keď som sa v šk. r. 1977/78 ako triedny učiteľ pýtal žiakov 9. ročníka, kde boli počas školskej dochádzky na výlete, tak mi žiačka Marta Lajtarová odpovedala: -Boli sme na choňkovských lúkach. Aj to svedčí o tom, že podmienky a okolnosti výchovy a vyučovania v našej obci neboli dlhé roky ideálne. Nielen na začiatku 20. storočia V súčasnosti, ako to potvrdzujú aj záznamy v školskej kronike ZŠ, učitelia pravidelne organizujú výlety, zájazdy, návštevy do múzeí, divadiel či do prírody. O našej škole a obci sa v rokoch dávno minulých tradovalo, že sem prichádzajú učiť učitelia za trest. Všimnime si preto znova roky dávne.

O situácii v 30. rokoch 20. storočia prináša veľmi výstižné svedectvo vtedajší učiteľ Štefan Melicherčík - Jerguš. Vo svojej spomienkovej knihe V zrkadle spomienok, okrem iného, napísal: „Richtár oznámil ľuďom všetky podrobnosti o začiatku vyučovania prostredníctvom bubeníka. Do školy majú rodičia pripraviť všetky deti, aj tie, čo doteraz pravidelne pásavali kravy – dávalo sa na známosť. Školský rok sa začal 14. septembra 1934. Deti prišli. Priviedla ich ani tak túžba učiť sa, ako zvedavosť.... Začiatky boli naozaj ťažké. Okrem jazykovej bariéry bol tu ďalší problém. Škola bola v zlom stave, takmer žiadnych učebných pomôcok tu nebolo. Chýbali učebnice a metodická literatúra. Niekoľko dní po mojom príchode prišiel aj ďalší učiteľ Jozef Jajcaj zo Slovenského Grobu a začali sme učiť na dve smeny, mladší žiaci dopoludnia a starší popoludní.

A vyučovanie? Prvý deň v škole bol dosť rozpačitý. Zvedavé detské oči ma doslovne hltali a ja som toho dňa chcel všetko významné a veľké povedať a vykonať. Samozrejme, nepodarilo sa mi z toho ani polovica. Mnohé príkazy som musel niekoľkokrát zopakovať, aby mi žiaci porozumeli a snažil som sa získať si ich, aby prišli aj na ďalší deň do školy, lebo sa opäť niečo nové bude diať. Chcel som, aby ich vyučovanie viac priťahovalo ako voľnosť pri pasení kráv. Vedel som, ako to mám spraviť, len som nemal s čím. V triede okrem lavíc, tabule, počítadla a pár nástenných obrazov som nemal nič. Musel som vynaložiť obrovské úsilie... Pracovali sme s pestrými obrázkami zo šlabikára. Pomenovali sme osoby, predmety a javy správne po slovensky a naučili sme sa hneď niekoľko pravidiel slušnosti – pozdrav, poďakovanie, prosbu. Toto moje snaženie čoskoro začalo prinášať ovocie. Aj rodičia si všimli, že deti sa tešia na vyučovanie a že sa veľmi nehrnú do pasenia kráv počas vyučovania.“

V škole bolo komplikované aj obdobie okupácie Maďarskom v rokoch 1939-1944. Žiaci sa učili po maďarsky a aj časté výmeny učiteľov nepôsobili priaznivo na chod školy. Nariadením SNR zo 6. 9. 1944 a 16. 5. 1945 bolo cirkevné školstvo poštátnené a aj naša škola sa stala štátnou s vyučovacím jazykom slovenským. V tom čase tu pôsobili Ján Ondo ako riaditeľ a Irena Chanáthová, učiteľka. Po preložení riaditeľa do Ruského Hrabovca nastúpili noví, Ladislav Gonda a M. Bajcurová. O dva roky neskôr už prichádza ďalší nový učiteľ Michal Pavlišin, poverený vedením školy a učiteľka Anna Hederová. V čase od 20. 10. 1947 do 26. 1. 1948 bola školská budova opravovaná. Boli obnovené strecha, podlaha a okná a deti do školy nechodili. Od 1. 9. 1948 dochádza znova k zmene riaditeľa. Prichádza Jozef Pikula zo stredného Slovenska. Aj tieto časté zmeny v učiteľskom

zbores potvrdzujú myšlienku pána Š. Melicherčíka - Jerguša, ktorú vyslovil vo svojej knihe. Vzťahuje sa na obdobie 20. rokov minulého storočia, ale platila aj na konci 40. rokov. Pán učiteľ napísal: „Škola totiž podľa smerníc ministerstva školstva bola štátna a vyučovacím jazykom bola slovenčina. Lenže kto ju mal učiť, keď v tom čase bol akútny nedostatok slovenských učiteľov. Učiteľský ústav v blízkom Užhorode a vo vzdialenom Prešove pripravoval učiteľov pre potreby Podkarpatskej Rusi a pre cirkevné gréckokatolícke školy, kde sa písalo azbukou. Slovenských učiteľov vychovávali až v centrálnej časti Slovenska, a to bolo pre tunajších študentov veľmi vzdialené a finančne nákladné.“

Problémy vo vyučovaní a výchove Podhorodčanov sa však nezmenili tak rýchlo, ako by sme si predstavovali. Riaditeľ školy Jozef Pikula vydržal v obci len dva roky a v 1951 roku nastupuje nový riaditeľ Karol Sokologorský z Michaloviec. Po roku však zasiahli do nášho školstva výrazné zmeny. V Podhorodi sa v roku 1952 začalo vyučovať po ukrajinsky a novým riaditeľom bol menovaný Vasil Franko. Táto situácia, napriek odporu rodičov, ktorí nesúhlasili s vyučovaním na báze ukrajinského jazyka, trvala do novembra 1954. Ministerstvo školstva v Prahe napokon rozhodlo zmeniť vyučovacím jazykom na slovenský a ukrajinský sa vyučoval len 3 hodiny týždenne od 4. post.ročníka. Za riaditeľa bol menovaný Andrej Tovt. Podmienky vyučovania naďalej neboli dobré, pretože okrem starej budovy slúžili za vyučovacie priestory aj miestnosti v súkromných domoch, u Mihaľa na hornom konci dediny a u Jána Maďarčíka, v strede obce. Žiaci 8. postupného ročníka do roku 1956 navštevovali ZŠ v Choňkovciach a až od šk. r. 1956/57 vznikla v Podhorodi úplná Osemročná stredná škola.

Podmienky sa podstatne zmenili k lepšiemu až po dokončení novej budovy školy na dolnom konci obce, v ktorej sa vyučovanie začalo 3. októbra 1957. V tom čase bola najmodernejšou školou v Sobranskom okrese. Mala 5 klasických tried, odborné učebne, kabinety, telocvičňu, laboratória, školskú kuchyňu s jedálňou, ústredné kúrenie a tri byty pre učiteľov.

Prvým riaditeľom v novej škole bol Ján Bakoš a v Podhorodi pôsobil už od roku 1955. Na rozhraní 50. a 60. rokov došlo v obci, takpovediac, k rariete. V roku 1958 nastúpilo do školy niekoľko mladých učiteľov. Z nich šiesti si našli v Podhorodi životných partnerov. Postupne sa oženili alebo vydali Mária Gutisová, Anna Svitičová, Anna Mudríková, Anna Pačutová, Peter Vaco a Štefan Labun. Ich partnermi sa stali Andrej Maďarčík, František Dinič, Štefan Varga, Juraj Stanko, Helena Hreňová a Helena Jaňovková.

Napriek lepším pracovným podmienkam pre učiteľov ostávalo ešte veľa

problémov nevyriešených. Škola poskytla manželským párom bývanie v troch bytoch a slobodným bývanie v priestoroch školy, takže už nemuseli bývať v podnájmoch v obci. Provizórnym však bolo zásobovanie školy elektrickým prúdom, nakoľko dedina nebola ešte elektrifikovaná. Škola bola napojená z náhradného zdroja, agregátu, až do roku 1960. V priebehu nasledujúcich rokov však učiteľský kolektív vyvíjal úsilie skvalitniť vyučovanie žiakov a dosiahnuť, aby sa podstatne viac detí z obce a okolia dostalo na stredné a následne aj vysoké školy. Do roku 1990 sa mimoškolská činnosť so žiakmi organizovala prostredníctvom PO ČSM.

Po Jánovi Bakošovi bol riaditeľom Juraj Lukša a od roku 1965 Ján Petro. V tom období došlo k zmenám vo vyučovacích dňoch, pretože od šk. roka 1967/68 bola každá druhá sobota voľná a prvýkrát sa v školských plánoch objavili jarné prázdniny (v týždni od 18. 3. 1968). V roku 1968 došlo aj k ďalšej zmene, bol zavedený 5-dňový pracovný týždeň, čím sa podstatne zmenili podmienky pre prácu učiteľov a žiakov. Na ZDŠ pripravovali aj prostredníctvom PO ČSM (neskôr SZM) akcie na využitie voľného času, besedy, besiedky, športové stretnutie a pod. Vyvrcholením športovej aktivity žiakov pod vedením učiteľa Mikuláša Varcholu st. boli Majstrovstvá Slovenska v stolnom tenise žiakov ZDŠ v roku 1970 v Trnave, na ktorých obsadili chlapci 3. miesto.

V roku 1973 nastupuje do funkcie riaditeľa školy náš rodák Ján Pochanič. Po jeho nečakanej smrti sa až doteraz v riaditeľskej funkcii vystriedali tri ženy, Anna Balážová, Mária Marcinová a Emília Skybová.

Na Základnej škole sa učitelia začali viac venovať vedomostným a športovým akciám a súťažiam, výchove talentovanej mládeže v záujmových krúžkoch, nepovinných predmetoch a prírodovedných olympiádach. Svedčí o tom aj príklad zo šk. r. 1987/88, kedy Marek Drenka v MO Michalovského okresu obsadil 2. miesto. Jeho vzťah k matematike sa prejavil aj po skončení ZŠ a gymnázia absolvovaním štúdia matematiky na SVŠT v Bratislave. Podobných príkladov by sme mohli uviesť viac.

Popri úsilí učiteľského kolektívu o skvalitnenie vyučovania badať na základnej škole pravidelný pokles počtu žiakov, ktorý sa nepodarilo zastaviť. V šk. r. 1984/85 ich bolo 266, v šk. r. 1989/90 198 a v šk. r. 2002/03 len 147 žiakov a tento trend pokračuje. Do 1. post. ročníka prichádza len 11 až 21 žiakov z 5 obcí obvodu. Tento pokles súvisí najpravdepodobnejšie s odchodom mladých rodín z obce a okolitých dedín do iných častí Slovenska. Za posledných 10 rokov sa na vyučovaní podieľalo 13-14 interných a externých učiteľov s pomerne veľkou fluktuáciou. Na konci 90.

rokov odišlo zo školy 6 žiakov po skončení 4. post. ročníka študovať na 8-ročné gymnázium do Sobraniec. Tento prejav vzdelania žiakov ako aj pravidelné zavádzanie výpočtovej techniky, počítačovej siete, vyučovanie anglického jazyka od 5. ročníka, účasť vo vedomostných súťažiach sú svedectvom, že sa učiteľskému kolektívu darí zvyšovať kvalitu vyučovania a postavenie školy v okrese. Okrem už spomínaného uvediem ešte dva príklady. V geografickej olympiáde postup do krajského kola si vybojovali J. Komár (7.roč.) a V. Barbarič (8. roč.) v šk. r. 2001/02 a v súťaži Vesmír očami detí postupila žiačka 1. ročníka Denisa Lajtarová v šk. r. 2002/03 do celoštátneho kola.

Výnimočné postavenie má naša ZŠ na poli telovýchovy a športu. Už v 80. a 90. rokoch získavala popredné miesta v lyžovaní, neskôr sa začali žiaci presadzovať aj v iných športových súťažiach, čo vyvrcholilo po roku 2000, kedy trikrát za sebou získala ZŠ Podhorod 1. miesto v súťaži základných škôl okresu Sobrance s vyše 100 bodovým náskokom pred školou na druhom mieste. Išlo pritom o jednu zo škôl z okresného mesta, ktorá má kvalitatívnejšie vybavenie na vyučovanie telesnej výchovy a rozvoj športovej činnosti. Žiaci ZŠ sa presadzujú v hádzanej, volejbale, basketbale, malom futbale, cezpoľnom behu, lyžovaní v súťažiach chlapcov a dievčat. Za všetky príklady aspoň jeden. V šk. r. 2002/03 pod vedením učiteľa Mikuláša Varcholu ml. získali chlapci 2. miesto v krajskej súťaži volejbalu Košického kraja. O tento úspech sa pričínili žiaci M. Dreňko, M. Senič, V. Barbarič, J. Pidanič, J. Melník, J. Komár, J. Stanko a M. Surma.

Keď po otvorení novej školy bolo zaujímavé stretávanie sa mládeže z obce v novej telocvični pri loptových hrách, tak v šk. r. 1999/2000 zaviedli učitelia akciu pod názvom Cvičí celá rodina, do ktorej sa každoročne zapája 6-10 rodín so svojimi deťmi. Aj to skvalitňuje vzťah rodičov ku škole a následne podporuje aj iné vzdelanostné aktivity ZŠ, ako sú výlety a zájazdy so žiakmi do múzeí, na hrady, do divadiel v Prešove a Košiciach, ZOO, Botanickej záhrady, Planetária a i.

Kým v 30. a 40. rokoch minulého storočia prichádzali do našej obce učitelia zďaleka, napr. zo Zvolenskej Slatiny, Slovenského Grobu, Banskej Bystrice, Starej Ľubovne a iných miest, od 50. rokov už boli vyučujúci z bližších častí východného Slovenska, okresu, ba niekoľkí boli aj „z vlastných zdrojov“. Na ZŠ pôsobili v rôznych obdobiach Podhorodčania I. Drenková, A. Drenková, M. Fedák, M. Minčáková, I. Poláková, J. Pochanič st., J. Pochanič ml., E. Skybová, M. Skybová a Š. Varga.

Okrem „domácich“ učiteľov sa v škole v priebehu rokov zamestna-

li mnohí Podhorodčania aj v obslužných profesiách. Po sprevádzkovaní školskej kuchyne s jedálňou začala variť ako vedúca kuchárka Anna Drenková s pomocnou kuchárkou Annou Krenickou. Pani Drenková bola vedúcou kuchárkou 25 rokov. Postupne k nej prichádzali ako kuchárky Anna Lechmanová a Mária Stanková. V súčasnosti je hlavnou kuchárkou Jana Kapitulová a pomocnou Irena Haburajová. Na začiatku prevádzky boli vedúcimi jedálne učitelia N. Šutková, L. Čarný, J. Lastomírsky, M. Kočan, neskôršie túto funkciu prevzala M. Cibová, teraz je vedúcou ŠJ Emília Kicová. Niekoľko žien z našej obce pracovalo na škole ako upratovačky. Začínali A. Vasutová a P. Junová, po nich P. Kačuríková, ktorá odpracovala 22 rokov, Z. Karatníková, Z. Močkošová, I. Lechmanová a teraz upratujú školské priestory Anna Kaľaninová a B. Čuchtová. V „školníckej“ funkcii sa vystriedali M. Šuhajda, M. Dinič, M. Stanko a terajší M. Senič.

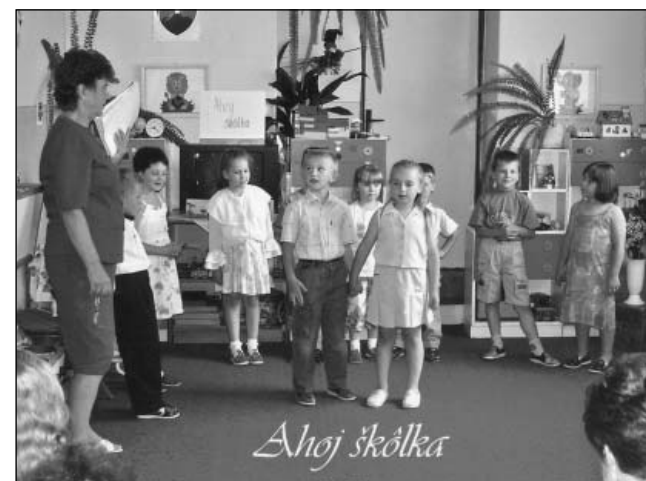
Po vyše 40 rokoch používania sa v šk. r. 2001/02 začali na budove ZŠ dlho plánované rekonštrukčné práce. V novembri firma OLEXA opravila vrchnú časť komína a tehly nahradila plechovými vývodmi. Na konci šk. r. došlo k výmene sociálnych zariadení a oprave prietokových žlabov. Okrem toho firma INTEX-VIMAL opravila aj strop v telocvični. V šk. r. 2004/05 sa začala prvá etapa opravy strechy. V súvislosti s rekonštrukciou budovy hodno spomenúť aj prístup rodičov, sponzorov a starostov obcí z obvodu školy. Kým žiaci si sami natreli lavice a stoličky, rodičia pomohli škole pri maľovaní tried, kabinetov a chodieb. Sponzori a starostovia obcí pomohli v posledných rokoch škole finančne pri zápise detí do 1. ročníka, kúpe dresov pre športové kolektívy, poskytli tiež materiálnu pomoc pri mimoškolských akciách, ako boli karnevaly, výlety a detské spoločenské stretnutia. Učitelia vracajú obci túto pomoc tým, že takmer všetci sa každý rok podieľajú na organizovaní folklórnych festivalov a iných podujatí.

Základná škola získala vo vzťahu k hospodáreniu s majetkom právnu subjektivitu 1. júla 2002 a od roku 2004 prešli kompetencie v riadení školy z okresného úradu ako štátneho orgánu na samosprávny orgán, obecny úrad.

... Materská škola v Podhorodi ...

Predškolskú výchovu detí začali v našej obci organizovať na začiatku 50. rokov. Od 1. septembra 1953 sa začali predškóláci prvýkrát schádzať v Materskej škole, ktorá bola umiestnená v súkromnom dome. Takáto „prax“ trvala až do roku 1966, v tom roku sa začala rekonštrukcia budovy

bývalej základnej školy a od roku 1967 až dodnes je v nej predškolské zariadenie. V prvopočiatkoch materského školstva dochádzalo k častej fluktuácii učiteliek. V priebehu rokov vychovávali našich najmenších učiteľky p. Lukšová, Marcinová, Pavulíková, Malejčíková, Mesárošová a Hudáková, vyd. Ihnatková. V roku 1968 prichádza Irena Osifová, ktorá v MŠ pracuje dodnes, už niekoľko rokov ako riaditeľka školy. V súčasnosti tvorí „dvojčku“ s pani Vierou Kresilovou, dochádzajúcou z Uble a v MŠ pracuje už 12 rokov. Ako mi povedala pani riaditeľka, od roku 1995 prichádzajú do MŠ aj deti z obvodu, teda z R. Bystrej, R. Hrabovca, Inoviec a Beňatiny. V šk. roku 2004/05 bolo zapísaných 19 detí, najviac 7 z našej obce. V minulých rokoch mali v MŠ zapísaných 20 až 25 detí.

Deti s riaditeľkou MŠ I. Osifovou pred ukončením školského roka.

Rodičia vnímajú predškolskú výchovu ako vhodnú prípravu pred nástupom do základnej školy, a preto neboli doteraz problémy s naplnením počtu detí v škole. Z obvodových obcí prichádzajú deti v staršom veku a absolvujú aspoň jeden školský rok pred vstupom do I. ročníka ZŠ. Podmienky na výchovnú prácu sú primerané stavu budovy a finančným prostriedkom. Ako zdôraznila v rozhovore pani riaditeľka Irena Osifová, výchovná práca s deťmi sa odvíja od výchovno-vyučovacích plánov s dôrazom na rozvoj citovej, rozumovej a motorickej stránky detí. Pripravujú s nimi samostatné programy k sviatočným dňom (Vianoce, Deň matiek a i.) a úzko spolupracujú so Základnou školou (zápis do I. ročníka, karne-

válové akcie a pod.). Podobne ako ZŠ aj MŠ riadi po stránke ekonomickej Obecný úrad.

Vzdelanostná úroveň obyvateľov našej obce sa v priebehu rokov menila. Spoluobčania dosahovali vďaka zmeneným podmienkam v rodinách, životnej úrovni a vplyvu školy aj vyššie vzdelanie ako základné. Oficiálne štatistiky o Podhorodi z 30. rokov minulého storočia uvádzajú, že tu žilo viac ako 75% obyvateľov-analfabetov, teda bez akéhokoľvek základného vzdelania. Z obecnej kroniky sa však dozvedáme, že od roku 1948 do roku 1983 získali z Podhorodčanov vysokoškolské vzdelanie dvaja lekári, jeden veterinárny lekár, štyria právnici, 11 občanov po skončení vysokej školy obdržalo titul inžinier rôzneho zamerania, dve ženy sa stali magistrami farmácie, jedna psychologičkou a 12 prevzali diplomy pre učiteľskú prax. Nižšie vzdelanie na úrovni SOŠ s maturitou absolvovalo 13 a SOU 69 občanov. V spomínanom roku (1983) po 8 študentov študovalo na SOŠ, SOU a na vysokých školách. Nie všetci rodáci však zostali žiť v obci, "potratili sa" v ostatných častiach našej republiky, ba aj za jej hranicami. Napokon o tom svedčí aj štatistický údaj z roku 2001, pretože pri sčítaní obyvateľstva s dôrazom na ukončené vzdelanie bol stav takýto:

Základné	150 občanov
Stredné všeobecné (s matur.)	21
Učňovské (bez maturity)	90
Vysokoškolské	20
Stredné odborné (bez maturity)	0
Bez škol.vzdelania	5
Stredné učňovské (s maturitou)	22
Deti do 16 rokov	80
Stredné odborné (s maturitou)	43
Obyvateľov spolu	431

Viacerí z Podhorodčanov v priebehu rokov zastávali významné posty na rôznych úrovniach v hospodárskej a spoločenskej oblasti. V prehľade uvedieme ich vysokoškolské vzdelanie.

1. Mgr. Marek Drenka, pedagóg
2. Bc. Anna Drenková, vychovávateľka
3. Ing. Maroš Fedák, letecký inžinier
4. Mgr. Milena Timková, vyd. Timková, pedagogička

5. Mgr. Ján Timko, pedagóg
6. Judr. Milan Mitterpák, právnik
7. Ing. Jana Šimonová, vyd.Regulová, poľnohosp. inžinierka, pedagogička
8. Ing. Ján Ivaniš, strojársky inžinier
9. Mgr. Eva Skybová, vyd.Václavíková, pedagogička
10. Mgr. Emília Skybová, pedagogička
11. Mgr. Martina Skybová, pedagogička
12. Mgr. František Dinič, vojenský letec, pilot ČSA, pedagóg
13. Doc. PhDr. Irena Diničová, CSc., vyd. Antoničová, psychologička a vysokoškolská pedagogička
14. Ing., Mgr. Juraj Hudák, poľnohospodársky inžinier, špeciálny pedagóg
15. Ing. Emília Pochaničová, vyd. Diničová, strojnica inžinierka
16. Mgrpharm. Emília Seničová, vyd. Jakubíková, farmaceutka
17. Mgr. Irena Poláková, vyd. Kopanevová, pedagogička
18. Ing. Juraj Leco, stavebný inžinier
19. Mgr. Juraj Čap, pravoslávny kňaz
20. Ing. Elvíra Pečeňáková, inžinierka hutníctva
21. Ing. Emília Pečeňáková, vyd. Lubinská, strojnica inžinierka
22. Mgr. Adrián Osif, pedagóg
23. PhDr. Ladislav Mitterpák, sociálny pracovník
24. MUDr. Pavel Ihnát, lekár
25. Mgr. Marcela Ihnátová, vyd. Ivanegová, sociálna pracovníčka
26. JUDr. Irena Čižmárová, vyd. Dobňáková, právnička
27. Mgrpharm. Eva Čižmárová, vyd. Junová, farmaceutka
28. Mgrpharm. Mariana Katrincová, vyd. Fábry, farmaceutka
29. Ing. Michal Dinič, stavebný inžinier
30. Ing. Mária Diničová, vyd. Kupcová, ekonómka
31. Ing. Juraj Dinič, lesný inžinier
32. Mgr. Irena Turíková, vyd. Drenková, pedagogička
33. Mgr. Mária Turíková, vyd. Lechmanová, pedagogička
34. Ing. Mária Drenková, vyd. Široká, ekonómka
35. Mgr. Martina Maďarčíková, vyd. Lukačová, sociálna pracovníčka
36. PhDr. Mária Lechmanová, vyd. Hvižďáková, pedagogička
37. JUDr. Andrej Mitterpák, právnik
38. MUDr. Viera Mitterpáková, vyd. Karasová, lekárka
39. Ing. Jaroslav Mihaľo, poľnohospodársky inžinier
40. Mgr. Oľga Bacharová, vyd. Jenčová, pedagogička
41. Ing. Milan Jaňovka, ekonóm

42. Mgr. Emília Jaňovková, vyd. Mazurová, pedagogička
43. Ing. Silvia Jaňovková, vyd. Šepeláková, poľnohospodárska inžinierka
44. MUDr. Andrej Lechman, lekár
45. Ing. Juraj Lechman, poľnohospodársky inžinier
46. Ing. Milan Lechman, elektrotechnik-kybernetik
47. Ing. Juraj Stanko, strojnicky inžinier
48. Mgr. Štefan Varga, pedagóg
49. JUDr. Emil Jaňovka, právnik
50. Mgr. Milan Kačurik, manažer
51. Mgr. Martin Ninčák, pedagóg
52. Ing. Ladislav Stanko, poľnohospodársky inžinier
53. MVDr. Jozef Mitterpák, CSc, veterinárny lekár
54. JUDr. František Kaľanin, právnik
55. JUDr. Henrieta Drenková, právnička
56. MUDr. Mariana Drenková, vyd. Fecurová, lekárka
57. Mgr. Eunika Štichová, právnička
58. Mgr. Ján Pochanič, st., pedagóg
59. Mgr. Ján Pochanič, ml., pedagóg
60. Mgr. Janetta Pochaničová, vyd. Gubricová, pedagogička, katechétka
61. PhDr. František Pochanič, psychológ
62. Ing. Viera Minčáková, ekonómka
63. Ing. Michal Stanko, ekonóm
64. Mgr. Ján Stanko, pedagóg

O vzťahu k štúdiu na strednej a vysokej škole a následnej praxi som hovoril s veterinárnym lekárom MVDr. Jozefom Mitterpákom, kandidátom vied.

Ot.: Vy ste boli v Podhorodi prvým, ktorý sa vydal na cestu vzdelávania a navyše ste boli z roľníckej rodiny a v takých chlapci vždy ostávali na gazdovstve.

Odp.: Ani moji rodičia, najmä otec, neprejavovali veľkú radosť, keď im učitelia navrhovali, aby ma dali na štúdium, pretože som v ľudovej škole bol snaživý a oni zistili, že mám vlohy na ďalšie štúdium. Aj farári nahovárali otca, samozrejme, aby som išiel študovať za kňaza. Ja sám som mal záujem o cudzie jazyky, dokonca aj o diplomáciu. Najskôr som však musel ukončiť základné vzdelanie v rodnej obci. Osem tried som skončil

v roku 1941 a z vlastnej iniciatívy som začal navštevovať Ruské gymnázium v Užhorode. Prvé tri ročníky som študoval súkromne, na základe individuálneho študijného plánu, pričom prvé dva som urobil počas jednej skúšky. Aj ďalšie ročníky som striedavo študoval súkromne alebo interne, pričom v roku 1946 som rok navštevoval školu s ukrajinským vyučovacím jazykom a posledné dva ročníky už v Prešove. Tak sa stalo, že som 8-ročné gymnázium vyštudoval za šesť rokov.

V Užhorode a Prešove som mal vynikajúcich učiteľov a profesor Sokol ma odporúčal na štúdium veterinárneho lekárstva v Brne. Šiel som a neľutujem. Počas piatich rokov som poberal štipendium, pomahal som si prácou počas prázdnin, ba fakulta poskytovala študentom aj platenú prax. Spomínam si, že po 2. ročníku som sa podieľal na plnení vládneho programu Umelé osemeňovanie kobýl a očkovanie zvierat proti nákaze. V roku 1952 som štúdium ukončil obhajobou dizertačnej práce pod názvom Výroba očkovacej látky proti červienke ošípaných. Získal som titul doktora veteriny (MVDr.).

Ot.: Kadiaľ viedli vaše ďalšie kroky už ako veterinárneho lekára?

Odp.: Od roku 1952 som bol rok zástupcom krajského veterinára v Prešovskom kraji a potom som s akademikom Hovorkom budoval Helmiologický ústav SAV v Košiciach. Pracoval som v ústave až do roku 1975 a venoval sa vedeckému výskumu v oblasti parazitológie. Až do odchodu na dôchodok som pracoval v Štátnom veterinárnom ústave v Michalovciach.

Ot.: Mnohí z rodákov nevedia o tom, že ste pôsobili aj v zahraničí.

Odp.: Áno, žil som a pracoval na Kube a v Mozambiku. Prvýkrát som v roku 1966 pomáhal budovať Kubánsku akadémiu vied a jej veterinárnu časť a druhýkrát v rokoch 1970-72 som prednášal na Univerzite v Santa Clára parazitológiu. V rokoch 1985-87 som tiež ten istý predmet prednášal na Univerzite v Mozambiku na juhu Afriky.

Ot.: A ako ste študentom prednášali, v akej reči?

Odp.: Na Kube po španielsky, v Mozambiku po portugalsky. Okrem toho som v tom istom období obhájil internú vedeckú aspirantúru a získal titul kandidáta biologických vied (CSc).

Ot.: Stretli ste sa v zahraničí s niečím mimoriadnym a zvláštnym?

Odp.: V obidvoch spomínaných krajinách som okrem prednášok pomáhal liečiť zvieratá, ale aj ľudí. V tamjších klimatických a sociálnych podmienkach bol veľmi častý výskyt rôznych parazitov, a tak som zachraňoval celé stáda kôz a hovädzieho dobytku. Aj ľudia veľmi často ochoreli a lekárov nebolo. Od juhoafričanov sa mi dostalo zvláštneho ocenenia, na ktoré nemôžem zabudnúť, pretože s rukami zopätými k nebu vraveli – „tento Čech vie viac ako Boh.“ Doteraz som rád a spokojný, že som im pomohol.

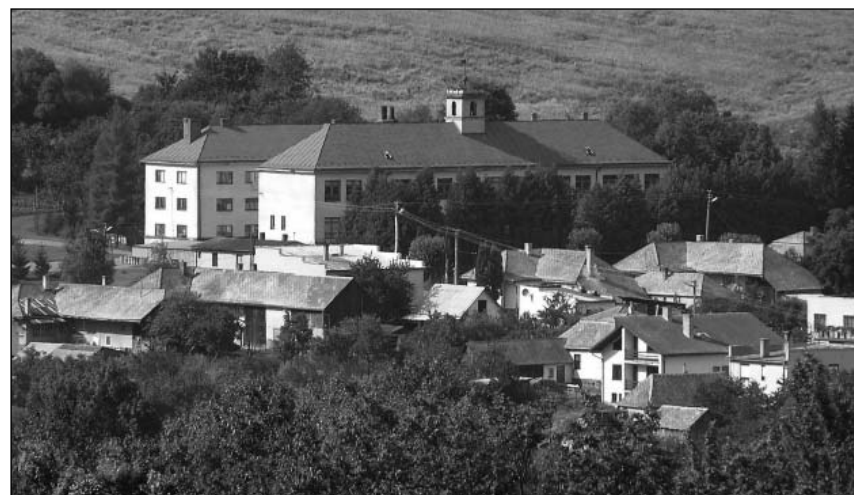
Ot.: Z analýzy vašej pracovnej činnosti vyplýva, že pri jej úspešnej realizácii ste potrebovali vedieť cudzie jazyky. Koľko vlastne reči ovládáte ?

Odp.: Okrem slovenčiny aktívne ovládam aj jazyk rusínsky, ukrajinský, ruský, český, maďarský, španielsky a portugalský. Pasívne tiež angličtinu a nemčinu. V priebehu mojej aktívnej pracovnej činnosti a aj teraz zdôrazňujem mladým ľuďom, že ak chcú dosiahnuť pracovné a spoločenské úspechy, musia vynaložiť maximálne úsilie na zvládnutie aspoň jedného akéhokoľvek svetového jazyka.

Ot.: Čo bolo základom vášho úspechu vo vzdelaní a praxi?

Odp.: Krátko by sa to dalo sformulovať takto – čiastočná pomoc rodiny, finančná pomoc štátu prostredníctvom štipendií, vlastná iniciatíva pri získavaní finančných prostriedkov, veď už ako gymnazista som organizoval odvoz páleného vápna z našej obce do Užhorodu a takto som si privyrábal a v neposlednom rade aj to, že som mohol študovať to, čo sa mi páčilo, robiť to, čo som chcel, teda VLASTNÝ ZÁUJEM a CHCENIE byť veterinárnym lekárom.

Ja už len doplním, že MVDr. Jozef Mitterpák, CSc. nielen za spomínanú prácu, ale aj za rozvoj veterinárneho lekárstva u nás doma a v zahraničí, prevzal viacero ocenení. Bolo medzi nimi aj vysoké štátne vyznamenanie Za zásluhy o výstavbu a v roku 1997 pri 50. výročí vzniku Veterinárnej univerzity v Brne prevzal jej Zlatý diplom, ako jeden z jej najúspešnejších absolventov.

*Kedysi dávno bosonohé dieťa,
sediace na medzi pri strnisku,
hútavalo,
čo tak zájst si za obzor ...
... predsa raz treba
vykročiť za obec

... lyžiari, futbalisti a ...*

O športovom dianí v obci môžeme hovoriť až od polovice 20. stor., dovtedy iba ak o neorganizovanej turistike so zberom húb a lesných plodov. Po II. svetovej vojne sa najmä chlapci aktivizovali počas zimných mesiacov a využívali svahy v okolí dediny. Lyže, samozrejme, mávali vlastnej výroby, bez špeciálneho viazania. Lyžovanie bolo náročné s pravidelným výšlapom na svah, čo trvalo niekoľkokrát dlhšie ako zjazd zo svahu.

Nadšenie chlapcov pre šport vyvrcholilo v polovici 50. rokov, keď sa začali schádzať na podvečerných hrách s loptou na lúke v Kuriji a snovať plány na založenie futbalového oddielu. Po vzniku JRD v obci, ktoré sa dobrovoľne vzdalo časti lúky a súhlasilo s vybudovaním futbalového ihriska, sa začali prípravné práce. Zanietenci okolo Jána Stanka, ktorý už bol známym futbalistom aj v Sobranciach, tam hrával ako dorastenec v r. 1954-55, začali v roku 1958 vlastnými rukami a s jednoduchým náradím kultivovať hraciu plochu. V nasledujúcom roku založili klub pod názvom SOKOL. Najprv hrávali s mužstvami z okolia, napr.: Beňatiny, Dúbravy,

Uble, neskôr bojovali o body vo IV. triede okresnej súťaže s mužstvami z obcí Sejkov, Remetské Hámre, Nižné Nemecké, Poruba pod Vihorlatom, Nižná Rybnica a i. Na zápasy cestovali futbalisti na vlečkách ťahaných koňmi, neskôr traktorom. Po dvoch rokoch postúpili do III. triedy a v posledných rokoch hrávame II. A triedu okresov Michalovce + Sobrance, najprv ako DRUŽSTEVNÍK a naposledy ako FISO Podhorod.

Na začiatku futbalovej éry nastupovalo mužstvo väčšinou v zložení: Zľava hore: Štefan Varga, Milan Karatník, Andrej Kica, Andrej Pečeňák, Ivan Džugan, Michal Šuhajda, zľava dole: Pavol Cinkanič, Ján Stanko, Michal Huňara, Michal Drenka, Andrej Maďarčík.

O organizáciu futbalového oddielu sa okrem Jána Stanka starali aj Andrej Hanusič, Vasiľ Turík, Juraj Jaňovka, Andrej Pečeňák, neskôr Ladislav Katrinec, František Jaňovka, Pavol Bartošík, Milan Maďarčík, Michal Leco, Emil Osif a ďalší. Na začiatku činnosti neboli na ihrisku šatne, a tak sa hráči prezliekali doma alebo v prednej izbe rodinného domu Jána Stanka, pričom jeho sestra Irena prala chlapcom aj dresy. Kopačky si nosili každý sám.

Na rozvoji futbalu v Podhorodi majú zásluhu nielen prví organizátori a prví hráči, ale aj ďalší, ktorí hrávali v nasledujúcich rokoch, medzi nimi napr. Juraj Barbarič, Ladislav Čarný, Juraj Šuhajda, Ján Mitterpák, Michal Labanič, Ján Cipár, Milan Dinič, Juraj Hricko, Juraj Kačurik, Juraj Koban,

František Jaňovka, Andrej Mitterpák, Martin Pečeňák, Milan a Ján Timkovci, Pavol Bartošík, Milan Leco, Ján Ivaniš, Milan Hanusič a ďalší chlapci z dediny. Okrem domácich hrávali za Podhorod aj chlapci z okolia, J. Klamár, E. Dubjak, V. Lapšanský, M. Simčík, M. Gutič, L. Lupjan, J. Lastomírsky, J. Šíp a ďalší z Inoviec, Beňatiny, Choňkoviec, Koňuša, Sobraniec, Ruského Hrabovca a iných dedín.

Materiálna stránka futbalového oddielu sa v posledných rokoch podstatne zmenila. Do činnosti oddielu vstúpil sponzor FISO, ktorý finančne a materiálne pomáha futbalistom kúpou dresov, dopravou na zápasy i vybavením šatní a pod. Súčasní organizátori futbalu v obci doplnili zostavu mužstva o ďalších kvalitnejších hráčov zo Sobraniec, Veľkých Revíšť a ďalších oddielov. Táto aktívna práca funkcionárov sa odráža aj na výsledkoch mužstva v súťaži, keď za posledné roky sa umiestňovali na popredných miestach a počas zimného obdobia s úspechom hrávali aj okresnú ligu v malom futbale, čím si predlžovali futbalovú sezónu.

V roku 1959 sme od OV ČSTV v Sobranciach dostali aj prvý stolnotenový stôl a ten bol základom pre vznik budúceho oddielu stolného tenisu. Najmä v 70. rokoch dosahovali stolní tenisti F. Jaňovka, J. Hricko, M. Hanusič, M. Varchola, J. Knap a J. Šuhajda veľmi dobré výsledky aj v krajskej súťaži.

Tretím športom, ktorí mladí ľudia v obci pestovali, bolo lyžovanie. Tomu sa pod vedením učiteľov venovali najmä žiaci základnej školy. V 2. pol. 50. rokov si chotár našej obce všimli organizátori lyžiarskych pretekov zo Sobraniec. Prvé okresné preteky žiakov a dorastencov usporiadali na svahu *Ščoub*. V 70. rokoch začali svahy využívať Zväzarm, Okresný dom pionierov a mládeže v Michalovciach aj preto, že vďaka MNV pod vedením L. Katrinca a ZDŠ s riaditeľom J. Pochaničom st. a ďalšími organizátormi postavili na svahu *Kružiki pod Borolom* dva lyžiarske vleky. Prvý v roku 1978 a druhý v r. 1980.

V roku 1976 začal OV Zväzarmu organizovať Sokolovské preteky brannej zdatnosti. Naši lyžiari dosiahli výrazné úspechy v roku 1980, keď vyhrali šesť z 13 súťažných disciplín a umiestnili sa aj na ďalších medailových miestach, pričom zo 120 štartujúcich tvorili polovicu. Na prvých miestach sa umiestnili napr.: Kačurikovci, K. Skybová, L. Katrinec ml., D. Hanusičová a ďalší.

Ešte väčší úspech dosiahli domáci lyžiari o rok, 10. januára 1981 v okresnom finále pionierskej športovej ligy v lyžovaní o Cenu Kamaráta a Cenu Lastovičky. Na pretekoch sa zúčastnilo z celého okresu Michalovce

130 žiakov a žiačok. Prvé tri miesta o Cenu Kamaráta (chlapci) obsadili J. Gubanec, L. Mikulanič, M. Havrila (žiaci ZDŠ) a poradie o Cenu Lastovičky (dievčatá) bolo nasledovné: K. Skybová, M. Surmová, A. Drobotová (tiež všetky žiačky ZDŠ Podhorod).

Túto „vítaznú športovú tradíciu“ neporušili žiaci našej školy doteraz a na mnohých súťažiach získavajú popredné umiestnenie. Na škodu rozvoja športu, najmä lyžovania, je, že dva lyžiarske vleky na Kružikoch sa „stratili v zálahe snehu“. Môžeme len predpokladať, že súčasní a budúci starostovia a poslanci v obci si dajú za cieľ skvalitniť športový život v dedine aj v iných športoch, nielen vo futbale. Chotár našej obce má výhodné podmienky napr. aj na motokros, strelecké súťaže, orientačné preteky a organizovanú turistiku. Nielen domáci, ale aj hostia, či náhodní návštevníci by mali poznať a „trasovať“ turistický chodník z Podhoroda na Morské oko a Sninský kameň. Aby nezarastol krovím. Pre zaujímavosť uvádzame, že východzia

červená značka sa nachádza na autobusovej zastávke pred ZŠ a na okraji hlavnej cesty pri Maďarskom lese. Zároveň si na tabuľke môžeme prečítať, že na Vavrovu lúku (708 m. n. m.) dôjdeme z obce za 2 hodiny, Strihovské sedlo (645 m. n. m.), za 4 hodiny a na Sninský kameň (1005 m. n. m.) trvá výšľap 6,50 hod.

Zdroje:

Prof. Ferdinand Uličný, Dejiny osídlenia Užskej župy, Prešov, 1995
Obecná kronika obce Podhorod
Školská kronika ZŠ Podhorod
Úradné dokumenty Obecného úradu v Podhorodi
Schematismus Gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove, 2005
Prameň, mesačník Michalovskej pravoslávnej eparchie, r. 2, č. 8, 2004
Štefan Melicherčík-Jerguš, V zrkadle spomienok, Sobrance, 2000
Mikroregión BOROLO, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mikroregiónu v rokoch 2004-2014, Reg. rozv. ag. Humenné, 2004
Denník SME, r. 13, č. 66, 21. 3. 2005
Spomienky rodákov
Autorov samostatný prieskum vysokoškolskej vzdelanosti v obci

NEPREDVÍDANÉ UDALOSTI

... zákruty ľudských osudov ...

Koncom októbra v roku 1947 sa do obce vrátil Andrej Mihaľo. Ako príslušníka maďarskej armády ho pred koncom 2. svetovej vojny zajali sovietske vojská a odvliekli na nútené práce do Ruska.

Počas tanečnej zábavy v Ruskej Bystrej zastrelil z pištole Juraj Mihaľo mládenca Michala Čižmára. Oboja boli z našej obce. Michal zomrel, Juraj bol vo väzbe. Táto tragédia sa stala 22. mája 1951.

V roku 1952, len tri roky po tom, čo do obce začal jazdiť autobusový spoj na trati Sobrance-Podhorod, došlo k tragickej nehode v rodine Močkošovej. Ich dcéra Marta pri prebiehaní cez cestu vbehla priamo pod kolesá autobusu. Vodič zrážke nemohol zabrániť.

Bez udania dôvodu musel v roku 1952 Ján Labanič narukovať do vojenského útvaru PTP/pracovno-technický prápor/ a pracoval dva roky v uhoľnej bani ČSA v Karvinej. Dva roky si v PTP pri prácach v stavebníctve odslúžil, tiež bez udania dôvodu, aj Ján Mihaľo.

V roku 1955 máloletý Ján Kaľanin prestrelil brokovnicou pravé ramię 13-ročného Štefanovi Vargovi. Nehoda sa stala na salaši JRD. Pušku nechal v kúte chatky bača Pavol Drenka. Po operácii raneného v OÚNZ v Michalovciach sa lekárom podarilo ruku zachrániť.

Pri vychádzaní s traktorom z hospodárskeho dvora JRD, ktorý bol na mieste dnešného kultúrneho domu, vodič Ján Čižmár nezvládol riadenie, prešiel cez cestu a vošiel do potoka. Traktor sa prevrátil a on zahynul na mieste nehody. Stalo sa to 16. 9. 1963. Zanechal manželku a 5 detí.

Dňa 24. júna 1974 došlo k mimoriadne veľkej prietři mračen a nebyvalej povodni. Obidva potoky tečúce cez obec sa tak naplnili, že voda zaplavila obec až po dom Andreja Mitterpáka a zaliala záhrady a polia na východ od hlavnej cesty. Okrem materiálnych škôd spôsobila smrť Slavomíra Drenku, 3-ročného chlapca. Strhla ho na ceste pri dnešnom Dome smútku.

Najväčšia tragická udalosť spojená s požiarom sa stala 30. 1. 1987. Okolo 8.00 hodiny odišla manželka Miroslava Pečeňaka a matka 4-ročnej Marcelky a 2-ročného Miroslava do obchodu nakúpiť. Deti ostali doma

a pravdepodobne od topného telesa začal dom horieť. Obidve deti sa pri požiari udusili a dom zhorel.

Na vlastnom osobnom vozidle pri obci Trhovište havarovala 23. decembra 1988 Elvíra Pečeňaková. Spolu s ňou zomreli otec Michal Pečeňak a jej dcéra Michaela. Všetci cestovali z Košíc k matke Irene na Vianoce.

Občan našej obce Štefan Kanaloš, ktorý dlhé roky pracoval ako vodič autobusu ČSAD v Sobrance, mal v roku 1990 tragickú dopravnú nehodu. Pred Tibavou narazil vlastným osobným automobíkom do kamiónu. Manželka utrpela zranenia a on sám na mieste zomrel.

Piaty občania našej obce a jedna občianka z Čiech neprežili dopravnú nehodu motorového vozidla Škoda pri Lubochni. Počas návratu z Moravy Jozef Kanaloš, otec, Jozef Kanaloš, syn, Kvetoslava Kanalošová, manželka syna a ich deti Dagmarka a Daniel a manželkina sestra v roku 1992 havarovali. Pri nehode sa auto vznietilo a všetci uhoreli.

V roku 1999 utrpel smrteľný pracovný úraz Ladislav Pochanič, traktorista JRD Vinohrady Choňkovce. Pri oprave pluhu zaveseného na hydraulike traktora sa pluh uvoľnil a pritlačil ho k zemi. Lekár konštatoval smrť udusením a nemohol mu už pomôcť. Po 35-ročnom Ladislavovi ostali manželka, dve dcéry, syn, ktorý sa narodil po jeho smrti a matka.

*Nebo nevidieť.
Mraky na východe i západe,
na juhu i na severe.
Od obzoru po obzor.*

Zdroje:
Obecná kronika
Spomienky rodákov

NA PRECHÁDZKE PO CHOTÁRI

... lesy, polia, lúky, stránne ...

Bolo to v roku 2000 a do redakcie Slovenského rozhlasu, kde som vtedy pracoval, ma prišiel navštíviť môj spolužiak zo základnej školy, syn pravoslávneho farára, Ivan Džugan. Nevideli sme sa vyše 30 rokov, a tak sme si po toľkých rokoch mali čo povedať. Rozprávali sme sa o všetom, samozrejme, najviac o našej obci. Spomienkami sme blúdili aj po podhorodskom chotári pri pohľade z Hradného vrchu.

Pozývam aj vás na pomyselnú obchôdzku.

- Naľivo od nas vydno cintar na Mihalikovom a za nym Ščoub. Tam zme sa dakoly ližovali. Ale aj na Hořbi a Skybovuj jami. A za jarkom, v Kuriji zme zas hrali fodbal.

- A na šerešni zme chodili znaješ de ?

- Tam, de tepeř stojať mařtalňi družstva a na konvalinki do Borola, tam pod skalu, řo ju až vodty vydno.

- A pamjatař jak u Dorořovum stodnyku byv velykij kameň a z ňoho tekla voda?

- Pravdaže pamjatam. Kolo ňoho zme chodyli, keď zme na lukach pasli kozy a korovy.

- A na Lysuj jez byv?

- Byv, bo vodtam bylo najľpře vydno až na Maďary. A z bereha zme sa chovzali, bo u ľisi byv iře sňich a dolov u Maďarskum ľisi zme zbyrali kozodriř, konopelki a fijalki.

A potom sme s Ivanom Džuganom putovali po ďalšej časti chotára.

- Hoři Dubovou zme honyli chudobu a tam sa pasli aj koňi. U Solotvi-
noch bylo duže řumňi, bo to byla luka a na ňuj mnoho kořřu. Jag diti zme sa mali de baviti a chovati. Na Mlaku zme nemohly chudobu puřřati, bo tam mali gazdove luki, a tak zme ju perehaňali řerez jaroek na Puddiřkovej, de sa pasla až do poludňa. A poobidi zme zař hňali na druhij buk řerez Kařuriky až na Matovoj.

- Ale ľude z vyřňoho kuňća sela pasli korovy Vyře kryža, na řertežu abo u Bozovuj. Druhi hňali do Luhu, na Maľovoj, abo až pod Horki, tam de dotepeř choďať zbyrati gryby.

- A vydiš tudy poľa Vyše Jaňovki?

- Ta pravda, tam suť Dovhi storonki, napravo Laššik, Posošok, Poľanki, Tabla, Horb a vydno až pod Dil, de dakoly chodyli chlopi sino kositi.

- A my byli na vileti až na Sokolovcu a pod nym zme pekly solonynu. Tam votki teše dobra voda tepeť do vodovodu u cilum seli.

Naša krátka prehliadka chotára sa napokon pretiahla na niekoľko hodín, lebo spomínaniu nebolo konca kraja. Mój spolužiak Ivan Džugan chcel ešte navštíviť niektoré časti osobne. Zišli sme preto z Hradného vrchu a aspoň na chvíľu pobudol pri Kapusťankoch Vyše kryža, kde kedysi boli cirkevné majetky. Potom navštívil cintorín na Mihalikovum a zaspomínal si na ľudí, ktorých poznal. A mnohých veľmi dobre. V Podhorodi totiž prežil takmer 15 rokov a s viacerými sa zblížil, napriek tomu, že pochádzal zo Sukova pri Medzilaborciach.

Vzhľadom na to, že sme s Ivanom Džuganom nenavštívili všetky miesta, niektoré ďalšie z nášho chotára uvediem:

Rubanovoj, Andróvoj, Zapšata, Piťuv jarok, Kemeťuv, Pasiki, Malý a Velyki kolibišša, Meži potoki, Za pšulnovoj, Kostiki, Lazy, Klyny, Skaloški, Ivanova luka, Velyka kadna, Pelnicka luka, Maloj a Velykoj hališovoj, Semivanuv kut, Nad kadnou, Za kamenkami, Mlaka, Šeruv pysok, Švindľova zakutina, Perdova dolina, Labaššat luka, Huňad bereh, Dolinki, Brod, Jutkova dolina, Maďaršina dolina, Pečeňakova dolina, Tanča, Markadlaz, Gali pole, Vavrova . . .

Touto exkurziou, čiastočným opisom niektorých chotárných častí a prehľadom jeho miest som sa snažil priblížiť vám miesta, po ktorých chodili naši predkovia, na ktorých ťažili drevo, kosili lúky, pestovali plodiny a zväžali úrodu a na ktorých sme rástli aj my. Tie miesta ostanú v Podhorodi naveky. Aspoň v to dúfam a verím.

V Podhorodi, tak ako aj v iných obciach, sa medzi obyvateľmi používali, okrem mien zapísaných v matrike či občianskom preukaze, aj rôzne prímienia. Vývoj týchto prímiení v našej obci by sme mohli rozdeliť do troch základných skupín.

V prvej sú prímienia odvodené od remesla, resp. pracovného zaradenia hlavy rodiny. Preto sa u nás zvyklo vravieť rodine kováča Močkoša najčastejšie – rodina Kovalova, alebo synovi Júliusovi – Ďula Kovaluv, jeho manželke Zuža Kovalova. Potomkom v rodine Stankovcov, otec Ján bol cestárom, sme vraveli Janko Dražnikuv, Erina Dražnikova. Tej sme vymenili aj samohlásky Irena na Erina. Rovnako sme dcére nášho známeho stolára Kriváka prisúdili Erina Stolarova.

Druhú skupinu takýchto „privátnych mien“ tvoria odvodeniny od krstných mien, priezvisk manželov, alebo zachovanie rodných mien aj po výdaji. V dedine preto Anne Pečeňakovej hovoríme Haňa Štefanova (manžel Štefan Pečeňak), Maňa Pištova (manžel Štefan, po maď. Pišta), Jyla Capkova (rodné Capová, manžel Ogurčak), Zuža Kobanová (rodné meno, vyd. Jaňovková), Pavlina Stanková (rodné, vyd. Kačuriková) a iné.

Tretiu skupinu „pseudonýmov“ tvoria prezývky. V Podhorodi sme Jánovi Maďarčíkovi, aj jeho súrodencom, vraveli Paleta, Andrejovi Čižmárovovi – Andrij Kerlehanin a pod. Boli však aj mená, ktoré sme si vytvárali skrátením, napr. Poľakova – Poľaška, Hudáková – Hudaška, Drenková – Drenkuľa, Kočanová – Kočanka, Drobotová – Drobotka, Skybová – Skybaňa, Turíková – Turiška a iné.

Svoje miesto v živote našich predkov (i nás) mali zvieratá.

Najviac sme si vážili kravy a kone. Preto uvediem aj najčastejšie mená. Kravy mávali takéto mená: Lysa, Malýna, Jahoda, Cifra, Cinda, Krasuľa, Žofa, Margita, Ružena, Hermína, Princa, Mandula, Krasa, Risuľa, Taršuľa. Na kone volali gazdovia takto: Šarga, Irma, Cigaň, Piťo, Šoni, Vilma, Rigo. Jednotlivé dni v týždni sme pomenovali týmito výrazmi : Pondelok – ponedilok, utorok - utorok, streda - sereda, štvrtok - šetveť, piatok - piatnica, sobota - subota, nedeľa - nedíľa.

*Okuzľujúca chvíľa,
keď odchádza noc
a deň sa ešte nezarumenil
nad obzorom*

Zdroje :
rozprávanie rodákov

PODHOROĎSKÍ RICHTÁRI A RIADITELIA ŠKOLY

... naše starosti na ich hlavách ...

Známi richtári, predsedovia MNV a starostovia obce od 30. rokov 20. storočia:

Ján Krajník, Michal Lechman st., Juraj Jaňovka, Andrej Pečeňak, Michal Lechman ml., Ján Šuhajda, Ladislav Katrinec, Milan Maďarčík, PhDr. Ladislav Mitterpák, Emil Osif

Známi riaditelia základnej (ľudovej) školy od 30. rokov 20. storočia:

Štefan Melicherčík-Jerguš, Jozef Jajcaj, Ján Ondo, Ladislav Gonda, Michal Pavlišin, Jozef Pikula, Karol Sokologorský, Vasil Franko, Andrej Tovt, Ján Bakoš, Juraj Lukša, Ján Petro, Ján Pochanič, Anna Balážová, Mária Marcinová, Emília Skybová

*Neobzeraj sa,
lebo to nemá zmysel.
Pretože všetko čo ostalo za tebou
nesieš aj naďalej v sebe,
všetko čo ostalo za tebou
je v tebe*

Zdroje:

Obecná kronika obce Podhorod'
Školská kronika ZŠ v Podhororodi

STARÉ ZRKADLO A NOVÉ CESTY

... premeny 21. veku ...

Napriek každodennej všednosti, ktorá v človeku pretrváva vďaka dlhodobému pobytu v rovnakom prostredí, chcem vašu pozornosť upriamiť na drobnosti v živote našich predkov, nás a našich potomkov.

Stretol som sa už s niekoľkými ľuďmi, ktorí vsadili Podhorod' do rozprávkovej krajiny. Priam básnicky sa vyjadrovali o rozľahlých kopcoch, ktoré objímajú našu dedinu zo všetkých strán. A keby si pritom predstavili toto údolie v rokoch dávnych, určite by spievali ódy. Naši dávni predkovia sa totiž usadili v dolinke uprostred bukových lesov, aby si vyklčovali prostredie na bývanie. Nemusíme cestovať ani do ďalekej minulosti, ale len zopár rokov spiatky a zistíme, že do našej obce nevedla poriadna cesta. Napokon, prečo aj?

Podhorod' neležal a ani neleží na obchodnej ceste, ako napríklad Košice či Michalovce. Odľahlé miesto medzi horami určovalo aj postoj moci k obci. Kto si dnes z pamätníkov spomenie na cestu do Choňkoviec, keď kone ťahajúce rebrinák museli obchádzať výmole na poľnej ceste? Kto si zo starších Podhorodčanov spomenie na pešiu túru rovnakým smerom po lesnom chodníku popri ceste? Áno, aj cesta plná jám, výmoľov, ušľapaný chodník, hustý les bohatý na drevo a požíveň, ich prinútili ostať tu a premieňať túto krajinku. Oni svojou drinou zmenili krajinu na úzke jazýčky polí, na lúky a pastviny a my sme po nich zdedili dedinu, ktorú nám mnohí dnes závidia. A majú prečo!

V našich domoch už nemávame otvorené ohniská, na ktorých varíme, ako ľudia kedysi. Už nemávame komíny pletené z dvoj-trojcentimetrov hrubých štiepených lieskových palíc a vymastených pritom blatom. Ak už máme otvorené ohnisko, tak je to kozub s bezpečným komínom.

Dnes už nemáme petrolejovú lampu zavesenú uprostred izby na veľkom zakrivenom klinci, ktorý bol zatĺčený do hrubého priečneho trámu. A prečo by aj? Dnes je svet osvetlený inakším svetlom. Aj u nás.

Mnohým z vás však ostali v pamäti spomienky. Za všetky aspoň dve. Aj vám chutila slanina s tmavým, doma pečeným chlebom? A chutilo vám aj kyslé kravské mlieko, ktoré občerstvovalo viac ako všetky nápoje dneška? Ak áno, spomínajte. A odložte si ich do najspodnejšej zásuvky ...

Prosím, prepáčte, budem teraz trochu osobný. Moja manželka dostala pred rokmi umiestnenku. Po skončení školy mala ísť učiť do Podhorodá. Nikdy o takej dedinke nepočula, ba ani na mape ju nenašla. Ale išla, lebo tak bolo napísané v dekréte. Prišla a začala plakať. Habura, v ktorej sa narodila, bola v 50. rokoch minulého storočia vyspelou a vybudovanou dedinou s asfaltovou cestou, chodníkmi, elektrickým prúdom v celej obci... V Podhorodi nič také nenašla a plakala niekoľko týždňov. V žiali spomínala na rodnú obec. Po čase prestala. A dnes? Habura ostala prešľapovať na jednom mieste a Podhorod' kráčal dopredu. Do svojho rodiska sa občas vracia, veď má na cintoríne rodičov. Na Podhorod' však nedá dopustiť a stal sa jej druhým domovom.

Tento príklad som uviedol najmä preto, aby boli zreteľnejšie cesty, po ktorých sme kráčali. Jednotlivé obdobia vo vývoji našej obce mali svoje priority. Najmä po druhej svetovej vojne. Zaostalú a medzi horami učupenú dedinku bolo potrebné premeniť na životaschopnú obec, aspoň so základnými prostriedkami pre pokojný život jej obyvateľov. Aj preto richtári, predsedovia MNV a dnes starostovia si kládli ciele, ktoré spolu s občanmi potom aj plnili. Vďaka tejto symbióze a po splnení úloh volebných programov máme „domiská“, moderne vybavenú školu, zdravotnícke zariadenie, kultúrny dom, verejný vodovod a v neposlednom rade aj vzhľadný cintorín, dom smútku, predajne potravín, poštu ...

*Rekonštruovaný dom Jána Stanka
s úhľadne upravenou prezáhradkou a dvorom.*

Je ešte všeličo inšie, čo by sme mohli uvidieť v zrkadle spomienok. Vráťme sa však z minulosti do dnešných dní a venujme sa rokom budúcim.

Obecné zastupiteľstvo so starostom Emilom Osifom hľadalo budúcnosť našej obce v prijatí Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Ten spočíva v regionálnej činnosti okolitých obcí, aby spoločne mohli čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov Európskej únie. To bol podstatný dôvod pre vznik Mikroregiónu BOROLO, v ktorom je združených 10 obcí (Baškovce, Beňatina, Hlivišťa, Choňkovce, Inovce, Koňuš, Podhorod', Ruská Bystrá, Ruskovce a Ruský Hrabovec).

Víziou mikroregiónu je vytvoriť vhodné podmienky pre plnohodnotný život nielen súčasnej generácie obyvateľov jednotlivých obcí, ale pre budúce generácie zvyšovať kvalitu života s využitím prírodných, kultúrnych, historických a ľudských zdrojov, pri zachovaní dedičstva predchádzajúcich generácií.

Program na roky 2004-2014 vypracovala Regionálna rozvojová agentúra v Humennom a schválila Rada mikroregiónu BOROLO v roku 2004. Strategické zámery v našej obci sú, rovnako aj v iných, zamerané na:

1. investície do infraštruktúry a občianskej vybavenosti,
2. zvýšenie kvality spoločenského života a podnikania,
3. skvalitnenie životného prostredia,
4. rozvoj cestovného ruchu a rozšírenie ponuky služieb.

Na základe týchto zámerov - investície do infraštruktúry a občianskej vybavenosti - má naša obec snahu:

- zabezpečiť výstavbu obecnej kanalizácie a ČOV a jej napojenie na zberač v Sobranciach,
- rekonštrukciu a dokončenie verejného vodovodu,
- dokončenie Domu smútku a celkovú úpravu miestneho cintorína,
- vybudovanie vodnej nádrže na požiarne účely s možnosťou jej rekreačného využitia,
- urobiť rekonštrukciu obecných komunikácií, chodníkov a parkovísk,
- zabezpečiť rekonštrukciu Základnej školy vrátane interiéru s multifunkčným vybavením,
- pripraviť rekonštrukciu autobusových zastávok a obecného rozhlasu,
- vybudovať hasičskú zbrojnicu,
- zlepšiť televízny signál a zriadiť kábelovú televíziu.

V druhej časti - zvýšenie kvality spoločenského života a podnikania - má obec zámer:

- vytvoriť počítačové a informačné centrum,
- naďalej organizovať folklórny festival,
- podporovať rozvoj podnikania v drevovýrobe a poľnohospodárskej výrobe s využitím miestnych zdrojov, ako napr.: chov kôz, hydiny, dobytky, oviec a i.
- podporovať podnikanie v agroturistike,
- zabezpečiť sociálnu starostlivosť o starších ľudí.

V oblasti skvalitnenia životného prostredia a bezpečnosti sa v našej obci upriamime na nasledujúce úlohy:

- zabezpečiť separovaný zber TKO a jeho zhodnotenie,
- vybudovať verejné kompostovisko a oddychovú zónu.

Štvrtá časť Programu mikroregiónu BOROLO so zameraním na služby a cestovný ruch dáva predpoklady na zveľadenie našej dediny a jej prienik do povedomia širokej verejnosti. Preto máme záujem :

- rekonštruovať priestory pre Obecné centrum služieb,
- vybudovať turistické, cykloturistické a náučné trasy,
- vybudovať prírodný amfiteáter za kultúrnym domom,
- zabezpečiť výstavbu lyžiarskych vlekov, ubytovacích, stravovacích a hygienických zariadení.

Obecné zastupiteľstvo sa bude pre splnenie týchto úloh v rámci mikroregiónu BOROLO v priebehu rokov uchádzať o finančné zdroje z fondov EÚ, štátnych fondov a dotácií, komerčných bánk, štátnych podporných fondov a zdrojov regionálnej samosprávy. V neposlednom rade využije miestne zdroje, najmä pracovnú silu.

Regionálna rozvojová agentúra v Humennom v načrtnutom Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja mikroregiónu BOROLO na roky 2004-2014, okrem iného, uvádza, že „k najsilnejším stránkam mikroregiónu patria pracovití ľudia, bohaté lesy, pôda, vzácne historické a prírodné kvality územia, príťažlivé, zdravé a tiché prostredie.“

PS: Ak zoberieme do úvahy stáročný vývoj našej obce, treba dať za pravdu tejto citácii a pokúsiť sa naplniť programové zámery pre budúcnosť potomkov dnešných Podhorodčanov.

*Z ďalekých krajín
prinášam
plné vrecká vôní,
Z ďalekých krajín
prinášam srdce
a kladiem ho na trávu*

Zdroje:

Mikroregión BOROLO, Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Podhorod' na roky 2004-2014

AJ VTÁČIK RAZ VYLETÍ Z HNIEZDA

... naše rodisko očami detí ...

Každý z nás na našej matičke Zemi prišiel na svet na určitom mieste.

Každý z nás považuje isté miesto za svoj domov a pritom to nemusí byť to prvotné, na ktorom otvoril oči a uzrel tvár svojej matky. Človek je ako vtáča. Narodí sa, lieta a lieta po niekoľko liet a raz odletí. Niektoré vtáčatá od-

lietajú a prilietávajú. A tak je to aj s nami. Niektorí sme si vytvorili nové hniezda, v ktorých sa cítime dobre, lebo sú pre nás domovom, niektorí naopak, cítime sa v nich dobre, ale myslíme často na rodný domov. Aj takéto myšlienky som precíťoval, keď som poprosil niekoľkých najmladších Podhorodčanov o krátke slohové práce vzťahujúce sa k nášmu rodisku. Môžete si ich prečítať, lebo majú v sebe skrytý vzťah vtáčika, ktorý ešte prebýva v rodičovskom hniezde.

Boli tu staré domy a aj život bol chudobnejší ako je dnes, rozprávali mi starí rodičia. Aby ľudia mali ako prežiť, chovali dobytok. Mali z neho úžitok, mlieko, maslo či mäso. Na poliach pracovali ručne, bez strojov. Muži chodili kosiť lúky a navzájom si pomáhali. Až potom vzniklo družstvo a ručnú prácu nahradili stroje.

(Jaroslav Barbarič, 6. ročník)

Neviem, čo je to petrolejka, a preto som sa na to spýtala starej mamy. - Petrolejka, odpovedala mi babička, sa delí na lampu a lampáš. Lampa sa používala na večerné osvetlenie v dome. Ľudia pri nej trávil večerné časy. Varili, priadli, alebo si spievali. Deti pri petrolejkách sa aj učili. Lampáš sa používal na vonkajšie osvetlenie v nočných hodinách. Ľudia si ním svietili pri kŕmení dobytka, alebo keď navštevovali susedov či príbuzných. Petrolejky používali naši ľudia veľmi dlho, lebo elektrina bola v Podhorodi zavedená až v roku 1960. Naše domácnosti sa postupom času modernizovali a modernizujú dodnes, vysvetlila mi moja stará mama.

(Zuzana Pochaničová, 8. ročník)

Keď sme raz v nedeľu popoludní sedeli pod čerešňou, moja stará mať

mi rozprávala o vojne, ktorá postihla aj našu dedinu.

- Vieš, Janka, keď som bola s rodinou doma, zrazu sa ozval buchot na dvere a do izby vošli cudzí ľudia v uniformách. Hneď nám bolo jasné, že sú to tí, ktorých sme najmenej čakali. Boli to Nemci. Keď vošli do domu, boli zničení a bolo nám ich aj ľuto. Žiadali od nás jedlo. Najprv sme sa všetci zľakli, lebo sme im nerozumeli. Keď o chvíľu vyšli von na dvor, tak nám vzali sliepky a odišli nevedno kam. Ja i moja rodina sme sa potom niekoľko dní ukrývali v pivniciach. Vôkol nás boli míny, zloba a nepokoje, povedala moja babka. Takúto situáciu by som nechcela zažiť na vlastnej koži. Ten pocit úzkosti, chladu, hladu a bojzlivosti.

(Jana Fedáková, 9. ročník)

Ročné obdobia v našej obci. Jar je v našej obci najpremenlivejším ročným obdobím. Prší, dokonca aj sneží a potom zase svieti slnko. Leto je úplne iné. Počasie býva stále s primeranými teplotami, najmä počas letných prázdnin, čo využívajú predovšetkým deti. Zato v jeseni je zase dosť vody a spolu so starosťami pri zbere úrody sa ľudia tešia na prekrásny obrázok. Jeseň je totiž z ročných období v našej obci najfarebnejšia, pretože v okolí dediny sú lesy plné najrozličnejších stromov a tie hýria rôznymi farbami. A zima? U nás je vari najpokojejšia, aspoň pre ľudí. Občas napadne záľaha snehu a deti z okolitých dedín nemôžu prísť do školy.

(Juraj Senič, 9. ročník)

Občania zveľadujú svoje príbytky. Naša dedina sa každým rokom mení. Je krajšia. Napriek tomu, že je tu veľká nezamestnanosť a mladí ľudia sa z dediny sťahujú za prácou do väčších miest, tí, čo tu ostali, sa snažia udržať úroveň bývania, ba ju aj vylepšiť. Okrem Domu smútku tu za posledné roky žiadna nová stavba nepribudla, no pár domov si ľudia zrekonštruovali a teraz vyzerajú ako nové. Starajú sa aj o okolie domov. Zeleninové záhradky spred domov vymizli a nahradili ich trávnikmi a skalkami, čo vyzerá oveľa lepšie. Okná a balkóny zdobia muškáty. Žijeme v prekrásnom prostredí obklopení zeleňou a naša dedina doňho výborne zapadá.

(Eva Katrincová, 8. ročník)

Keď raz odídem z domu, určite sa po rokoch vrátim! Prečo? Lebo tu bude žiť moja rodina, bude tu stať dom, v ktorom som rástla. Domov ma budú ťahať spomienky. Spomienky na detské hry, naháňačky, skrývačky a všetko prežité s kamarátkami. A kde som vlastne rástla? V Podhorodi.

Malej a krásnej dedinke. Naša obec je ako čarovný svet, do ktorého vstúpime a naraz sa pred nami objavia krásne lesy, lúky, pohoria a aj zrúcaniny starého hradu. Keď vyslovím slovo Podhorod', hneď mi príde na um STUDNÍČKA. A prečo práve studnička? Preto, lebo je čistá ako Podhorod'.

(Marta Melníková, 5. ročník)

Prečo sa raz chcem vrátiť do svojej dediny? „Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať. Skryjú tvoju tvár uplakanú od slz.“ Čo znamená domov pre vás?

- Pre mňa znamená miesto, kde sa vždy rada vraciam. Sú to ruky mojich rodičov, ktoré ma vždy rady privítajú, miesto, kde ma čaká niekto blízky ... Aj preto by som sa chcela po čase vrátiť do mojej rodnej obce, do Podhoroda. Je to dedina, v ktorej som vyrastala a hoci má len málo obyvateľov, ľudia tu vytvárajú dobrú spoločnosť. Hlavne mládež má vždy veľa zážitkov. Veľmi sa mi páči aj okolie, príroda a čistý vzduch. Mne sa na našej obci páči vlastne všetko. Nevieť to možno teraz krásne opísať, ale jedno viem určite. Raz sa tu vrátim!

(Kamila Čižmárová, 9. ročník)

Ďakujem učiteľkám Mgr. Emílii Drahňovskej a Mgr. Martine Skybovej za výber žiakov z našej Základnej školy, čím prispeli k obohateniu obsahu publikácie.

Do kapitoly „o vtáčikoch, ich hniezdení a lietaní po svete“ som zaradil aj neobyčajný postoj k životu jedného z mladých Podhorodčanov, Matúša Hojka, syna Evy a Dušana Hojkovcov.

Do dejín našej obce sa vo vlnajšom roku zapísal neobyčajným spôsobom. Tento, ešte len 21-ročný, profesionálny vojak zo Ženíjného práporu v Michalovciach sa dobrovoľne prihlásil do IV. etapy vojenskej misie Iracká sloboda. Cieľom vojakov v Iraku bolo vyhľadávať a zneškodniť vojenskú muníciu, najmä míny, granáty, zapalovače a iné výbušniny. Matúš pracoval v Iraku na vojenských základňach asi 200 km od Bagdadu od 24. februára do 6. septembra 2005. Domov sa vrátil s viacerými oceneniami a vyznamenaniami. Najcennejšie sú: „OCENENIE slobodníkovi Matúšovi Hojkovi pri príležitosti ukončenia úloh v operácii Iracká sloboda za vykonanú prácu a vzornú reprezentáciu Ozbrojených síl SR v zahraničí, profesionálny prístup počas účasti na likvidácii 350 ton nebezpečnej munície z plochy milión 142 tisíc 400 metrov štvorcových a účasťou v 94-och operáciách v teréne.“ Slovenskú verziu Ocenenia podpísal pplk. Ing. Daniel Zemko, veliteľ Slovenského kontingentu a v anglickom jazyku podpísal Ocenenie s uznaním veliteľ divízie, do ktorej patrili aj Slováci, poľský generál Piotr Czerwiński. Okrem toho dostal Matúš aj odporúčania za kandidáta na pomocného pyrotechnika a dve medaily – jednou ho vyznamenali v Iraku pri odchode a druhou na Slovensku po príchode.

Na okraj pôsobenia v Iraku, v čase každodenných sporov medzi odporcami a zástancami nových pomerov, pri ktorých prichádzali o život desiatky, ba aj stovky často nevinných ľudí, Matúš Hojko poznamenal:

„Bola to veľmi náročná práca. Do vyhľadávacieho priestoru sme nastupovali o 6-tej hodine ráno. Muníciu sme hľadali a zneškodňovali do 12-tej hodiny na obed. Popoludní sme už mali voľno. Pracovali sme počas veľkých horúčav, ktoré aj v tieni dosahovali 60 stupňov Celzia. Mali sme pritom na sebe 50 kg záťaž (20 kg výzbroj a 30 kg väzbu nepriestrelnú vestu). Voľný čas sme vyplňali najčastejšie v telocvični, posilňovni, kine alebo pri počítačoch. V polovici misie sme mali dvojtyždňovú dovolenku pri mori v Kuvajte.“

Pri rozhovore s Matúšom som vyzdvihol jeho statnú postavu a on k tomu skromne dodal: - Pred Irakom som vážil 115 kg, teraz po návrate pri výške 185 cm mám 85 kilogramov, pričom stravovanie vojakov i pitný režim boli zabezpečené. Denne sme vypili aj po päť až šesť litrov vody, dodal k irackému pobytu.

Azda najväčšiu radosť z jeho návratu do rodnej dediny mali rodičia.

Napriek tomu, že boli počas polroka v pravidelnom telefonickom spojení, „vidieť syna na vlastné oči, a pritom zdravého, sa nedá ani popísať,“ so žiariacimi očami upretými na syna vyriekla Matúšova mama Eva Hojková.

Po návrate k rodičom, príbuzným a priateľom, ktorým podrobnejšie rozprával o svojom pobyte v Iraku, nastúpil na pôvodné pracovisko v Michalovciach už 12. septembra 2005. Taký je zákon a povinnosť profesionálneho vojaka. A Matúš Hojko profesionálom je!

*Napriek všetkému -
vrátim sa!
Možno ako vietor ...
ako dážď ...
ako prach ...
ako zožltnutý lístok ...
ako snehová vločka ...
ako lupienok čerešne
na krídlach jari
a možno ako vták,
pretože vtáci
sú plní návratov.*

Zdroje :
Slohové práce žiakov ZŠ
Rozhovor autora s Matúšom Hojkom

KRÁJANIE ČASU

... vôňa domova a naše korene ...

Moji rodáci, aj Vy, ktorí ste sa do obce prižehnali, aj Vy, ktoré ste si v našej obci našli manželov, aj Vy, ktorí ste sa do našej obce pristahovali, aj Vy, náhodní čitatelia!

Všetkým Vám patrí nevelké obzretie sa do minulosti našej dediny, nášho rodiska i pohľad na dnešné dni .

Charakter našej obce determinuje poloha – hory, vršky, úžlabiny, lesy a medzi nimi zelenajúce sa pastviny a polia.

Jar vždy v našom chotári dýchala vôňou nového života a leto jej pridávalo nezmazateľnú a nezabudnuteľnú chuť chleba. Pravý a roduverný Podhorodčan nikdy nemôže zabudnúť – hoc by bol na ktoromkoľvek kúsku sveta – na závan prírodnej a premiešanej vôňe ľudského potu, konskej sily, kravskej poslušnosti, lúčnej trávy a sena, zožatých klasov a upečeného chleba z nových zŕn. Nemôže opomenúť ani očarujúcu paletu farieb stromov počas jesene, lebo takú dokáže namiešať len príroda sama a navyše si nemôže nespomenúť na pach hlíny počas zberu zemiakov, repy či vôňu ovocia v sadoch. A zimy? Tie bývali čarokrásne biele so zálahami snehu, zvoncami konských záprahov ťahajúcich sane, s mrazivými dňami a treskúcimi nocami.

To všetko vyvoláva v spomienkach, predovšetkým staršej a strednej generácie Podhorodčanov, chvenie jemných strún spolupatričnosti, vibrácie reminiscencií na rodný kraj, na domov, detstvo a mladosť, na upracované a vráskavé tváre rodičov a starkých, ktorí nás so slzami v očiach vypravádzali do sveta, čakajúc, kedy sa znova vrátíme na rodnú postáť.

Mnohí sme tak urobili, mnohí sme ostali v diaľavách, v novom domove. Nech je tak či inak, v našom vnútri máme všetci vpísané, že sme uzreli svetlo tohto sveta tu, medzi horami, vrškami, v doline, v nevelkej vieske, ktorá reliéfné a v našich pocitoch predovšetkým, patrí medzi najkrajšie kotvy nášho života.

Ja sám som tu od narodenia prežil zopár rokov, aby som sa po potulkách svetom znova vrátil medzi Vás. Nenašiel som však už mnohých mojich priateľov, spolužiakov, známych, rodákov. Našiel som však svoj domov. Dnes, keď stojím či sedím na dvore pod statnou jedľou a cítim jej vôňu,

dívajúc sa na staručký vlašský orech, ktorý má viac rokov ako ja, uvažujem nad vzťahmi, pocitmi a prejavmi ľudského života. Orech mi zanechal môj otec. Zasadil ho predtým ako od nás odišiel do nenávratna, lebo nám ho vzala vojna. A pri tomto pohľade cítim, priam v nohách nielen v duši, že tu sú moje rodné korene.

Vraciam sa do prvých školských liet, keď ma aj na príhovor pani učiteľky Margity Mitterpákovovej vzal pán riaditeľ Jozef Pikula do prvého ročníka, hoci som mal ešte len päť rokov. Spomínam aj na to, ako ma počas prestávok trápil známym úslovím „a tie vrabce z toho trnia štrnk - brnk do trnia,“ ale aj na pravidelné podávania mlieka a rybieho tuku, aby sme ako deti boli zdravšie.

Spomedzi učiteľov nemôžem vynechať svojho triedneho učiteľa v ôsmom ročníku Ladislava Čarného, ktorý ma nielen veľa naučil, ale dal mi príležitosť zahrať si aj v divadelných hrách.

V detských rokoch som mal aj veľa dobrých kamarátov. Janka Pochaniča, Janka Mitterpáka, Michala Šuhajdu, Andreja Čižmára, s ktorými sme prežívali veľa veselého a dobrodružného, ak sem patrí napríklad večerné sánkovanie v Čižmárovej záhrade alebo chuť na Jaňovkove červené hrušky. V Pochaničovej letnej kuchyni sme mali spoločnú učebňu, v ktorej sme si vzájomne pomáhali pri písaní domácich úloh a učili sa. V Šuhajdovom dvore sme rúbali polienka do motorového kotla a v hornom sade sa sánkovali až po cestu. S Jankom Mitterpákom som vozil maštalný hnoj na saniach, hrávali spolu futbal a nezabudnuteľné chvíle sme prežívali s Andrejom Čižmárom pri pasení dobytky. Spomínam si aj na ostatných spolužiakov zo základnej školy, hoci bývali na hornom konci dediny. Ako študent strednej školy som aspoň raz ročne pomáhal Jankovi Šimonovi pri inventúre v predajni Jednoty.

Nemôžem zabudnúť na Veľkonočné pondelky, počas ktorých sme prešli celú dedinu pri oblievaní dievok, na oblievačky pri Lackovej studni, na oblievačku u Juraja Mihaľa, kde sme pooblievali jeho sestru Annu, začo nás pohostil nielen jedlom, ale každý z nás štyroch musel vypiť aj „horčičák samohonky“. Po ňom som skončil za domom v záhrade.

A tanečné zábavy pri cigánskej muzike, svadby, alebo večerné spievania? Na to sa nedá zabudnúť.

Samozrejme, že si v myslí veľmi často premietam aj rodinné väzby na vlastnú matku, ktorú som najmenej potešil na jej vlastné narodeniny 23. augusta 1955 roku, keď ma videla s ťažkým zranením ramena. A ja som šiel na salaš aj preto, že jej donesiem trocha ovčieho syra. Aj na jej druha

Jána Lechmana, ktorý ma ako chlapca brával na voz pri zväzani kameňa do Tibavy, alebo mi pomáhal materiálne počas štúdií. Spomínam na mojich príbuzných i susedov.

Občas mi myseľ zaletí aj k babke Močkošovej, ktorá na mňa pôsobila ako „naozajstná Babička Boženy Němcovej“.

V posledných rokoch som tiež stretol viacerých rodákov, ktorí mi ostali v pamäti. Či to nie je zvláštne, keď v kúpeľoch stretnem Michala Maďarčíka, pozvem ho na pohárik a on mi vyká, vraví mi „pán ...“. Nechcel sa dať presvedčiť, lebo „ja som študovaný a on len robotník“. Aj pani Pavlíne Kačuríkovej a Márii Lechmanovej som vysvetľoval, že som len jeden z nás, Podhorodčanov a ešte o niekoľko rokov mladší. Veľmi dobrý vzťah ku mne prechovávala „kresna“ Alžbeta Ninčáková, vždy sa vedela prihovoriť ako aj jej deti a zať Dušan. I Oľga Mihaľová a Pavol Mitterpák, s ktorými sme viedli „učené debaty“. Keby som šiel hore-dole dedinou, takmer v každom dome nájdem človeka, ktorý je ochotný pristaviť sa, pohovoriť, pomôcť a nepovie „nemám čas“.

Do rokov detstva a mladosti ma takmer pravidelne vracia Anna Pochaničová, ktorá pri jazde na bicykli hore kopcom sa vždy na chvíľu pred dvorom zastaví, ako nedávno, že „máme vnuka Janka a taká som rada, že ti to môžem povedať“ - a už aj so slzami na krajíčku - „akoby som to vravela svojmu manželovi, veď vy ste boli takí kamaráti“.

Aj také býva moje krájanie času po vyše polstoročí, ktoré som prežil a prežívam medzi vami, rodákmi, spoluobčanmi.

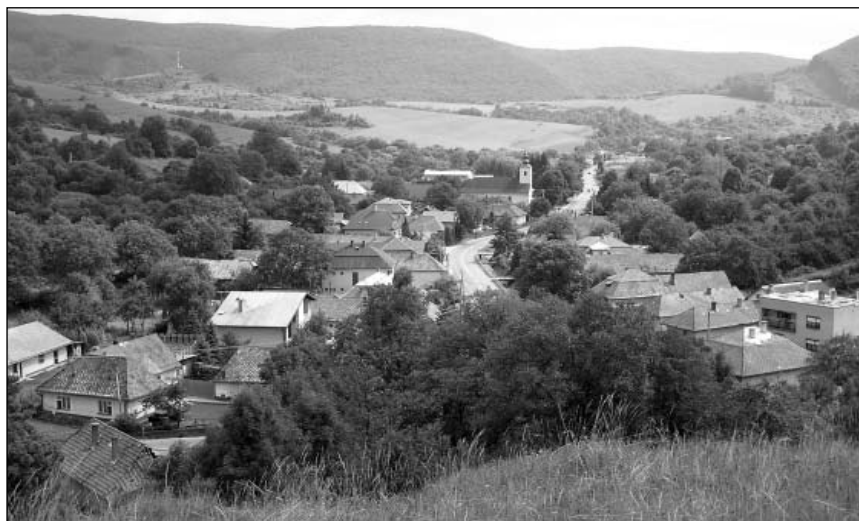
Som presvedčený, že mnohí z Vás vedia mnoho o svete, prírode, lesoch, moriach, o ľuďoch, vojnách, vládcoch. . . . A vieme dosť aj o krajinke, len niekoľko hektárov veľkej, v ktorej sme uzreli tvár matere? V ktorej sme rástli, žili, pracovali, tešili sa, ľúbili i trápili sa? Mnohí áno. Mnohí vari nie. Aj preto som prijal ponuku starostu obce a zostavil knižku o obci a ľuďoch, ktorí žili a žijú pod Hradným vrchom, o Podhorodi. Uvedomujem si, že sa mi nepodarilo vtesnať do nej všetko, čo obec prežila, zhodnotiť miesto a podiel každého občana na živote obce. Ospravedlňujem sa preto všetkým, ktorých mená či aktivita nie sú v knižke zaznamenané.

Bol by som však veľmi rád, keby ste si z knižky o našej obci odniesli do života aspoň jednu myšlienku, aspoň jedno slovíčko. Tým by ste dokázali seba i ostatným, že ste ešte nepretrhali vaše korene s našou dedovizňou, otcovskou rodnou hrudou a kdesi hlboko v duši aj s matkami a ich ustarostenými dňami a nocami o naše životy. Želajme si, aby sa na ňu vracali aj naši potomkovia.

Iniciátorom vydania publikácie o obci Podhorod' je starosta, pán Emil Osif. Jemu i všetkým ostatným, ktorí mi poskytli cenné informácie, veľmi úprimne ďakujem. Ostáva mi len veriť, že keď o 100 rokov bude ktosi písať (ďalšiu) knihu o obci pod Hradným vrchom, nájde v tejto mnoho cenných správ pre naše potomstvo.

Osobitne ďakujem aj manželke, ktorá bola prvým čitateľom a kritikom ešte v rukopise napísaných riadkov a, samozrejme, aj veľkým poradcom.

Štefan Varga

*Tancuje biela šatka
v mávnutí tvojej ruky,
tancuje vietor nad poľami ...
... búrka nad vrškami ...
... struna na gitare ...
tancuje odtrhnutý lístok,
... tancujú minúty šťastia
v spomienkach*

PS 1: Názov Podhorod' používam v knihe v súlade so zvykom občanov vyslovovať názov obce v mužskom rode.

PS 2: Vďaka Vám za to, že knihu máte.

Na okraj vydania knihy.

V súvislosti s vydaním knihy o obci Podhorod' sa chcem vyjadriť aj k trendu písania kníh o obciach pri výročí prvej písomnej zmienky o obci. Ten sa už neprejavuje tak ako na začiatku a všimol som si, že niektoré obce vydali publikácie bez jednoznačnej zmienky o takomto výročí. Aj ja som sa rozhodol nespájať vydanie knihy o našej obci s prvou písomnou zmienkou. Ani to v knižke nikde neuvádzam.

V publikácii v kapitole Na hrade a v podhradí sme už uviedli, že šľachtici z Michaloviec si kúpili majetok Tibavy. Andrej a Jakub II., synovia Jakuba I., kúpili v roku 1290 za 300 hrivien (temer 70 kg) striebra od bývalých jobagiónov Užského hradu majetok v Tibave. Rozšírili tak svoje majetky do oblasti, v ktorej už existovali aj ďalšie dediny, medzi nimi aj Podhorod', Choňkovce a iné. Vybuodovali si tu aj hrádky.

Iné historické dokumenty potvrdzujú, že „hrádok nad Podhorodom je starší ako južnejšie ležiaci hrádok na vrchu Borola,, (Slivka-Vallášek). Je pravdepodobné, že „doklady z rokov 1337 a 1345 sa vzťahujú k hrádku nad Podhorodom“ (Nagy, Sztaray I.).

A do tretice. „V roku 1404 došlo ku krádeži 15 sviň patriacich poddaným a pri vyšetrovaní krádeže sa zistilo, že dedina Podhorod' patrila farárovi Petrovi z rodu šľachticov z Tibavy.“ (Uličný).

Do ktorého letopočtu treba datovať prvú písomnú zmienku o našej obci? Našli by sme pri hľadaní aj ďalšie roky? Má naša obec 600, viac ako 600 alebo viac ako 700 rokov?

Jednou vetou by sme mohli napísať, že v Podhorodi žili ľudia od pradávnych čias. Dátum vari nie je taký rozhodujúci ako fakt, že my, ktorí sme sa tu narodili, pochádzame z predkov spod Hradného vrchu už veľmi dávno tu žijúcich a že aj v roku 2006, kedy vychádza táto útlá knižka o histórii našej dediny, ona žije a my v nej.

To je stručný odkaz budúcim pokoleniam.

Štefan Varga
zostavovateľ knihy

O B S A H

1. Erb a vlajka obce	1
2. Príhovor starostu obce	2
3. Geografia obce Podhorod'	3
... <i>okolo kóty 342 metrov nad morom ...</i>	
4. Na hrade a v podhradí	7
... <i>v rokoch dávnych ...</i>	
5. Povešť o hradnom pánovi	12
... <i>o láske a žiarlivosti ...</i>	
6. Stopy žitia našich predkov	16
... <i>na púti vekom ...</i>	
7. Fragmenty histórie a dneška	26
... <i>a zhasli petrolejky ...</i>	
8. Nepredvídané udalosti	68
... <i>zákruty ľudských osudov ...</i>	
9. Na prechádzke po chotári	70
... <i>lesy, polia, lúky, stráne ...</i>	
10. Podhorodskí richtári a riaditelia školy	73
... <i>naše starosti na ich hlavách ...</i>	
11. Staré zrkadlo a nové cesty	74
... <i>premeny 21. veku ...</i>	
12. Aj vtáčik raz vyletí z hniezda	79
... <i>naše rodisko očami detí ...</i>	
13. Krájanie času	84
... <i>vôňa domova a naše korene ...</i>	
14. Na okraj vydania knihy	88